

**Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická**

**„VESNICE ROKU“; PROMĚNY A IDENTITA JEJÍCH
OBYVATEL V ČASE**

Bc. Markéta Růžičková

**Diplomová práce
2011**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Markéta RŮŽIČKOVÁ**
Osobní číslo: **H08666**
Studijní program: **N6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **”Vesnice roku”; proměny a identita jejích obyvatel v čase**
Zadávací katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Výzkum, na jehož základě bude diplomová práce sepsána, bude probíhat ve vesnici, jež zvítězila v celostátním kole soutěže ”Vesnice roku”. Práce se bude zabývat tím, do jaké míry se obyvatelé s touto vesnicí identifikují, zda se jejich identita prohloubila se získáním tohoto ocenění a jaké to má důsledky pro přijetí nově příchozích, kteří se sem v poslední době v hojně míře stěhují a stavějí si zde nové rodinné domy. Dalším ústředním bodem práce bude průzkum vztahů mezi těmito nově příchozími, tzv. ”naplaveninou” a starousedlíky, konfliktů, které mezi nimi vznikají a oblastí, které jsou naopak nekonfliktní. Práce bude poskytovat přehled o životě v jedné z nejkrásnějších vesnic České republiky, a to očima několika generací.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BAUMAN, Zygmunt, MAY, Tim (2004). Myslet sociologicky. 1. vyd. Praha: Slon. 239 st. ISBN 80-86429-28-8. HAUKANES, Haldis (2004). Velká dramata- obyčejné životy. Postkomunistické zkušenosti českého venkova. 1. vyd. Praha: Slon. 187 st. ISBN 80-86429-26-1. KANDERT, Josef, eds. (2004). Jihomoravský venkov po socialismu. Filipovsko na konci devadesátých let 20. století. 1. vyd. Praha: matfyzpress. 320 st. ISBN 80-86732-26-6. SALZMANN, Zdeněk, SCHEUFLEER, Vladimír (1974). Komárov: A Czech farming village. New York: Rinehart and Winston. 149 st. ISBN 0-03-086290-6. SKALNÍK, Petr, ed. (2005). Sociální antropologie obce Dolní Roveň. 1. vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice. 287 st. ISBN 80-7194-730-X (brož.) SKALNÍK, Petr, ed. (2004). Dolní Roveň: Poločas výzkumu. 1. vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice. 272 st. ISBN 80-7194-573-0 ŠALANDA, Bohuslav (2008). Česká vesnice Široký Důl. 1. vyd. Kolín: ARC. 176 st. ISBN 978-80-86879-14-7

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Oldřich Kašpar, CSc.
Katedra sociálních věd

Datum zadání diplomové práce:

30. dubna 2009

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2011

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

doc. MgA. Tomáš Petráň, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2010

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst.1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 28.3. 2011

Markéta Růžičková

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své diplomové práce za jeho rady a podnětné připomínky. Díky patří také všem obyvatelům obce, ve které výzkum proběhl. Bez jejich vřelého přijetí a trpělivého zodpovídání dotazů, by tato práce nevznikla.

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá problematikou integrace nově příchozích mezi starousedlické obyvatelstvo a to ve vesnici, která v minulosti vyhrála celostátní kolo soutěže „Vesnice roku“. Cílem práce je zachytit nejen změny, ke kterým ve vesnici došlo po získání tohoto titulu, ale také změny související s přílivem nových obyvatel. Práce předkládá analýzu vztahů mezi dvěma skupinami obyvatel a to z pohledu všech generací.

KLÍČOVÁ SLOVA

nově příchozí; starousedlík; vesnice; venkov; sociální síť; změna

TITTLE

The “Village of the Year”; changes and identity of its inhabitants throw the time

KEY WORDS

newcomers; denizens; village; countryside; social network; change

ANNOTATION

This thesis deals with the integration of newcomers between the denizens, particularly in the village which won national contest "Village of the Year" in the past. The aim of the work is to capture not only changes occurred in the village after gaining the title, but also changes related to the flow newcomers. The paper presents the relationship analysis between the two population groups from all generations perspective.

OBSAH

ÚVOD.....	1-3
1. CO JIŽ BYLO K TÉMATU VESNICE NAPSÁNO.....	4-8
2. MIGRAČNÍ TRENDY.....	8
2.1. Migrace.....	9-10
2.2. Vývoj migrace v ČR.....	10-11
2.3. Urbanizace.....	11-12
2.4. Suburbanizace.....	12-13
2.5. Deurbanizace.....	13
3. ČESKÝ VENKOV A JEHO PROMĚNY.....	14
3.1. Definice venkova.....	14
3.2. Historický přehled postojů k venkovu.....	15-16
3.3. Znaký tradičního venkova.....	16-19
3.4. Současný venkov a vesnice.....	19-20
4. LEGISLATIVA SPOJENÁ S ROZVOJEM A TVORBOU MÍSTA.....	21
4.1. Důležitost tvorby místa.....	21-22
4.2. Územní plánování.....	22-23
4.3. Proces tvorby územního plánu.....	23
4.4. Strategické dokumenty (Místní agenda 21).....	24-25
4.5. Obnova venkova.....	25-26
5. SOCIÁLNÍ VZTAHY MEZI SKUPINAMI „MY“ A „ONI“.....	27-29
6. UVEDENÍ DO TERÉNU.....	30
6.1. Soutěž vesnice roku.....	30
6.2. Prostředí a dění ve vesnici.....	31
6.3. Demografické údaje.....	32
6.4. Proměna obce.....	32
6.5. Zástavba ve vesnici.....	32
7. PŘEDMĚT VÝZKUMU.....	33-34
8. SEBEREFLEXE V TERÉNU A METODOLOGIE.....	35
8.1. Sebereflexe.....	35-36
8.2. Metody výzkumu.....	36-37
8.3. Průnik do terénu.....	37

8.4. Etika výzkumu	38
9. STAROUSEDLÍK VERSUS NOVĚ PŘISTĚHOVALÝ- VYMEZENÍ POJMŮ.....	39-41
10. STAROUSEDLÍCI.....	42-43
10.1. Nejstarší generace starousedlíků.....	43
10.1.1. Životy pamětníků.....	44-47
10.2. Střední generace starousedlíků.....	47-48
10.3. Mladá generace starousedlíků.....	48-50
11. POSTOJ STAROUSEDLÍKŮ K NOVĚ PŘISTĚHOVALÝM.....	51
11.1. Podmínky snadnější integrace nově přistěhovaných.....	51
11.1.1. Upravené okolí domu.....	51-52
11.1.2. Chování úměrné životu ve vesnici.....	52
11.1.3. Samotný zájem nově přistěhovaných.....	52-54
11.2. Vesničan x Městský člověk.....	54-57
12. NOVĚ PŘISTĚHOVALÍ.....	58
12.1. Rozmístění zástavby.....	58-59
12.2. Motivy k přestěhování.....	59
12.3. Vztahy mezi nově přistěhovanými.....	59-61
12.4. Vztahy se starousedlíky.....	61-62
12.5. Zapojení nově přistěhovaných do správy vesnice.....	62-64
13. KONTAKTY MEZI OBĚMA SKUPINAMI.....	65
13.1. Sportovní areál jako místo navazování a utužování.....	65-67
vztahů mezi lidmi	
13.2. Spolky.....	67
13.3. Nahodilá konverzace v běžném životě.....	67
13.4. Místní hostinec.....	68
13.5. Význam míst určených k setkávání.....	68
14. CHATOVÉ OSADY.....	69-70
15. POLITIKA OBCE.....	71
15.1. Osoba starosty.....	71-72
15.2. Obec a plánování nové zástavby.....	72-73
16. LOKÁLNÍ IDENTITA.....	74-76

17. SOCIÁLNÍ A INFORMAČNÍ SÍŤE.....	77
17.1. Sociální síť.....	77-78
17.2. Informační síť.....	78-80
ZÁVĚR.....	81-83

POUŽITÁ LITERATURA

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA Č. 1- Ukázka rozhovoru se starostou obce

PŘÍLOHA Č. 2- Graf sociálních vztahů starousedlíka pamětníka

PŘÍLOHA Č. 3- Graf sociálních vztahů starousedlíka mladé generace

PŘÍLOHA Č. 4- Graf sociálních vztahů nově přistěhovalého

ÚVOD

Po dlouhém váhání, ke kterému tématu se pro svou diplomovou práci přiklonit, jsem se rozhodla pro téma, které je podle mého názoru v současné době velice aktuální. Z toho důvodu mohou být výsledky provedeného výzkumu v mnoha ohledech přínosné. Žijeme v postmoderní době, kdy je urbanizace téměř přežitým fenoménem a vysoká mobilita nás tlačí spíše k opačnému trendu. Stejně jako na západě je u nás tedy aktuální spíše proces suburbanizace a deurbanizace. Toto je téma, které je podrobně rozpracováno např. v pracích Hniličky, Klápštěho, Ouředníčka a dalších urbanistů, avšak velmi zřídka se objevují práce antropologů, kteří by se zabývali celkovým chodem vesnice a tím k jakým proměnám ve vesnicích v důsledku suburbanizace nebo konkrétně v důsledku příchodu nových obyvatel do vesnic dochází. Rozhodla jsem se tedy pro výzkum vesnice, která v posledních letech prochází změnami spojenými právě s příchodem nových obyvatel, kteří si tam stavějí nové rodinné domy. To má samozřejmě dopad i na obyvatelstvo starousedlické, které je s nově příchozími konfrontováno a následně pak může docházet k eskalaci konfliktů uvnitř obce.

Cílem práce je tedy především analýza sociálních vazeb mezi starousedlíky a nově přistěhovalými, které mají klíčový význam pro integraci nově přistěhovalých do obce. Za velmi důležité jsem považovala zmapovat danou problematiku vztahů napříč všemi generacemi, jelikož jsem předpokládala, že vzhledem k odlišným životním zkušenostem mohou daní jedinci vnímat současné dění ve vesnici poněkud odlišně, což se také v závěru potvrdilo.

V počátcích výzkumu jsem doufala, že výsledky budou moci v budoucnu posloužit, jako základna pro další restudie, na jejichž přínos klade důraz např. Skalník (2008), ale upozorňuje na ně i Kandert (2004a). Tyto restudie jsou přínosné především z důvodu sledování proměn určité lokality v čase. Z hlediska holistického přístupu, který antropologie uplatňuje, jsou všechny složky kultury propojené a navzájem se ovlivňují. Pokud tedy dojde ke změně v jedné oblasti, ovlivní to zákonitě i ty ostatní. Pomocí restudií, pak můžeme tyto změny velmi dobře zachytit a následně pak v praxi můžeme lépe předvídat, jakou reakci mohou plánované změny v obci v důsledku vyvolat.

V průběhu své výzkumné práce jsem však bohužel zjistila, že v případě lokality, kterou jsem si vybrala, nebude restudie možná. Z etických důvodů jsem se totiž

rozhodla název obce, ve které výzkum proběhl neuvádět, a zvolila si pouze její pracovní název „Ceboř“, jelikož bych nebyla schopna zajistit svým respondentům slíbenou anonymitu, což pro mne bylo prioritou. I přesto se však domnívám, že výzkum může být využit alespoň pro komparativní účely. Podobné výzkumy jsou například často uskutečňovány v obcích, které se nacházejí v přílehlých částech velkých měst, kde pak vznikají segregované části tvořené pouze nově přistěhovanými obyvateli, kteří se velmi těžko integrují mezi obyvatelstvo starousedlické. To vše může být dáno např. špatnou politikou obce vzhledem k nové zástavbě a stěhování nových lidí do obce. Obec, kterou jsem si pro svůj výzkum vybrala, je naopak vesnicí, která novou zástavbu velmi dobře regulovala. Pečlivě vybírala místa, kam je možné novou zástavbu umístit tak, aby novousedlíci nebyli segregováni a docházelo k jejich integraci, a stavební parcely prodávala v takových časových intervalech, aby si starousedlíci zvykli jak na nový vzhled vesnice, tak i příliv nového obyvatelstva. Tato strategie se ukázala velice efektivní, a proto doufám, že tento výzkum může dokázat, že příliv nových obyvatel do obcí může fungovat i bezproblémově a naopak může být pro obě strany, jak pro nově přistěhované, tak i starousedlíky přínosem. Jde pouze o to, zda dokáže vedení obce zvažovat možné negativní důsledky tohoto jevu již ve fázi plánování.

Celá práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V první části se snažím o teoretické ukotvení daného problému. Nejdříve se zabývám vesnicí jako předmětem výzkumu z pohledu různých vědních disciplín. Shrnuji zde, co již bylo na téma vesnice napsáno, přičemž se zaměřuji především na autory z oboru antropologie, avšak okrajově se zmiňuji i o ostatních oborech a jejich přístupu k vesnici jako k předmětu výzkumu, jelikož mezioborovou spolupráci považuji za velmi důležitou. Domnívám se, že každý obor, který má k danému tématu co říci by měl být brán v potaz, jelikož nám může poskytnout informace, které můžeme zužitkovat, avšak vlastní výzkumnou práci bychom k nim nikdy nedospěli, např. z důvodu využívání rozdílných výzkumných metod.

V další kapitole se věnuji migračním trendům a jejich vývoji. V průběhu historie jsme se mohli setkat s různými tendencemi lidí ke stěhování a mě zajímalo především to, jak jsme se k současné situaci, kdy převládají tendence suburbanizační vlastně dostali, čím jsme byli a jsme ovlivněni a jaké to má konečné důsledky. Definuji zde pojmy jako je migrace, urbanizace, suburbanizace a deurbanizace.

Následuje kapitola, ve které se snažím definovat vesnici a polemizuji o autenticitě venkova. Předkládám zde změny v postavení vesnice a venkova napříč historií a to, jakými změnami prochází v současné době. Jelikož jsou za podobu českých vesnic zodpovědné především místní samosprávy, věnuji se zde také legislativě, která upravuje jejich pravomoce a je spojena také s tvorbou místa, po níž volají především urbanisté.

Poslední kapitola první části práce předkládá teoretické ukotvení problému soužití různých skupin lidí, které jsou označovány jako „my“ a „oni“. Poukazuje na možné konflikty, které pramení z toho, jak druhou skupinu vnímáme a jaké jí připisujeme vlastnosti. V závěru jsou předloženy tři možné způsoby, jak se může soužití těchto dvou skupin vyvinout, a od kterých se odvíjí, zda dojde k vyhrocení konfliktu či vzájemné spolupráci.

V praktické části pak prezentuji vlastní výzkum, ve kterém jsem se postupně zaměřovala na starousedlíky všech generací, nově přistěhovalé, kteří jsou tvořeni převážně mladými rodinami a vztahy mezi těmito dvěma skupinami. Snažím se zde postihnout především to, jak se nově přistěhovalí zapojují do chodu vesnice, resp. jak probíhá jejich integrace. Na jakých úrovních a při jakých příležitostech dochází k jejich kontaktu se starousedlíky. S probíhajícím výzkumem a otevíráním nových témat na základě rozhovorů, se začaly objevovat také další výzkumné otázky, jejichž přehled předkládám v samostatné kapitole.

V samotném závěru se snažím o přehledné shrnutí výsledků výzkumu, vyvrácení či potvrzení stanovených hypotéz a zodpovězení výzkumných otázek,

Jako přílohu jsem připojila grafy, které znázorňují sociální sítě starousedlíků a nově přistěhovalých a rozhovor se starostou obce.

1 CO JIŽ BYLO K TÉMATU VESNICE NAPSÁNO

Vesnice a obecně lidská sídla jsou předmětem bádání mnoha oborů, přičemž každý z nich na ně pohlíží z trochu jiného úhlu pohledu. Domnívám se, že pokud chceme provést výzkum, jehož výsledky budou mít adekvátní výpovědní hodnotu, je dobré využívat i poznatků z ostatních oborů, které k tématu vesnice a života v ní mají co říci a nadržet se striktně pouze poznatků antropologie. To nám pomůže dosáhnout komplexnějšího pohledu na danou problematiku.

Významnou úlohu ve výzkumu lidských sídel hraje geografie sídel, která ve vývoji svého oboru rozlišuje tři etapy, dle středu jejich zájmu.

Od vzniku oboru až do 90. let 19. století se zaměřovali geografové sídel hlavně na polohu a velikost obcí. Zajímal je především počet obyvatel, kteří byli schopni vojenské služby nebo odvádět daně. Z tohoto období nezjistíme příliš informací o vesnických sídlech, jelikož hlavní pozornost byla věnována větším městům, která byla vnímána jako daleko zajímavější předmět výzkumu. V této první etapě se jednalo spíše o vědu popisnou, což se mění právě na sklonku 19. století, kdy dochází v souvislosti s rozvojem vědy v rámci antropogeografie Friedricha Ratzela, k přechodu na vědu explikující. Ratzel klade důraz hlavně na geografickou polohu sídel a její vliv na vývoj osídlení a snaží se charakterizovat rozdíly mezi městem a venkovem. Ve třetí etapě, která nastupuje po skončení druhé světové války, je pocíťována potřeba zabývat se výstavbou nových či rekonstrukcí zničených bytových jednotek. Narůstá tedy vydávání publikací o problematice bydlení. (Votrubec 21-25)

Najít můžeme také publikace, které se na vesnice a města dívají z pohledu architektury. Ty se zaměřují buď na samotnou architekturu obcí, kdy sledují jak stavební, tak estetické prvky nebo pak na jejich zasazení do krajiny. V rámci ediční řady VESNICE vydávané pracovní skupinou pro obnovu vesnice při Výzkumném ústavu výstavby a architektury vznikla např. publikace Kocourkové s názvem „*Přírodní prostředí vesnice*“. Autorka se zde zaměřuje právě na estetiku vesnice související s přírodním prostředím, v němž je vesnice usazena. Je nutné si uvědomit, že stěhováním lidí na vesnici se podoba obcí výrazně mění a i to může být faktor, který může hrát roli při přijetí nově přistěhovalých ze strany starousedlíků. Na stavebních trendech můžeme navíc často sledovat, jakým směrem se obec vyvíjí. Zda tíhne spíše k vytváření něčeho

nového nebo lpí na starém a tradičním. Za pomoci architektury můžeme vysledovat změny, ke kterým ve společnosti dochází, a to jak na globální, tak i lokální úrovni.

Ekologie nám zase může pomoci lépe se zorientovat v požadavcích na zdravé životní prostředí, které je často dáváno do souvislosti právě s vesnicí. Ekologické hledisko v souvislosti se zemědělskou činností uplatňují např. Lapka a Gottlieb (2000). Ti nahlízejí na venkov a vesnici jako na prostředí ve kterém je uskutečňována zemědělská činnost a proto je jejich hlavním předmětem výzkumu život soukromě hospodařících rolníků po roce 1989, kdy se rolník ocitá na okraji zájmu naší společnosti. Tématem agrární kultury a tradičními formami zemědělského hospodaření na vesnici se zase zabývá etnolog Válka (2007).

V rámci sociologie venkova, která byla v 1. pol. 20. století co do výzkumů vesnic aktivnější než antropologie, provedl ve 30. letech minulého století výzkum v obci Dolní Roveň Karel Galla (1939). S ohledem na tehdejší zemědělské zaměření obce se zde podrobně věnuje zemědělským závodům a hospodářským družstvům, avšak neopomíná ani rodinné vztahy a domácnost, politiku, náboženství, zdraví nebo duševní život obyvatel obce. I přesto, že dnes čelí kritice z nedostatečné odbornosti a z ideologického zkreslení (Nešpor 2005), na svou dobu předložil velmi podrobné dílo, na které mnoho dalších výzkumníků navázalo.

Tradiční etnografie se ve svých výzkumech zabývala lidovou kulturou. Výročními obřadními cykly, ornamentikou, oděvy, domácími výrobky a lidovým uměním. Jak však říká Šalanda, s těmito náměty si dnes už jen těžko vystačíme a je potřeba zaměřit se více na témata sociální. (Šalanda 2008: 9) Zde se tedy otevírá pole pro výzkum v rámci sociální antropologie. Přestože, jak bylo ukázáno výše, existuje prací s námětem vesnice velké množství a je zde i široký oborový rozsah, tyto obory se většinou zaměřují pouze na specifickou část z celkové reality vesnice. Antropologie naopak chápe předmět výzkumu, v tomto případě vesnici, z holistického hlediska, jež zdůrazňuje celistvost a vychází v podstatě ze tří tezí. Celek určuje charakter svých částí; celek je více než součet svých částí; plný smysl a význam částí celku není možno pochopit, jestliže jsou tyto části brány v úvahu izolovaně tj. jestliže jsou vytrženy z kontextu. Celostní pohled na kulturněantropologické jevy pak představuje také emický a etický přístup. Emický pohled klade důraz na představení kultury zevnitř, což znamená, že je prezentováno to, co je důležité pro samotné členy dané společnosti. To

co si myslí, jak co vnímají a jak kategorizují svět kolem sebe. Etický přístup je opakem. Danou kulturu vykládáme na základě obecných mezikulturních kategorií. (Salzmann 2008: 19-20)

V rámci výzkumu obcí zůstává otevřen také prostor pro uplatnění diachronního přístupu, který je oproti přístupu synchronnímu, který zkoumá současné kulturní jevy bez ohledu na to, co předcházelo, zaměřen na studium kulturních jevů a jejich změn během času. Ke změnám dochází v současné době daleko rychleji, než tomu bylo dříve a právě studium procesu nám může pomoci pochopit minulost, ale současně také předvídat budoucnost. (Salzmann 2008: 17) Nejlepším nástrojem pro diachronní výzkum obcí jsou tzv. restudie, které jsou cenným materiálem, jež poskytuje znalosti o obcích a umožňuje pohled v časové perspektivě tím, že zachycuje změny ve společnostech tak, jak procházejí různými ekonomickými, politickými a kulturními režimy. Kritické restudie realizované jinými badateli než těmi původními pak zajišťují věrohodnost dat. (Skalník 2008: 57)

Velmi oblíbené jsou také návratné výzkumy, kdy se po určité době vrací na dané místo stejný výzkumník a snaží se zachytit změny, ke kterým tam došlo. Kandert např. upozorňuje na význam návratného výzkumu pro získání kvalitních a hloubkových dat, ale také na jejich malé docenění. K návratným výzkumům píše: „*Při srovnání s předchozími výzkumy – „prvotními“, či jak bych je nazval- mohu konstatovat úplně odlišný charakter návratného výzkumu, a to jak co do přijetí, ze strany vesničanů, tak co do kvality i kvantity dat získaných během jeho trvání.*“ (Kandert 2004: 15) Tyto opakované výzkumy vesnice, ve kterých popisuje různé aspekty života vesničanů provedl na středním Slovensku v 60.-80. letech minulého století. Ačkoliv zde neřeší přímo otázku příchodu nových obyvatel do vesnice, podrobně zde analyzuje např. sociální vztahy mezi vesnicemi v regionu, řeší vztah vesničanů k menšinám, k cizincům ne-Slovákům a v jedné kapitole se pak věnuje také jejich vztahu k spoluvesničanům, kteří jsou považováni za přivandrovalce, tedy tzv. nepravé spoluvesničany. (Kandert 2004)

Salzmann a Scheufler provedli výzkum jihočeské zemědělské obce Komárov. Kromě zvyků, umění nebo bydlení obyvatel obce, předkládají také podrobnou historickou analýzu a snaží se zachytit změny, ke kterým došlo se začátkem éry komunismu. V rozšířeném vydání této publikace pak najdeme kapitolu, která seznamuje se změnami,

ke kterým došlo po listopadu 1989. I zde tedy došlo k návratnému výzkumu. Návratné výzkumy uskutečnil také Šalanda (2008) v obci Široký Důl.

Norská antropoložka Haukanes (2004) a Kandert (2004b) se pak zabývají českou vesnicí v době socialismu a změnami způsobenými přechodem ke kapitalismu. Haukanes předkládá vnější pohled na venkov v jižních Čechách a na jižní Moravě. Materiál, který při svých výzkumech získala, je vysoce ceněn právě proto, že vzešel od antropoložky, která není domácí.

Pokud se zaměříme přímo na téma stěhování lidí na vesnice a změny, které tento proces přináší, je nutné zmínit také studie urbanistů, kteří se však nejintenzivněji zabývají Prahou a jejím okolím. Obcím, které se nenacházejí přímo v suburbii je věnována minimální pozornost, i přesto, že i zde často vyvstávají otázky, jak příliv nových obyvatel nejlépe řešit tak, aby byla celá situace únosná.

Tématem suburbanizace se zabývá například urbanista Hnilička (2005), ve své publikaci „*Sídelní kaše*“. Předmětem jeho výzkumů jsou rodinné domy stavěné na předměstích a poukazuje především na nebezpečí absence veřejného prostoru, který je důležitý proto, aby člověk nezůstal v izolaci. Podobným tématem se zabývá také Šilhánková (2007), která v knize „*Suburbanizace- hrozba fungování malých měst*“, překládá přehledné teoretické ukotvení, včetně přehledu legislativy s tímto tématem související. Publikace je navíc doplněna případovou studií na konkrétním městě Hradci Králové. Zaměřuje se však spíše na legislativní a ekonomickou úroveň než na sociální kontakty. Těmi se naopak, v rámci satelitního městečka, zabývá Potočný (2006).

Ačkoliv má problematika suburbanizace se stěhováním lidí přímo na venkov mnoho společného, ani v jedné z těchto publikací nenajdeme hlubší analýzu k integraci nově přistěhovalých mezi starousedlické obyvatelstvo. Ve sborníku ze semináře AUÚP, který se konal v Berouně v roce 2009 a týkal se také právě suburbanizace, najdeme dva články, které se integraci nově přistěhovalých mezi starousedlíky, alespoň z části dotýkají. V jednom z nich se Ouředníček a Puldová (2009) zabývají měnícím se sociálním prostředím suburbánních lokalit v okolí Prahy přičemž se zaměřují především na sociální prostředí a sociální struktury. Ve druhém se pak Klápště a kol. (2009), pokouší charakterizovat a určit preference staro a novousedlíků v obci Zlatníky-Hodkovice, a to na základě sociologického výzkumu, který byl proveden v rámci přípravy strategického plánu formou dotazníkového šetření. Ačkoliv studie předkládá

rozdíly v názorech staro a novousedlíků na různá témata např. další vývoj obce, pobyt v přírodě, dopravní chování nebo bydlení, s ohledem na zvolenou metodu výzkumu se bohužel nic hlubšího o integraci nově přistěhovalých nedozvídáme.

Přímo na potřebu studií zabývajících se integrací nově přistěhovalých poukazuje Bernard, který se domnívá, že je potřeba provádět výzkumy i v obcích, do kterých je stěhování pouze ojedinělé. I tam se totiž možnosti integrace promítají do životního stylu přistěhovalců a zpětně tak dochází k ovlivnění i samotné obce. Toto téma si podle něho zaslouží pozornost už z toho důvodu, že úspěšná sociální integrace nejen že není samozřejmá, ale dokonce často ani není záměrem novousedlíků. (Bernard 2006: 742) Snaží se proto celou situaci analyzovat a to hned ve dvou zemích, v Čechách a Rakousku. Studie je přínosná hlavně svou hloubkou proniknutí do problematiky. Postihnuta je zde například i motivace nově přistěhovalých ke stěhování na venkov a jejich celková orientace buď k městu, vesnici nebo soběstačnosti. Od těchto faktorů se pak podle něho odvíjí také rychlost a míra integrace.

Stěhování lidí na venkov do jisté míry souvisí také s celkovými proměnami venkova, ve kterém se stále více objevují prvky globální kultury. Horáková (2008) provedla analýzu globálních a lokálních faktorů v kultuře obce Dolní Roveň. Oproti Blažkovi (2004), který chápe vesnici spíše jako něco statického, v čase neměnného, pohlíží na vesnici jako na něco, co se může v čase pod vlivem vnějších faktorů měnit.

Domnívám se, že na vesnice je důležité pohlížet takto komplexně především v současné době, kdy začíná být otázka bydlení ale i zastavování dosud nezastavěných ploch v souvislosti se suburbanizací stále tíživější. Je potřeba se touto tematikou i nadále zabývat a prostřednictvím výzkumů nalézat odpovědi na otázky, které s touto problematikou vyvstávají. Jako velmi přínosnou pak vidím spolupráci sociální antropologie s obory jako sociologie nebo psychologie, které nám mohou pomoci pochopit psychické jevy, které mohou mít vliv např. na přijetí či odmítnutí nově přistěhovalých ze strany starousedlíků.

2 MIGRAČNÍ TRENDY

Napříč historií můžeme zaznamenat různé migrační tendence. Můžeme sledovat lokality, do kterých je migrace uskutečňována, počet lidí, kteří se jí účastní či důvody proč k ní vůbec dochází. Můžeme se zaměřit na migraci, která probíhá v rámci daného území nebo tu, která přesahuje hranice lokality, ať už regionu či státu.

V rámci migrace můžeme zkoumat také procesy urbanizace, suburbanizace nebo deurbanizace. Tuto kapitolu jsem zařadila především z toho důvodu, že rozvoj individuální dopravy, která lidem umožňuje dojíždění za prací i na velké vzdálenosti (Bernard 2006: 741) a dotýká se tedy i stěhování lidí na vesnice, je spjat právě s procesem suburbanizace. Považuji tedy za důležité si zde vymezit některé pojmy a blíže se podívat na vývoj migrace v České republice, neboť i tento historický vývoj ovlivňuje situaci současnou.

Potřeby sdružování a spolupráce mezi lidmi daly vzniknout lidským sídlům, ve kterých jsou uskutečňovány nejrůznější lidské potřeby a mohou mít charakter buď města, nebo vesnice. Rozmístění sídel a jejich rozptýlení nebo soustředění v prostoru však není něčím náhodným. Sídelní struktura nebo prostorové rozložení sídel čili sídelní síť je odrazem organizace společnosti a zejména její technologicko-ekonomické stránky a můžeme ji dělit např. podle velikostních tříd na sídla s méně než 200, 500, 1000, 2000, 5000, 10 000, 25 000, 50 000, 150 000 a více obyvateli. Prostor, sídla a jejich obyvatelstvo, jeho organizace a technologie tvoří soustavu, kterou je nutno zkoumat jako celek. Jakákoliv změna ve společnosti, ve výrobních vztazích, v ekonomické organizaci společnosti, v jejím populačním vývoji a i každý důležitý technický vynález má nezbytné důsledky na prostorové rozmístění obyvatelstva a jeho sídel, jakož i na strukturu jejich vnitřního uspořádání. (Votrubec 1980: 54-55) To je také důvod, proč jsou lidská sídla a pohyb lidí mezi nimi tak oblíbeným tématem mnoha badatelů.

2.1. Migrace

Jelikož zde budu mluvit o migraci, považuji za nezbytné si tento termín nyní přesněji definovat. Existuje nespočetné množství definic, které se liší především na úrovni jednotlivých států. V České republice je migrace definována jako: „*změna trvalého pobytu přes hranice určité administrativní jednotky, zpravidla obce*“. V podstatě se tedy

jedná o geografickou nebo územní mobilitu, která je často nahrazována termínem „stěhování“. Při posuzování migrace musíme brát vždy v potaz návratnost k výchozímu místu, za které je u nás považováno trvalé bydliště. Podle této návratnosti můžeme rozlišovat také různé formy migrace. Těmi základními jsou především jednorázová, relativně nevratná přemístění, oproti návratným pohybům, jež jsou charakteristické dočasností přemístění. Po určité době u nich dochází k návratu do výchozího místa. K těmto návratným pohybům patří např. dojíždění obyvatel do zaměstnání, za službami či rekreací, ale také tzv. přechodná či dočasná migrace. (Šilhánková 2007: 11)

Proces přesunu lidí v prostoru je předmětem výzkumu mnoha oborů, avšak z odlišných úhlů pohledu. Demografie migraci měří, zaznamenává její objem a vypočítává migraci hrubou (úhrn přistěhovalých a vystěhovalých z určité územní jednotky za určité období) a migraci čistou (rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých). Sociologie a kulturní či sociální antropologie se pak zaměřují především na motivy a dopady těchto prostorových pohybů. Jedná se např. o vliv na životní styl, sociální strukturu nebo příbuzenské svazky. (www.epolis.cz)

2.2. Vývoj migrace v ČR

Pro pochopení současného vývoje migračních trendů u nás je důležité podívat se také do minulosti, jelikož je zde množství faktorů, které na současný stav rozložení obyvatel velkou měrou působily.

Za velmi důležité můžeme považovat např. období po 2. sv. válce, kdy měl na migraci u nás největší vliv odsun německého obyvatelstva z pohraničních oblastí a jejich následné znovu osidlování především z českého vnitrozemí. Tehdy se jednalo vůbec o jednu z největších migračních vln v Evropě. Dle odhadů, v letech 1945-1949 změnila nejméně třetina obyvatel dnešní České republiky obec svého bydliště. Tento trend pokračoval i v následujících letech. V roce 1951 např. změnilo dále obec svého bydliště více než 5 % obyvatel. Po poválečných přesunech obyvatel u nás došlo k celkovému uklidnění. Snížilo se vysoké mezikrajské i meziokresní stěhování a migrace probíhala spíše na kratší vzdálenosti uvnitř okresů.

Další zlom přineslo období po roce 1948, kdy došlo k přechodu na centrálně plánovací systém. Snížila se individuální svoboda rozhodování a o nové bytové výstavbě a rozmístování pracovních míst se začalo rozhodovat z centra. To zapříčinilo

vznik oblastí s umělou migrační atraktivitou, kterými bylo např. Ostravsko, Mostecko a Sokolovsko. (Šilhánková 2007: 12-14) Miller pak poukazuje na specifickou bytovou výstavbu, která byla v tomto období uskutečňována především formou rozsáhlých sídlišť panelových domů. Byty zde dostávali především pracovníci významných průmyslových podniků. (Miller 2009: 11)

Své obyvatele ztrácely zpočátku jen menší obce do 2 tisíc obyvatel, avšak časem k tomu došlo i u obcí větších. Tím, že se obyvatelstvo koncentrovalo především v rámci okresů, však nedocházelo k rozrůstání větších měst.

Po roce 1970 se vnitřní stěhování uklidňuje a objevuje se nový trend, stěhování obyvatel z venkova do měst. K nejvyššímu nárůstu obyvatel docházelo především ve městech menší a střední velikosti. Tato migrace však měla dalekosáhlé důsledky spočívající v urychlení stárnutí venkovského obyvatelstva, jež někdy zapříčinilo dokonce absolutní vyliďňování vesnických sídel.

Po roce 1989 začínají situaci u nás ovlivňovat vývojové trendy vyspělých zemí. Můžeme zde tedy sledovat opačný pohyb než v předešlém období, a to z větších obcí zpět na venkov. To se týká např. starších lidí, kteří se rozhodli vrátit natrvalo do venkovských chalup. Tento trend je spjat také s obecnějšími zákonitostmi, které na migrační procesy působí a které souvisí především s přeměnou industriální společnosti na společnost postindustriální. (Šilhánková 2007: 12-14)

2.3. Urbanizace

Urbanizaci můžeme v nejširším smyslu vymezit jako soustředování kulturního a hospodářského života do měst na úkor venkova anebo jako podíl obyvatel žijících ve městech. Přesněji pak definuje urbanizaci urbanistická teorie, která v ní vidí: *„mnohostranný sociálně-ekonomický proces vyznačující se stěhováním obyvatelstva do měst, růstem měst, změnami funkčního využití území sídel koncentrací, intenzifikací a diferenciací městských druhů činností (funkcí) nebo výroby v širokém smyslu slova, vznikem nových forem a prostorových struktur osídlení a rozšířením městského způsobu života se specifickou strukturou styků, kulturou, systémem hodnotových orientací atd.“* (Šilhánková 2007: 17)

Proces urbanizace byl z historického hlediska vyvolán industrializací, demografickou revolucí, vědeckotechnickým rozvojem a ekonomickou úrovní státu či oblasti a je

spojen s významnými sociálními změnami souvisejícími především s přechodem společnosti od té tradiční k moderní. Celý proces urbanizace můžeme rozdělit do několika fází. Nejdříve dochází k přílivu obyvatelstva do všech městských center, potom především do těch největších. Po tom, co je město nasyceno nastává suburbanizace nebo přímo deurbanizace, kterým se věnuji v následujících podkapitolách. (Šilhánková 2007: 17)

Na závěr bych ještě dodala, že míra urbanizace se v České republice pohybuje kolem 74,6 %, což znamená, že na venkově žije pouze jedna čtvrtina obyvatel. (*Wikipedia*) Blažek však poukazuje na českou národní povahu, ke které patří schopnost a chuť pobývat zároveň ve městech i na vesnicích a tyto dva světy vzájemně doplňovat, což je uskutečňováno hlavně prostřednictvím chatařství a chalupářství. (Blažek 2004: 22)

2.4. Suburbanizace

Žijeme v postindustriální době, kdy dochází především k rozvoji terciárního a kvartálního sektoru, tzn. rozvoji služeb, vědy a výzkumu. Dochází k růstu sociální mobility, zvyšuje se úloha informačních kontaktů a roste propojenost systému. To vše znamená, že lidé nemusí být koncentrováni přímo ve městě, aby mohli provozovat své aktivity, ale mohou žít i na vzdálenějších místech od města. Stěhují se tedy volně z jádrových území měst. (Šilhánková 2007: 16)

Suburbanizací rozumíme proces rozšiřování předměstí. Tyto prostorové změny osídlení jsou doprovázeny stagnací nebo úbytkem obyvatel ve městě a naopak nárůstem obyvatel v suburbačních zónách, které často kromě obytné funkce nabízejí možnosti také pro další aktivity. Jedná se např. o výstavby velkoplošných maloobchodních zařízení, jako jsou supermarkety či hypermarkety nebo zařízení pro sporty a jiné volnočasové aktivity, např. multikina. Opomenout bychom neměli ani jejich využití pro administrativní účely v podobě např. kancelářských budov. Důležitým znakem suburbií je pak zachování úzkých funkčních vztahů nově osídlených území se sídelními jádry. (Šilhánková 2007: 20)

Miller pak podotýká, že suburbanizace neznamena pouze rozšiřování předměstí ve smyslu zastavování dosud nezastavěných ploch v okolí města, ale velkou měrou se dotýká také venkovských obcí. (Miller 2009: 15)

V současné době je proces suburbanizace vnímán spíše jako negativní jev. Problematikou suburbanizace se podrobně zabývá např. Hnilička ve své publikaci „Sídlní kaše“, kde upozorňuje na nebezpečí rozrůstání suburbií a zneměstštění měst. Jako největší hrozbu vidí nedostatek občanské vybavenosti v suburbiích, která může zapříčinit segregaci v důsledku nedostatku sociálních kontaktů. (Hnilička 2005: 12)

Se suburbanizací se mění také samotné chápání domova a vnímání místa, ve kterém žijeme. V době před průmyslovou revolucí neměl domov význam pouze pro bydlení, tak jak to chápeme dnes. Lidé se k němu neuchylovali pouze o víkendech či svátcích, ale trávili zde převážnou většinu času, což bylo dáno hlavně tím, že jejich práce byla ve většině případů spojena právě s místem bydliště. Jednalo se o zemědělské usedlosti s chlévy, kolnami, stodolou a dalšími prostory nebo o palác s reprezentačními prostory a úřadovny. Naopak v současné době je naše práce od místa bydliště mnohdy značně vzdálena a proto je zde požadavek na vysokou mobilitu a vlastní automobil, který se dnes stává jedním z hlavních znaků suburbií. (Hnilička 2005: 28-29)

Na tomto místě bych ještě ráda poukázala na jeden paradox, o kterém mluví také Šilhánková. V 70. letech začalo docházet k velkým migračním ztrátám v urbanizovaných územích, a to hlavně z ekologických důvodů, které začaly být ve městech diskutovány. Do jisté míry se začal měnit způsob života a hodnotové orientace obyvatel měst, kteří začínají preferovat venkovský způsob života a přiblížení se k přírodě. (Šilhánková 2007: 25) Splňují však suburbánní zóny tento počáteční předpoklad zdravého a k přírodě šetrného způsobu života?

2.5. Deurbanizace

Deurbanizace je chápána jako: „*postupné snižování počtu stálých obyvatel měst. Původně bytové domy v centrálních kompaktně zastavěných zónách velkoměst jsou rekonstruovány na kancelářské objekty či zcela nahrazovány novými budovami využívanými k čistě komerčním účelům.*“ (Ústav pro ekopolitiku) Je to převážně populace v produktivním věku, která nahrazuje tyto zóny a panelová sídliště za obce v suburbánním území. Lidé v postproduktivním věku se pak často uchylují ke stálému bydlení ve svých rekreačních objektech přímo na venkově. (Ústav pro ekopolitiku)

3 ČESKÝ VENKOV A JEHO PROMĚNY

V této kapitole se pokusím definovat venkov a jeho sídelní jednotky, tedy vesnice. Uvedu zde znaky, které jsou pro vesnice považovány za typické, avšak uvidíme, že mnoho z nich už je dnes přežitkem a málokdy se s nimi na českém venkově setkáme a to v důsledku celkové globalizace, kterou naše země a tudíž i venkov prochází. Předložím zde také různé postoje, které byly ve vztahu k venkovu zaujímány v průběhu historie, avšak s mnohými z nich se setkáváme i dnes.

3.1. Definice venkova

Venkov je možné definovat mnoha způsoby. Každý obor pohlíží na vesnici a venkov z jiného úhlu pohledu a proto jsou jednotlivé definice často velmi odlišné.

Dle sociologického slovníku je venkov *„obydlený prostor mimo městské lokality tradičně charakterizovaný orientací na zemědělství a menší hustotou obyvatel, ale i jiným způsobem života, většinou propojeným s přírodou a také jinou sociální strukturou ve srovnání s městem.“* (Petrušek 1996: 1380) Vesnice je pak definována jako: *„Základní sídelní jednotka ve venkovském prostoru, která jako správní celek je nazývána venkovskou obcí a vymezena max. počtem obyv. (hranice se většinou pohybuje mezi 2 až 5 tis. obyvatel). Podle I. Bláhy lze vesnici definovat jako živý soc. organismus s vlastní hmotou a duchovní kulturou a funkcemi.“* (Petrušek 1996: 1382)

Rurální sociologie klade velký důraz na zemědělskou činnost a rolníky, což se promítá i do samotné definice, kdy je venkov chápán jako *„prostor v krajině mimo městskou zástavbu a průmyslové zóny, kde dochází k zemědělské výrobě a kde jsou sídelní jednotky vesnické komunity- vesnice.“* (Lapka & Gottlieb 2000: 114)

Na zemědělskou činnost klade důraz i Votrubec z pozice sídelního geografa, který definuje vesnické osídlení, jako součást krajiny ve které je právě zemědělská činnost uskutečňována. (Votrubec 1980: 114)

Sociální ekolog Blažek mluví o venkovu jako o ekosystému, který je výrazně přetvářen a dotvářen člověkem. Nemělo by se zapomínat na to, že kulturním dědictvím ve smyslu soudobého pojetí, se stává venkovská i městská krajina, a to i s lidmi a všemi jejich hmatatelnými i čistě duchovními projevy a idejemi. Zdůrazňuje tedy aktivní roli člověka v procesu dotváření jakékoliv krajiny. (Blažek 2004: 20)

Vesnici lze vymezit také v opozici k městu, ke kterému Votrubec přiřazuje charakteristiky jako různorodost a ekonomická a funkční mnohostrannost. Znakem vesnice je pak podle něho stejnorodost spjatá především se zemědělskou činností. (Votrubec 1980: 166)

Dle Perlína pak v sobě venkov integruje krajinu, tedy nezastavěné území, a zastavěná území malých sídel a je možné ho charakterizovat menší intenzitou sociálně ekonomických kontaktů a menší hustotou vazeb mezi jednotlivými subjekty, které se ve venkovském prostoru pohybují. Konvenčně je však venkov vymezován na základě hustoty zalidnění. V rámci EU se zpravidla považuje za venkovský prostor území s hustotou obyvatelstva do 100 obyvk/km². Na základě počtu obyvatel jsou vymezována také venkovská sídla. Tato vymezení však s sebou nesou jisté problémy. Co do počtu obyvatel bychom např. mohli sídlo označit jako venkovské, avšak co do způsobu života obyvatel nebo architektury bychom se přiklonili spíše k jeho vymezení jako města. Naopak jsou i sídla, která jsou nad hranicí 2 000 obyvatel, a tudíž bychom je měli považovat za městská, avšak zřetelně v nich vidíme venkovský charakter. (Perlín 3-4)

3.2. Historický přehled postojů k venkovu

V průběhu historie byl venkov často předmětem idealizace. Byl to především soulad vesnice s krajinou, který spočíval v dobrém usazení vesnice v terénu, v přírodních materiálech používaný ke stavbám, ve vysokých stromech, bohatství zahrad a jednotné hladině střech, který okouznil a inspiroval mnohé umělce, kteří ho pak zakomponovali do svých uměleckých nebo literárních děl. Tímto způsobem se pak dostával do širokého povědomí lidí např. z měst. (Kocourková 1994: 7) Na druhou stranu si však také musel obhájit své postavení před nemalým množstvím nepřátel.

Tito nepřátelé se s ním tradičně vyrovnávali tak, že na něho pohlíželi jako na něco co by se mělo překonat nebo dokonce co už je dávno překonané. Pro křesťany byl například útočištěm pohanů a jejich pověr a pro osvícence a racionalisty byl zase naopak baštou křesťanské víry. Pokrokáři ho pak vnímali jako symbol zaostalosti a zpátečnictví a vědcům byl zase trnem v oku způsob myšlení, který se na venkově pěstoval a který je tradičně označován jako selský rozum. Nacistická totalita v něm viděla možný zdroj očisty árijské rasy a pro bolševickou totalitu představoval nejzarytějšího odpůrce kolektivismu.

Jak už bylo řečeno, objevovaly se v souvislosti s venkovem také idealistické a romantické představy. Antická a rokoková mládež např. viděla občasný návrat na venkov jako skvělou příležitost k pořádání pikniků. Romantici ho zase považovali za pravé vtělení božství, neboť zjistili, že venkovský lid má své vlastní silné umění. Pod svým vedením pak chtěli léčit národ právě svou ideou venkova a naopak venkov léčit svou ideou národa. (Blažek 2004: 20-21)

K idealizaci venkova však nedocházelo pouze v dřívějších dobách. I dnes se s ní můžeme setkat, a to hlavně u lidí, z větších měst, kteří venkov vidí často velmi zkresleně nebo se dokonce staví do role jakýchsi znalců venkova, kteří se snaží venkovany poučovat o tom, jak by se mělo na venkově žít. Zamilují se do své představy o venkovu, s tím, že se většinou jedná pouze o jakýsi výřez z jeho reality. Vše co potom této jejich představě v reálu neodpovídá, považují za poklesek proti pravému a správnému venkovanství. (Blažek 2004: 10)

3.3. Znaky „tradičního“ venkova

V této podkapitole se pokusím ukázat, že není vůbec jednoduché venkov definovat na základě nějakých typických znaků, které by byly platné pro všechny regiony. Máme samozřejmě mnoho možností, jak venkov vymezit, avšak velmi těžké a řekla bych, že skoro nemožné, je vymezit ho tak, aby vystihl podstatu venkova v jakémkoliv regionu.

Každý region, ale i každá obec, která se v něm nachází, není úplně totožná. Roli zde hraje např. historie obce, která velkou měrou ovlivňuje také současný vzhled vesnice, míra udržování tradic, míra zemědělské činnosti apod. Jak upozorňuje Bernard, je důležité rozlišovat to, zda se obce nacházejí v městské aglomeraci nebo mimo ni. (Bernard 2006: 742) Příměstské venkovské obce, které jsou zasaženy suburbanizací, by např. měly být vymezeny jako speciální typ venkova (příměstský venkov), který se značně liší od vesnic a obecně venkova, který není v dosahu velkého města a je více izolovaný. Jelikož je velice těžké suburbanizovaná území přesně vymezit, vznikl v roce 2005 kartogram, který slouží pro potřeby programu na podporu rozvoje zemědělství a venkova a rozděluje ho do tří skupin. Jedná se o venkov příměstský, mezilehlý a periferní. (Miller 2009: 14) O rozdělení venkova dle regionů odlišného charakteru se zase pokusil Perlín. (Perlín 16-18)

Neopomenutelná je potom také samotná politika obce, která určuje, jakým směrem se bude obec v budoucnu ubírat. Jsou vesnice, které si zakládají na své tradičnosti a lidé se za účelem udržení svých tradic sdružují v různých spolcích a naopak jsou vesnice, které se rozhodly vyjít vstříc modernizaci. Rozšiřují se co do počtu obyvatel a budují nové zázemí např. pro volnočasové aktivity, což je příklad třeba Ceboře. I přes tuto heterogenitu však existuje jakási idealisticky laděná představa venkova, která je mezi lidmi podle mého názoru velmi rozšířena a do značné míry podle mého názoru v reálu také překonána. Pro některé pak může být tato představa zdrojem předsudků nebo znakem zaostalosti, stejně jako to bylo vnímáno některými výše uvedenými nepřáteli venkova v minulosti. To jak tedy venkov vnímáme, záleží na konkrétní osobě a jejím subjektivním vztahu k němu.

Blažek je např. jedním z autorů, který venkov pojímá jako něco homogenního, bez již zmíněného rozlišování různých typů vesnic, a jeho pohled na vesnici jakoby ustrnul někde v minulém století.

Podobně jako Blažek k venkovu přistupují Brüggemann a Riehle, kteří v 80. letech nacházejí na německých vesnicích svébytnou „sociální formu“, s vlastními pravidly, která organizují vnímání světa, zpracování informací a způsob života. Tato sociální forma má podle nich základ v selském životě minulosti, avšak přetrvává i dnes, přestože podmínky, které podmínily její vznik, již zanikly. (Bernard 2006: 743)

Abychom se však vrátili zpět do Čech, Blažek např. tvrdí, že venkovan se neřídí formálními rytmy dnešní doby, které jsou příznačné např. pro hromadnou dopravu nebo zavírací hodiny obchodů. Mluví o tom, že venkovan se neřídí hodinkami a proto si dny, týdny ani roky nečlení tak, jako člověk z města a spíše vychází ze svého hlubokého porozumění světa a z toho, co je potřeba udělat a jaké jsou k tomu zrovna podmínky. Jeho život je velkou měrou ovlivňován počasím. Nezná podle něho ani víkend nebo dovolenou. Oproti městu navíc na venkově vládne úplně jiný duch, který zaručuje spojení lidí s přírodou. (Blažek 2004: 110)

Typický pro venkov je podle něho také selský rozum, který definuje jako „*způsob myšlení, který se na mnoha místech světa do jisté míry nezávisle vyvinul jakožto optimální přístup malého místního společenství vázaného na určité místo. Není to myšlení jedné vesnice, ale myšlení odpovídající životu v jedné vesnici nebo v jednom venkovském regionu.*“ (Blažek 2004: 13) Obává se však, že se tento způsob myšlení

z vesnic postupně vytrácí a místo toho, aby byly na venkově snahy tento způsob myšlení posilovat, tak je naopak nahrazován různými vyhláškami a nařízeními, které mnohdy vzejdou od lidí, kteří s venkovem nikdy neměli co dočinění.

Podobný pohled najdeme i u Lapky a Gottlieba, kteří přesto že uznávají, že vesnice ve smyslu autonomní a uzavřené jednotky již neexistuje, se domnívají, že stále představuje odlišný způsob života, postojů, myšlení a vědomí ve srovnání s městem. *„Na vesnici je vyšší míra sociální kontroly, téměř všichni jsou zaměstnání v zemědělství nebo souvisejících profesích, není zde velká sociální diference. Na vesnici přežívají tradiční rurální znalosti a zkušenosti, rodová tradice, často jsou respektovány neformální autority. Ve vědomí obyvatel vesnice je stále přítomný cyklický čas, daný větším sepětím venkovského života s přírodou a větší závislosti na ní.“* (Lapka Gottlieb 2000: 114-115)

Spousta zastává názor, že venkov už není pouze o obyčejném venkově páchnoucím hnojem, ale spíše o celkové extenzi města. Lidé v podstatě využívají venkov pro uskutečňování městského života, avšak v pro ně přijatelnějším prostředí. Postupně se tedy stírají rozdíly mezi venkovem a městem, alespoň co do způsobu života lidí, kteří zde žijí. Vše co chápe Blažek nebo Lapka s Gottliebem jako výsadu venkova, podle něho postupně mizí. (Spousta 2006)

Stejně tak i já se domnívám, že venkov jak ho chápe např. Blažek je dnes považován spíše za něco exotického, což potvrzuje např. fakt, že mnoho lidí se nechá zlákat cestovními kancelářemi, které nabízejí dovolenou v rumunském Banátu, kde dnes, stejně jako před sto lety, žijí v šesti českých vesnicích lidé v souladu s přírodou. Cestovní kanceláře lidem nabízejí zážitky nejen estetické, spojené s překrásnou krajinou tvořenou malými políčky, která jsou obhospodařována ručně bez jakékoliv techniky, ale také pruhované duchny jaké mívaly naše babičky, tradiční jídla a možnost účastnit se každodenních prací jako je dojení krav či kydání hnoje. (Klvač, Hoření, Krylová 2009: 72-77) Proč se lidé těchto zájezdů účastní? Podle mého názoru je to proto, že takový venkov už u nás zkrátka nenajdeme a lidé se stále pokouší hledat něco autentického.

Pokud provádíme výzkum vesnice v rámci antropologie, měli bychom se vyhnout těmto idealisticky laděným představám o venkově. Na to upozorňuje např. Rapport, který se domnívá, že velmi často nedochází k dostatečnému rozlišování mezi skutečnou

realitou a námi vytvořeným ideálem. (Rapport 2000: 321) A jaký je tedy současný venkov? O tom pojednává následující podkapitola.

3.4. Současný venkov a vesnice

Zhruba v sedmdesátých letech začal v západních zemích nabývat venkovský prostor vysoce atraktivních hodnot. Začalo se na něho pohlížet jako na zdravé životní prostředí, které je nutné respektovat a které se dá kromě zemědělství využívat i k jiným účelům. Lidé ho začali vnímat jako klidné a zdravé místo k bydlení, kterým mohou navíc často demonstrovat až určitý luxusní životní styl. (Lapka, Gottlieb 2000: 114)

To je také jedna z příčin, proč se dnešní venkov často tak radikálně mění. Oproti změnám, ke kterým docházelo ve vesnicích v důsledku urbanizace a na které upozorňuje Votrubec (Votrubec 1980: 11), se dnes naopak setkáváme se změnami způsobenými opačným procesem, tedy procesem suburbanizace. Jak už bylo popsáno v předchozí kapitole, v důsledku urbanizace docházelo především k odlivu venkovského obyvatelstva do měst, což způsobovalo vyliďňování venkovských oblastí, s čímž souviselo celkové stárnutí venkova. Dnes tedy opačným trendem dochází k jejich opětovnému omlazování. V některých případech jde ze strany obcí o cílené omlazování vesnic tím, že nabízejí levné pozemky pro mladé rodiny s dětmi. Blažek ale také upozorňuje na snahy obcí vylepšit si tímto způsobem svou ekonomickou situaci. (Blažek 2004: 120)

Přílivem nových obyvatel do vesnic se často mění vzhled, ale i celý chod vesnice. Co se týče vzhledu, pak je nutné poukázat především na nově vystavěné domy, které často nejsou v souladu s původní starousedlickou zástavbou. „*Vztah starého a nového jednoznačně ve prospěch nového je na venkově křiklavě nápadný a mnohdy působí jako rána pěstí do oka celému okolí.*“ (Blažek 2004: 120) Nejsou to ovšem pouze domy novousedlíků, které podobu vesnice proměňují. Naopak i starousedlíci, často ve snaze aby nebyli zahanbeni, se pouští do náročných rekonstrukcí svých domů. Domnívám se, že téměř běžné jsou dnes výstavby venkovních bazénů u starousedlických domů, což s Blažkovou idealizovanou podobou venkova také příliš nekoresponduje. Blažek má pocit, že venkov by se měl začít navracet ke své původní podobě a to jak myšlením lidí, tak i svým vzhledem, avšak neklade si otázku, zda je to dnes ještě vůbec možné a zda to obyvatelé vesnic chtějí. Je možné v době různých nařízení, vyhlášek a zákonů, řídit se

selským rozumem? Je možné řídit se počasím a cyklickým časem, pokud víme, že nám v šest ráno jede autobus do města do práce? Dnešní venkov přestává být zemědělským a už z tohoto důvodu jsou lidé nuceni přicházet do kontaktu s městem, kde je více pracovních příležitostí. Nároky lidí se mění a chtějí proto, aby se budovalo zázemí pro jejich volný čas a v mnoha ohledech, také chtějí být moderní. To souvisí s celkovou globalizací, která se na český venkov dostala. Problematiku globálních a lokálních faktorů analyzovala Horáková v kultuře obce Dolní Rovně. Oproti Blažkovi, který chápe vesnici spíše jako něco statického, v čase neměnného, pohlíží na vesnici jako na něco, co se může v čase pod vlivem vnějších faktorů měnit. Dochází k závěru, že nejen v Dolní Rovni, ale obecně v českých vesnicích dochází ke kulturním změnám, které mají vliv také na sociální realitu dané obce. Masivně jimi prostupují prvky urbánní kultury s vysokým podílem kultury globální, která narušuje původní vesnickou identitu. (Horáková 2008: 114)

Obyvatelstvo dnešních vesnic tak vytváří rozsáhlou skupinu, která jak uvádí Votrubec, je v odborné literatuře označována jako „rural but not farming“, což znamená venkovské, ale na půdě nehospoďící. (Votrubec 1980: 138) Je však nutné slovo venkovské chápat v jiném smyslu než ho chápe Blažek, tzn. s přihlédnutím ke změnám, kterými venkov prochází.

4 LEGISLATIVA SPOJENÁ S ROZVOJEM A TVORBOU MÍSTA

V této kapitole bych ráda nastínila problematiku rozvoje obcí. Poukážu na to, co je z urbanistického hlediska nutné vzít v potaz, aby nedocházelo k některým negativním jevům, s kterými se dnes v obcích s novou zástavbou často setkáváme. Představím zde také některé názory na územní plánování, které má množství zastánců, avšak na druhé straně stojí i jeho kritici. Dalším tématem pak bude úloha samotných místních samospráv v tomto procesu. Na závěr se krátce zastavím také u problematiky obnovy venkova.

4.1. Důležitost tvorby místa

Z pohledu urbanistů, je velice důležité, aby každé místo k bydlení mělo svou atmosféru, aby bylo tvořeno s ohledem na funkčnost a aby v lidech, kteří na tomto místě žijí, vyvolalo nějaké pocity. Hnilička říká, že každé místo vhodné k bydlení by mělo mít jisté znaky, aby pro nás znamenalo něco víc než jen úkryt. Mělo by mít něco výjimečného, co ho právě tím konkrétním místem dělá a proto si ho nemůžeme nikdy splést. Jenom takové místo se může stát jedinečným a my se s ním začít identifikovat. V souvislosti se suburbanizačními zónami na předměstích velkých měst, kde jsou stavěny nové rodinné domy jeden za druhým, však vzniká problém právě neosobních míst, kterým naprosto chybí veřejné plochy, které zajišťují sociální kontakty mezi lidmi a dělají místo významným. Současný neutěšený stav periferní zástavby je tedy velkou měrou způsoben podceňováním a přehlížením významu tvorby místa. (Hnilička 2005: 80)

Zdá se tedy, že pokud se lidé rozhodují vystavět nový rodinný dům, který pro ně většinou znamená pocit jistoty a svobody, z hlediska kvality místa, je pro ně výhodnější postavit ho právě na vesnici, která má už veřejná prostranství oproti anonymním satelitním městům vytvořena. Je však potřeba, aby si lidé co se na vesnice stěhují, uvědomili, že jejich nově vystavěný dům ovlivňuje vzhled celé obce a proto je nutné, aby stavbu pečlivě promysleli a sladili ji se svým okolím. Důležité je např. vyvarovat se výstředním architektonickým kreačím, které se na současných vesnicích bohužel objevují. (Rampich)

Jak na vesnicích, tak i v satelitních městech, je tedy potřeba nad plánovanou výstavbou pečlivě uvažovat a projeje pozemků plánovat, tak aby v budoucnu nedocházelo k některým negativním jevům, které se špatnou tvorbou místa souvisí. Jedná se např. o izolovanost lidí, kteří nemají téměř žádné možnosti, kde se s ostatními lidmi scházet, ale také o celkový vzhled daného místa, kdy domy svým umístěním, tvarem a velikostí ovlivňují venkovní prostor. Zastavovací plány českých vesnic pak mohou být inspirací právě pro novou předměstskou výstavbu. (Hnilička 2005: 121)

4.2. Územní plánování

V úvodu této kapitoly je důležité si pojem strategické plánování, které má dnes množství příznivců, ale i odpůrců definovat. Obecně ho lze charakterizovat jako *„nástroj sloužící k rozvoji jakékoliv organizace (např. instituce, podniku nebo města), který se prostřednictvím analýz a konkrétních kroků snaží systematicky propracovat ke změnám k lepšímu.“* Z této obecné definice pak vychází využití strategického plánování přímo ve veřejném sektoru, s tím, že je možné ho využít na všech úrovních od globální až po lokální a to ve všech typech plánování, tedy jak strategickém, územním, ale i ekonomickém. (Šilhánková 1996: 41)

Úlohou územního plánování je dnes hlavně eliminace negativních důsledků právě suburbánního vlivu na sídla, přičemž důležitou roli v tomto procesu hrají především místní samosprávy, tedy obce resp. obecní zastupitelstva, které zpracovávají a pořizují územně plánovací dokumentaci. Nesou tedy zodpovědnost za to, jak jejich obce vypadají, jakou mají koncepci a prostorové uspořádání. Michalík pak upozorňuje na to, že ne všechna koncepční rozhodnutí jsou činěna s analýzou širších vztahů v území a s analýzou budoucích potřeb občanů kam spadá např. technická nebo dopravní infrastruktura a občanská vybavenost. Klade také důraz na potřebu spolupráce vzdělané samosprávy s urbanisty, což se však podle něho často zanedbává. (Michalík 2009: 73)

Někteří tedy kladou na územní plánování značný důraz, avšak jsou i tací, kteří ho naopak chápou jako brzdu celkového rozvoje vesnic. Mezi ně patří např. Rampich, který mluví o územním plánování jako o nové modle české současnosti, která má naplánovat život vesnice a zajistit její přiměřený vývoj v mantinelech trvale udržitelného rozvoje, avšak i k němu se staví velmi skepticky. Vědci podle něho sice plánují, jak to tu bude vypadat za sto či tisíc let, kolik plochy ještě můžeme zastavět,

aby byla zajištěna obživa obyvatelstva, avšak bez toho že víme, kolik toho obyvatelstva vlastně bude. Obce, které mají územní plány, je přesto často nedokážou naplnit a to hlavně v obcích kolem hlavního města Prahy, kde se z bývalých stodol stávají noclehárny pro levnou pracovní sílu. Domnívá se, že by se mělo více hledět na zdravý rozum a ne se slepě držet plánů. (Rampich)

Podobný názor má Blažek, který jak už bylo řečeno, klade velký důraz na obnovení venkovského myšlení. Domnívá se, že není potřeba strategických plánů, které jsou vytvářeny lidmi, kteří o vesnici často pramálo ví. Podle něho, stačí pouze obnovit selský rozum a kritické myšlení, aby vše fungovalo tak jak má. Důležitá je pro něho spíše podpora těm, kdo na venkově rozhodují, než velké dotace do materiálních statků, které jsou dle jeho názoru často využity hýřivým a nepromyšleným způsobem. (Blažek 2004: 166)

4.3. Proces tvorby územního plánu

Proces územního plánování bychom mohli rozdělit do třech fází. V té první, která je fází přípravy zadání územního plánu je nezbytné určit rozvojové plány obce. Důležité je především zaměřením se na využití lokality pro bydlení a to ve všech formách a na území s komerční, průmyslovou a skladovou funkcí. V této fázi se definují také zásady rozvoje obce z pohledu urbanistické koncepce, vymezují se pozemky a jejich využití.

V druhé fázi je důležité, aby místní samosprávy nepodlehly tlaku majitelů pozemků a investorů a považovaly územní plán za stabilní a obecně závazný dokument. Ačkoliv je možné územně plánovací dokumentaci jednou za čtyři roky aktualizovat, je nutné zvážit, zda je to nezbytně nutné, jelikož častými změnami dochází ke ztrátě původní urbanistické koncepce a záměru.

Ve třetí fázi dochází ke schválení územního plánu a veškerá zodpovědnost za dodržení tohoto obecně závazného dokumentu padá na představitele obce a dále na pracovníky stavebních úřadů, kteří jsou účastníky územních a stavebních řízení. Stavební úřady jsou tedy posledním článkem při výkonu přenesené působnosti obcí v oblasti územní a stavební problematiky. (Michalík 2009: 74)

4.4. Strategické dokumenty (Místní agenda 21)

Už bylo řečeno, že strategické plánování je možné uplatňovat na všech úrovních. Každá úroveň pak při tvorbě plánu vychází ze specifických strategických dokumentů. *„Způsob pořízení, rozsah a obsah strategických dokumentů na lokální úrovni je velmi obecně vymezen v zákoně č. 128/2000 Sb., o obcích (o obecním zřízení), jež také vyhrazuje zastupitelstvu „schvalovat program rozvoje obce“ (zákon o obcích, paragraf 84, ods. 2) dále však není zákonem nijak upraven. Lokální strategické dokumenty proto někde nevznikají vůbec a jinde se soustřeďují jen na ekonomický rozvoj.“ (Šilhánková 1996: 55-56)*

Pokud se budeme zabývat strategickým plánováním na globální úrovni, bude pro nás důležitá tzv. Agenda 21, na úrovni ČR pak Strategie udržitelného rozvoje České republiky a na úrovni kraje Krajská strategie udržitelného rozvoje. Na lokální úrovni se zase vychází především z lokální agendy 21. (Šilhánková 1996: 42)

Jelikož se práce zabývá jednou konkrétní vesnicí, považuji za důležité podrobněji rozebrat především Lokální Agendu 21, která má význam především z hlediska pozitivních dopadů na suburbanizační procesy a udržitelný rozvoj, který je definován jako *„takový rozvoj, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby,“ (www.ma21.cz)* a obsahuje tři základní problémové okruhy:

- *„Sociálně ekonomický okruh (např. boj proti obecní chudobě, změna vzorců spotřeby, péče o lidské zdraví)*
- *Zachování a šetrné využívání regionálních zdrojů rozvoje (např. ochrana přírody, krajiny a biologické rozmanitosti, obnova venkova, ochrana ovzduší, vod a půdy, zajištění systému odpadového hospodářství a odpovědné nakládání s nebezpečnými odpady, šetrné nakládání s neobnovitelnými zdroji)*
- *Posilování úlohy všech skupin obyvatel (např. zapojení žen, dětí a mládeže a jejich organizací do rozhodování o rozvoji regionu).“ (Šilhánková 1996: 57)*

V podstatě se jedná o strategický a akční plán rozvoje určitého místa jak na úrovni obcí, tak i okresů a regionů, kdy je zárukou úspěšnosti především spolupráce místních úřadů s občany, místními organizacemi a soukromými podniky. Jedině tato spolupráce může zaručit dobré a udržitelné kvality života a životního prostředí v určitém území.

Lokální Agenda 21 není ani zákonem ani vládním nařízením a není povinná. Jedná se o možnost využít toho, že místní úřady jsou lidem nejbližší a tudíž mají možnost je pozitivně ovlivňovat a vychovávat a právě to může pomoci dosáhnout i celkových pozitivních výsledků v daném regionu. (Šilhánková 1996: 56)

Na oficiálních stránkách Ministerstva životního prostředí vztahujících se k Místní Agendě 21 jsou pak uvedeny důvody, proč jsou to právě místní samosprávy, které mají rozhodující vliv v udržitelnosti rozvoje.

- *„zastupují místní společenství a pracují v jeho zájmu*
- *mají významnou úlohu při plánování*
- *realizují, pověřují a ovlivňují mnoho služeb, na kterých závisí kvalita místního životního prostředí*
- *spravují nebo vlastní velkou část nemovitostí, pozemků a přírodního prostředí*
- *mohou z velké části ovlivňovat místní obyvatele a návštěvníky pomocí osvěty, poradenství, informací a příkladů*
- *mohou podněcovat a vytvářet partnerství, příznivě ovlivňovat spolupráci s ostatními organizacemi a institucemi*
- *mají velké přímé vlivy jako významní spotřebitelé, nakupující a zaměstnavatelé.“*
(www.ma21.cz)

4.5. Obnova venkova

V předchozí kapitole jsem se zabývala problematikou proměny českých vesnic. Tyto proměny u některých vyvolaly požadavek na navrácení vesnic do jejich původního vesnického či autentického stavu. Za tímto účelem pak vzniklo množství organizací, které se touto problematikou zabývají. Požadavek na obnovu venkova byl zakomponován také jako jeden z faktorů pro hodnocení vesnic v soutěži, „Vesnice roku“.

Sociální ekolog Blažek, o kterém jsem již psala výše, založil „Školu obnovy venkova, o.p.s.“, která, *„považuje prostředí venkovského prostoru za mimořádnou a vzácnou hodnotu a snaží se posílit pozici venkova oproti velkým městům a zachovat tradiční ráz venkovského života a blízký mezilidský vztah, který se v něm utváří.“*
(www.sov-libesice.cz)

Jak však uvádí Pitaš ve své diplomové práci, je důležité rozlišovat mezi obnovou a rozvojem vesnic, kdy obnovu lze chápe jako návrat k nějakému původnímu stavu a to z různých hledisek, např. architektonického či ekonomického, a rozvoj jako přirozený vývoj, ke kterému dochází v celé společnosti. Může se jednat např. o rozvoj technologií, růst vesnic nebo stavbu nových silnic a zvyšování životní úrovně. Upozorňuje pak na to, že tyto dva pojmy často splývají a nedochází k jejich rozlišování, z čehož potom plynou jisté komplikace. (Pitaš 2010: 39)

5 SOCIÁLNÍ VZTAHY MEZI SKUPINAMI „MY“ A „ONI“

Jelikož si práce klade za cíl provést analýzu sociálních vztahů mezi skupinou nově přistěhovalých a starousedlíky, považuji za nutné nastínit zde z teoretického hlediska také problematiku vztahů mezi skupinami, které jsou označovány jako „my“ a „oni“, a které nám pomohou lépe pochopit také proces integrace nově přistěhovalých mezi starousedlické obyvatelstvo. Bernard říká, že integrace hraje klíčovou roli především v obcích, do kterých směřuje silný proud přistěhovalců, avšak ovlivňuje i vesnice, kde je stěhování ojedinělé. Úspěšnost tohoto procesu má totiž vliv na životní styl přistěhovalých, který potom zpětně ovlivňuje také celou obec. (Bernard 2006: 742) Rampich požaduje a nabádá k tomu, aby lidé, kteří se na vesnici přestěhují, usilovali o to, aby se stali součástí vesnice a místní pospolitosti. Aby se zkrátka stali vesničany. (Rampich) Bernard se však domnívá, že to v mnoha případech není pro novousedlické obyvatelstvo prioritou a že se spíše právě naopak kontaktu se starousedlíky vyhýbá. (Bernard 2006: 742) Haukanes zase zastává názor, že začlenění se do místní komunity rodáků nemusí být pro nově příchozí vůbec jednoduché a proto mezi nimi zůstává jakási distance. (Haukanes 2004: 95)

To vše může plynout z příslušností k tzv. skupinám „my“ a „oni“. Rozdíl mezi těmito skupinami je v sociologii jinak označován také jako rozdíl mezi vlastní skupinou (in-group) a cizí skupinou (out-group). Tyto dvě skupiny od sebe nelze oddělit. Pokud nevnímáme out-group, nemůžeme se cítit být příslušníky skupiny in-group. Vždy jde o vzájemný protiklad, který nás utvrzuje v tom, že jsme odlišní než „oni“, a tudíž jsme „my“. Tato opozice je tedy nástrojem, který nám pomáhá klasifikovat a přidělovat jiným místa na své mapě světa, kterou si každý kreslí ve své hlavě. Rozlišujeme tak např. mezi námi mladými a starými, mezi moderními a zaostalými, mezi naší školou a školou ve vedlejší vesnici a nakonec mezi obyvateli naší vesnice a cizinci, kteří se sem přistěhovali. (Bauman 2000: 44) Aby se tyto dvě skupiny mohli vůči sobě navzájem vymezovat, je důležitá vzájemná interakce. To, jaký bude náš přístup k interakci s příslušníky jiných skupin, pak určuje právě naše identifikace se skupinou, jejíž příslušníky jsme my. V tomto procesu dochází k tomu, že každý člověk vyhledává vše, co posílí sebeúctu skupiny, jejímž je příslušníkem. To umožňuje smýšlet o své skupině, a tudíž i o sobě dobře. Další možností jak vyzdvihnout vlastní skupinu je pak její

srovnání se skupinou s nižším postavením. Pokud se nám nedaří vyzdvihnout vlastní skupiny, pravděpodobně se pokusíme ji opustit nebo se od ní distancovat, a to s odůvodněním, že vlastně nejsme takový jako „oni“. Tato tendence vychází z faktu, že každý chce být součástí skupiny, která na něho vrhá příznivé světlo. (Hayesová 2000: 14-15)

Mezi skupinami je potom tendence, vytvářet mezi sebou ostré hranice a žárlivě střežit integritu té první, před hrozbou zdánlivě představovanou tou druhou skupinou. Souvisí to s nejistotou, která vzniká drastickou změnou obvyklých a důvěrně známých životních podmínek. Taková situace je pak vnímána jako nebezpečná a hroživá a často je spojována s tím, že začneme skupině těch druhých přisuzovat vlastnosti, které bychom jí za normálních podmínek nepřisuzovali. (Bauman 2000: 52) Elias zavádí pojmy jako skupinové charisma (gruppencharisma) a skupinová hanba (gruppenschande); mocnější a uznávanější skupina si buduje skupinové charisma, zatímco na slabší outsidersy uvaluje skupinovou hanbu, kterou následně daná skupina přijímá za svou. (Šubrt 1996: 80)

To vystihuje současnou situaci v českých vesnicích, které se mnohdy drasticky mění právě s přílivem nových obyvatel. Starousedlíci mají v důsledku často velmi rychlých změn pocit, že přestávají mít svůj dosavadní každodenní život pod kontrolou a potřebují najít viníka této situace, s tím že jako nástroj pro obvinění jsou často využívány předsudky. Právě předsudky se zabývá Norbert Elias ve své teorii etablovaných a outsiderů. Mluví o napětí, které vyvstává z nutnosti uvolnit nováčkům nějaký prostor a o zveličování rozdílů mezi těmito skupinami, i když jsou v reálu rozdíly mezi nimi nepatrné. Tyto zveličené rozdíly jsou pak dále vnímány jako překážka společného spoluzití. Je nutné podotknout, že právě etablovaní jsou ve zvýhodněné situaci, jelikož se mohou dovolávat svých práv, na základě délky usazení na daném místě. Pochopením vztahu mezi etablovanými a outsidersy můžeme objasnit vznik mnoha konfliktů, které vznikly jak v historii, tak těch, které vznikají dnes. (Bauman 2000: 53-54)

Pokud jedna strana vyvolá konflikt, je nutné předpokládat, že z druhé strany dojde k nějaké odezvě, což je často příčinou nemožnosti uzavření příměří. Gregory Bateson, americký antropolog, v této souvislosti přichází s termínem schizmogeneze, kterého užívá ve smyslu logicky vyplývajícího řetězce akcí a reakcí, které můžeme rozdělit do třech typů. Tou první je symetrická schizmogeneze, kdy každá strana reaguje na

známky síly svého protivníka opět projevením síly. Každá ze skupin chce, aby bylo spíše po jejím a měla oproti soupeři navrch, a proto je kompromis téměř nemožný a dochází ke zhroucení vztahu. Další možností je schizmogeneze komplementární, kdy jedna strana zvyšuje svou odhodlanost v případě, že zpozoruje slabost na straně druhé. Pokud je naopak jedna strana konfrontována se vzrůstající agresí opoziční skupiny, má tendenci se stáhnout a chovat se submisivně. V závěru však dochází ke stejnému výsledku jako v předešlém případě, a to ke zhroucení vztahu. Třetí variantou, která je nejlepším řešením, protože oproti předchozím dvěma předpokládá příměří a dohodu mezi skupinami, je reciprocita. Ačkoliv se v tomto modelu objevují prvky předešlých dvou, v dlouhodobější perspektivě dojdou obě skupiny k závěru, že ta druhá pro ně může mít nějaký přínos a něčím je obohatit. Každá strana může zkrátka nabídnout něco, co druhá strana potřebuje. Poté nastává příměří. (Bauman 2000: 54-56)

6 UVEDENÍ DO TERÉNU

Jako místo svého výzkumu jsem si vybrala vesnici, jejíž název jsem se však rozhodla na základě dodržení etiky antropologického výzkumu neuvádět. Stejně jako norská sociální antropoložka Haukanes, která prováděla výzkumy českého venkova, jsem pro místo svého výzkumu vytvořila pracovní název. Obec, kterou jsem si pro výzkum vybrala, budu tedy v textu nadále nazývat Ceboř. I přesto, že jsem zvolila pouze pracovní název obce, je velmi těžké udržet ji v anonymitě, jelikož v minulosti zvítězila v celorepublikovém kole soutěže „Vesnice roku“. Neuvádím zde tedy ani její přibližnou lokalizaci, neboť na jejím základě by mohlo dojít k její snadné identifikaci. Stejně tak jsem omezila na minimum i další informace týkající se obce a uvádím pouze nezbytné údaje, s tím, že názvy okolních obcí jsou rovněž pozměněny. V čem všem musela obec obstát a jaké podmínky musela splnit k tomu, aby získala titul „Vesnice roku“? O tom pojednává následující podkapitola.

6.1. Soutěž vesnice roku

Vyhlašovatelé soutěže „Vesnice roku“ jsou Spolek pro obnovu venkova, Svaz měst a obcí ČR a Ministerstvo pro místní rozvoj, přičemž je zde také velké množství spolupracujících orgánů jako např. Ministerstvo kultury, Ministerstvo životního prostředí, Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, Svaz knihovníků a informačních pracovníků a od roku 2007 přibylo také Ministerstvo zemědělství. Všechny tyto instituce jsou potřeba pro složení kompetentní komise, která pak posuzuje vesnici z mnoha aspektů. Hlavní důraz je kladen na koncepční dokumenty, společenský život ve vesnici, podnikání, péči o stavební fond a obraz vesnice, občanskou vybavenost, inženýrské sítě, úspory energií, péči o veřejné prostranství, přírodní prvky a zeleň v obci, péči o krajinu, připravované záměry, informační technologie obce (www stránky, informační stánky, místní rozhlas, TV stanice, internetové vysílání, web kamera).

Cílem této soutěže, jejíž první ročník se uskutečnil již v roce 1995, je snaha vyzdvihnout aktivity obcí, jejich představitelů a občanů, kteří se snaží zvelebovat nejen svůj domov, ale rozvíjejí i místní tradice a zapojují se do společenského života v obci. (www.vesniceroku.cz) Vítězství v této soutěži, pak Ceboři umožnilo postoupit ještě výše a zúčastnit se soutěže Vesnice Evropy.

6.2. Prostředí a dění v obci

K získání ocenění „Vesnice roku“ přispělo především bohaté kulturní a sportovní dění, které se ve vesnici zvýšilo hlavně s výstavbou nového sportovního areálu a přestavbou kulturního domu. Zanedbatelné nejsou ani cyklotrasy a nově opravené asfaltové cesty pro kolečkové brusle. Místo se tedy díky těmto faktorům, ale také faktorům přírodním a geografickým stalo útočištěm pro nové mladé rodiny, které si zde začaly budovat své domy. Oproti těmto nově přistěhovalým zde žijí samozřejmě také starousedlíci, přičemž mnoho rodin zde žije již po několik generací.

Ceboř je v současné době místem, které je centrem kulturního a sportovního dění v celé oblasti. Nejbližším větším sídlem je okresní město Dolín vzdálené 18 km. V nejbližším okruhu se pak kolem Ceboře nacházejí pouze vesnice menší nebo stejně velké a tři menší města. Černá Lipice, Rupina a přímo sousedící Setlice. Velké množství lidí z okolních vesniček a těchto měst pak dojíždí za sportovním vyžitím právě do Ceboře. Ačkoliv jistě zázemí mají, tak není zdaleka na takové úrovni. Můžeme tedy říci, že Ceboř je vesnicí velmi otevřenou a to nejen v současné době, ale bylo tomu tak i dříve. Byly to hlavně různé spolky, které už v minulosti udržovaly společenský život vesnice a členové nebyli rozhodně pouze Cebořané. Velká propojenost byla např. s již zmíněnou sousedící Setlicí, která byla vzhledem k velkému množství fabrik zárukou zaměstnání pro obyvatele z širokého okolí. Zde je třeba říci, že Ceboř nebyla nikdy vyloženě zemědělskou vesnicí.

Setlice je v současné době město, které spíše upadá, než aby se rozvíjelo, a tím dává Ceboři v podstatě vyniknout. Jako velmi zajímavý námět pro další výzkum bych viděla právě srovnání lokální identity Cebořanů a obyvatel Setlice. Ačkoliv mezi těmito dvěma obcemi žádná otevřená rivalita není, Cebořani se k Setlici vyjadřovali velmi často, a to s jakýmsi soucitem. Příčinu úpadku viděli hlavně v nedostatečných schopnostech zastupitelstva, které by obci zajistilo rozvoj. Velmi zajímavý je pak fakt, že někteří Cebořané viděli problém zastupitelstva sousední obce v tom, že žádný její starosta nebyl nikdy přímo rodák, a tudíž na správě města, nemá podle nich, až takový zájem. Zde je nutno podotknout, že ani starosta Ceboře není místní rodák. Do vesnice se přistěhoval právě z nedalekých Zapadlic. To však ani jeden z mých respondentů nezdůraznil.

6.3. Demografické údaje

Ceboř je obcí, která má v současné době asi 950 obyvatel. K narůstání počtu obyvatel začalo docházet v roce 2007, kdy se počet obyvatel zvýšil o 34 lidí. V následujícím roce pak došlo k dalšímu zvýšení a to o 18 lidí, bylo to historicky vůbec poprvé, kdy počet obyvatel přesáhl devět set. Dalším obdobím, kdy docházelo k významným změnám v počtu obyvatel, byla léta 1992-94. V ostatních obdobích tyto počty kolísaly řádově nanejvýš plus minus deset obyvatel mezi jednotlivými roky. I přesto, že nárůst obyvatel v této lokalitě není nijak drastický, zde dochází k zásadním změnám.

6.4. Proměna obce

Ceboř v posledních letech prošla četnými změnami, z nichž některé jsou znatelné na první pohled. Jedná se především o celkový vzhled vesnice v důsledku stavby nových domů, sportovního areálu nebo rekonstrukce kulturního domu. Pro starousedlíky je pak zásadní změnou zvýšení počtu obyvatel vesnice. Zvykají si na nové mladé rodiny, které se zde usadily. Důležité je podotknout, že v současné době se chystají další pozemky k prodeji, tudíž se počet nově přistěhovalých ještě zvýší. Celkově zde můžeme sledovat dva různé názory starousedlíků na tento trend. Jedni celý tento proces vidí jako pozitivní, s tím že mluví o možnosti vymření vesnice, kdyby se sem mladí nestěhovali, ti druzí pak mluví především o výhodách pro starostu, pokud počet obyvatel vesnice přesáhne jeden tisíc.

6.5. Zástavba ve vesnici

Vesnice je starousedlíky rozdělována na pravý a levý břeh. Ačkoliv je toto rozdělení poměrně často zmiňované, neznamená to, že by mezi těmito dvěma lokalitami byla nějaká rivalita či nepřátelství. Spíše slouží pro potřeby sportovních akcí, kdy jsou jednotlivá družstva složena právě z obyvatel příslušného břehu. Toto symbolické rozdělení bez ostré hranice, jakou popisuje např. Pitaš (2010) v obci Němčice, nemá dopady ani na vztahy mezi lidmi, tak jak ukazuje např. Šalanda na obci Široký Důl. (Šalanda 2008: 16)

7 PŘEDMĚT VÝZKUMU

Mým výzkumným záměrem bylo zaměřit se na sociální vztahy ve vesnici, která jak bylo řečeno výše, prochází v poslední době četnými změnami. Nejdůležitější pro mě byly především vztahy mezi nově přistěhovalými a starousedlíky. Zkoumala jsem jejich vzájemné vazby, to co je spojuje, a v čem se naopak rozcházejí. Abych pochopila názory starousedlíků na vztahy s jejich novými sousedy, musela jsem pátrat také po tom, jak se ve vesnici žilo dříve, po tom, co se zde za několik posledních desetiletí změnilo. Důležité pro mě bylo také to, zda vznikají nějaké zásadní vazby mezi samotnými nově přistěhovalými. Zásadními vazbami zde myslím vazby, které by zapříčinily např. rozdělení vesnice na dva samostatné tábory tvořené na jedné straně ze starousedlíků a na té druhé z nově přistěhovalých.

Okrajově se v práci věnuji také vztahům mezi trvalými obyvateli vesnice a obyvateli sezónními, což jsou chataři, kteří zde mají poměrně vysoké zastoupení převážně v letních měsících.

Na počátku jsem si stanovila několik hypotéz, které jsem se snažila na základě provedeného výzkumu buď potvrdit anebo vyvrátit. Je nutné zdůraznit, že tyto výsledky nelze zobecnit i na další obce. Platí pro konkrétní vesnici, v které byl výzkum proveden.

Hypotézy:

- Ve vesnicích, kde dochází k nové zástavbě a přistěhování většího množství nových lidí, dochází ke konfliktům mezi starousedlíky a nově přistěhovalými.
- V takových lokalitách mohou vznikat izolované části obcí, tvořené právě jenom z nově přistěhovalých.
- Konflikty mezi těmito dvěma skupinami z velké části pramení z rozdílných životních zkušeností, které se jinak utváří ve městě a jinak na vesnicích. Tudíž i z možných předsudků vesničanů vůči obyvatelům města a naopak.
- Nejlépe se s nově přistěhovalými vyrovnává nejmladší generace starousedlíků.

Při ověřování těchto hypotéz mi pak pomáhaly následující výzkumné otázky.

Výzkumné otázky:

- Co pro starousedlíky Ceboř znamená? Co znamená pro nově přistěhovalé?
- Jaká jsou pozitiva a negativa dob dřívějších a současnosti?
- Jak vypadá sociální síť starousedlíků a nově přistěhovalých?
- Dochází k navazování sociálních kontaktů mezi starousedlíky a nově přistěhovalými?
- Jsou v Ceboři nějaká důležitá centra sociálních styků?
- Jak vnímají starousedlíci novou zástavbu a celkový vzhled vesnice?
- Poskytuje vesnice všem generacím vše, co k životu potřebují?
- Co se změnilo s výstavbou sportovního areálu?
- Co se změnilo se získáním ocenění Vesnice roku?
- Máme zde co dočinění s lokálním patriotismem?
- Existují rozdíly ve vnímání současné situace vesnice starostou obce a jejími obyvateli?

8 SEBEREFLEXE V TERÉNU A METODOLOGIE

Původně jsem neměla v plánu, zabývat se ve své diplomové práci právě tématem vesnice, avšak toto téma si mě našlo samo. Téměř patnáct let má naše rodina chalupu v Ceboři. Pravidelně se tato obec stává v průběhu letních prázdnin, ale i o jarních a podzimních víkendech naším přechodným domovem, jakýmsi letním sídlem. Nebylo tedy možné nepovšimnout si, že Ceboř v posledních letech prochází určitými změnami, týkajícími se především vzhledu vesnice, zapříčiněné stavebním boomem. Nový vzhled a celková modernizace má však dalekosáhlé dopady právě např. ve sféře sociální. Vesnice se mi tedy začala jevit jako výborná lokalita pro antropologický výzkum obce a téma diplomové práce tak bylo na světě.

Zvolená lokalita pro mě byla v mnoha ohledech výhodou, což se týkalo např. dobré dostupnosti a také částečné znalosti terénu. Zde je potřeba upozornit na to, že má znalost terénu byla do té doby čistě neodborná. Věděla jsem, co se kde ve vesnici nachází, kdo je starosta, kdo vytváří místní kroniku, měla jsem přehled o pořádaných akcích a fungujících spolcích. Všimla jsem vizuálních změn v obci, tj. výstavby nového hřiště a nových rodinných domů, ale také rekonstrukcí domů starousedlíků. Toto vše pro mě znamenalo výhodu především v tom, že jsem nemusela dělat pilotní studii a zjišťovat, zda zde vůbec k nějakým změnám došlo a jestli je vůbec co zkoumat. Pod povrch problémů spojených se změnami ve vesnici jsem se však dostala až se samotným výzkumem, který jsem zde započala.

8.1. Sebereflexe (mé postavení v obci)

Domnívám se, že je velmi důležité zreflektovat na tomto místě také moje postavení ve vesnici. Jak už bylo řečeno, v Ceboři trávím, řekla bych, poměrně velkou část roku, avšak nedá se říci, že bych se s lidmi z vesnice, až na několik svých vrstevníků, znala nebo že by zde byly dokonce nějaké hlubší sociální vazby. K této situaci do jisté míry přispívá také místo, kde se naše chalupa nachází. Jde o začátek vesnice, kde nemáme vůbec žádné přímé sousedy, s kterými se právě často první kontakty navazují, což později vyplynulo také ze samotného výzkumu. Ačkoliv tedy naše rodina hlubší přehled o lidech ve vesnici nemá, tak jsem v průběhu výzkumu zjistila, že s přehledem starousedlíků o nás je tomu právě naopak. Většina lidí z této části vesnice ví, poměrně přesně, kdo jsme a co se děje za naším plotem. Vzhledem k tomu, že se naše chalupa

nachází u silnice, která vede do nejbližšího města, však o nás mají přehled i starousedlíci ze vzdálenějších částí obce. I na sobě jsem tedy mohla do určité míry vypožorovat, jaký postoj zaujímají starousedlíci právě k sezónním obyvatelům obce nebo jak zde fungují informační sítě.

Byla jsem tedy v pozici částečné obyvatelky Ceboře, kdy jsem z toho v některých případech mohla těžit a jindy jsem na tom naopak trčila. První otázka většiny mých respondentů byla, odkud jsem. Když jsem poukázala na to, že jsem částečně i z Ceboře, samozřejmě bez trvalého bydliště v této lokalitě, tudíž i bez účasti na rozhodování o dění ve vesnici, projevila se ochota lidí se se mnou bavit. Dozvídala jsem se pak i spoustu informací o bývalých majitelích naší chalupy, což poukázalo mimo jiné také na velmi dobrý přehled starší generace o pohybu místních lidí. Domnívám se, že nevýhoda spočívala především v otevřenosti některých lidí, kteří se dle mého názoru snažili vyhýbat právě tématům rozhovoru týkajících se současných vztahů mezi lidmi ve vesnici. Svou roli zde podle mého názoru sehrály především obavy z toho, aby se jejich názor na ostatní nedostal k někomu, kdo by ho mohl zneužít. Nedovoluji si tvrdit, že to tak bylo u všech, avšak u některých jsem si téměř jistá, že zde tyto obavy převažovaly.

8.2. Metody výzkumu

Jako metody svého výzkumu jsem zvolila zúčastněné pozorování spojené s rozhovory, které byly polostrukturované, avšak respondentům byl dán také prostor na vlastní úvahy, což bylo velmi přínosné, jelikož to mnohdy poukázalo na další cesty, kterými by se mohl výzkum dále ubírat. Několik rozhovorů proběhlo s diktafonem, avšak nahrávání nebylo příliš efektivní. Mnozí se často příliš soustředili na to jestli mluví spisovně a spíše jim šlo o to, jak bude vypadat to, co říkají, než o samotný obsah toho co říkají. Domnívám se, že mnozí byli také mnohem otevřenější, pokud rozhovor probíhal bez diktafonu, tudíž jsem od diktafonu, jako rušivého elementu, později úplně upustila a dělala si raději podrobné poznámky.

Další metodou, jež jsem hojně využívala je metoda sněhové koule (snowball technique), jež spočívá v tom, že respondent, kterého jsme si sami vybrali, nám doporučuje respondenty další. Soukup upozorňuje na možné nebezpečí zkreslení, které plyne z toho, že respondent většinou doporučí někoho, koho zná a kdo je do určité míry tak trochu jako on sám. (Soukup, Rabušic 2007: 384) Ačkoliv k takovému zkreslení

může samozřejmě dojít, myslím si, že to není případ mého výzkumu. Pokud mi byl doporučen další respondent, pak to bylo z toho důvodu, že dotazovaný např. o daném tématu nic nevěděl a poslal mě za někým, kdo o tom ví více nebo za někým kdo se dotazované akce přímo zúčastnil apod. Pokud se jedná o nově přistěhovalé, pak většinou doporučovali své nejbližší sousedy s tím, že jsou to milí lidé a dá se s nimi mluvit. Tito lidé se zatím příliš neznají, tudíž se domnívám, že se v tomto případě o zkreslení metodou sněhové koule nejedná.

8.3. Průnik do terénu

Výzkum probíhal v období od června do září 2009 s tím, že v průběhu léta 2010 jsem zjišťovala a doplňovala chybějící informace.

Celá práce je založena na výpovědích přibližně 60 respondentů. Toto číslo nedokážu uvést přesně, jelikož spousta rozhovorů, které mi poskytly cenné informace, probíhalo také neformálně, nenuceně při náhodném setkání. Mými respondenty byli lidé všech věkových kategorií z řad starousedlíků i nově přistěhovalých.

Díky velkému množství aktivit, které ve vesnici jsou, byl průnik do terénu poměrně jednoduchý. Jako nejlepší způsob navázání prvotních kontaktů se mi jevilo začít navštěvovat sportovní areál. Začala jsem se tedy pravidelně účastnit středečních turnajů v ping pongu, které se konaly po celou dobu letních prázdnin a umožnily mi navázat kontakt s téměř všemi věkovými kategoriemi starousedlíků a rovněž některými nově přistěhovalými. Setkávala jsem se zde jak s místními, tak i s obyvateli okolních vesnic.

Pokud se jedná o nejstarší generaci starousedlíků, pak pro mě byla velkým přínosem účast na „Sousedském posezení důchodců“. Zde jsem měla možnost získat další kontakty na nejstarší pamětníky z vesnice, ale také se dozvědět o organizaci a kulturním životě spolku seniorů Ceboře. Nemalým přínosem byl také pan starosta, který mi ochotně zodpovídal všechny mé otázky a navíc přidal kontakty na některé další zajímavé osobnosti jako je např. místní akademický malíř nebo kronikář.

Na závěr této podkapitoly bych chtěla říci, že jsem se až na jeden případ, nesetkala v průběhu svého výzkumu s neochotou lidí se mnou spolupracovat. Právě naopak jsem zaznamenala spíše zájem lidí o vznikající práci, a to jak ze strany starousedlíků tak i nově přistěhovalých.

8.4. Etika výzkumu

Všechny výzkumy, které se týkají lidí, mohou přinášet etická dilemata, která by se neměla v žádném případě přehlížet. Výzkumník by měl brát ohledy především na to, aby jakýmkoliv způsobem nepoškodil respondenty nebo svou prací nevyvolal ve zkoumané lokalitě konflikt. Giddens zdůrazňuje, že výsledky výzkumu, ovlivňují „běžné“ názory lidí na svou společnost a že zkoumání je samo o sobě významným prvkem jejich dalšího vývoje. Je tedy třeba zvážit, co a jakou formou budeme publikovat, s tím že musíme počítat s možností, že někteří informátoři se mohou cítit dotčeni tím, jak jsme je vyobrazili nebo že jsme zveřejnili něco, co si přáli spíše udržet v tajnosti. (Giddens 1999: 525-526)

Těmto problémům jsem se chtěla vyvarovat, a proto jsem se rozhodla zvolit pouze pracovní název obce. Jak už bylo řečeno na začátku práce, v průběhu výzkumu jsem zjistila, že pokud reálný název uvedu, nebudu schopna zajistit anonymitu některých svých respondentů. Mé rozhodnutí nepracovat s reálným názvem obce podpořil dále fakt, že obec je vzhledem k získání ocenění „Vesnice roku“ mediálně známá. Z těchto důvodů byl tedy změněn jak název klíčové obce, tak i těch okolních. Pozměněno je dále také pomístní názvosloví.

V anonymitě držím samozřejmě i jména respondentů, avšak uvádím věk, neboť z důvodu zaměření se na generační rozdíly je to klíčový ukazatel.

Před každým rozhovorem jsem seznámila respondenta s mým výzkumným záměrem a požádala ho o svolení jeho výpověď použít. Pokud jsem užila diktafonu, rovněž jsem nejdříve žádala respondentovo svolení pro jeho použití.

9 STAROUSEDLÍK VERSUS NOVĚ PŘÍSTĚHOVALÝ - (VYMEZENÍ POJMŮ)

Celá práce pojednává o vztahu mezi nově přistěhovalými a starousedlíky, jak však tyto dvě skupiny přesně vymezit, tak abychom si byli jisti, kdo do které skupiny patří? A lze vůbec někoho zařadit do skupiny, s kterou se on sám neztotožňuje a cítí se být příslušníkem skupiny jiné? Zde je nutné si uvědomit, že rozdělení do skupin, se odvíjí od člověka, který toto dělení provádí. Velmi záleží na jeho věku, postavení, prostředí, ve kterém žije, jeho životních zkušenostech, názorech a stereotypch, které jsou v něm zakořeněny. Vyplývá z toho, že žádná obecná definice, která by člověka zařadila do jedné z těchto skupin a byla univerzálně platná ve všech vesnicích, nemůže existovat. Nelze tedy s univerzální platností říci, že starousedlíkem se člověk cítí být po deseti až patnácti letech života v obci, tak jak to vyplynulo např. z výzkumu Klápštěho a dalších v obci Zlatníky-Hodkovice u Prahy.

Při výzkumu v Ceboři se ukázalo, že ze strany starousedlíků je člověk zařazen do skupiny nově přistěhovalých na základě několika znaků. Jako velmi důležité kritérium pro zařazení do této skupiny se ukázala stavba nového rodinného domu ve vesnici. Lidé, kteří zde něco nového vytvořili, jsou spojeni s touto novotou a samotní jsou pak vnímáni jako noví, což je však pro mnoho starousedlíků synonymum slova „cizí“.

Dalším kritériem je možná vazba na Ceboř. Pokud se jedná o rodinu, kde alespoň jeden její člen z Ceboře pochází nebo zde má příbuzenské vazby, pak jako cizinec vnímán není. Je to zkrátka člověk, který do vesnice samo sebou patří. V tomto případě se jedná například o mladou generaci starousedlíků. Ti zde žijí celý život nebo zde prožili mládí, pak se odstěhovali a nyní si zde se svým partnerem, který z Ceboře nepochází, postavili nový rodinný dům. Ačkoliv je v Ceboři hned několik lokalit ve kterých se staví, tak tito mladí Cebořané stavějí pouze v jedné a kritérium nového rodinného domu je zde úplně opomíjeno, s tím že ani partner mladého starousedlíka není vnímán jako cizinec. Pan L (31 let): „*S manželkou se známe šest let, a i když jsme tu dřív nebydleli, tak jsme sem často jezdili za jejíma rodičema, takže to tu pro mě není cizí. To jsme odsud jezdili na výlety, když bylo hezky, takže než jsme tu začali stavět, tak jsem měl prošmajdaný i okolí a chodili jsme i na pivo na hřiště, takže jsem s tím tady problém neměl. Navíc ona jak tu všechny zná, tak mě hned s každým seznámila, takže i ty lidi jsem znal předtím, než jsme sem šli. A jsem tu spokojenej.*“ Pokud vezmeme

pohled z druhé strany, tedy ze strany starousedlíků, pak o této lokalitě mluvili většinou, takto: „*No tam to jsou samý Cebořani*“. Nebo: „*To jsou všechno rodiny starousedlíků, tam to nikdo nový není.*“ Nikdy nepadla zmínka o tom, že jeden člen domácnosti z Ceboře nepochází a to právě proto, že je již za Cebořana alespoň z části považován.

Důležitou roli hraje také údajný městský způsob života, který je ovšem do značné míry pouhým konstruktem, a proto jsem mu věnovala samostatnou podkapitolu.

Přesto, že starousedlíci nedokázali nějak konkrétně definovat a vymezit, kdo je ve vesnici cizincem, jejich představa odpovídá v podstatě tomu, že pokud se přistěhuje celá rodina, která zde nemá vůbec žádné kořeny a je to navíc umocněno tím, že si zde postaví nový dům jako znak něčeho nového a cizího, pak se jedná o naplaveninu.

Pokud tedy v textu užiji slovo „nově přistěhovalý“, pak mám na mysli člověka, který je tak vnímán z pohledu starousedlíků na základě výše uvedených znaků.

S problémem zařazení lidí do skupiny starousedlíků či přivandrovalců se potýká také Kandert při svém výzkumu vesnic na středním Slovensku. „*Tak jako vesničané konstruují rozdíly mezi svou a jinými vesnicemi, tak také rozlišují mezi „svými“ a „cizími“ obyvateli „své“ vesnice. Ne každý kdo ve vesnici bydlí, má tu dům, zahradu, pole atd. je považován za „pravého“ spoluvesničana.*“ (Kandert 2004a: 57) Při otázce kdo je ve vesnici cizincem dostával rozporuplné odpovědi, v nichž byli jedni a titíž jedinci označováni jako přistěhovalci i jako místní rodáci. Později zjistil, že velmi záleží na generaci mluvčího. Tzn., že vesničané byli schopni vyjmenovat přistěhovalce své generace a ty z mladších generací, nebo ty starší, kteří se přistěhovali v době jejich dospívání. Přistěhovalce, kteří však žili ve vesnici již před jejich narozením, už považovali za starousedlíky. Z jeho výzkumu vyplynulo, že důležitým obdobím, které rozhoduje o získání statusu spoluvesničana je období dospívání, respektive docházky do základní školy. Jako důležité tedy vidí Kandert začlenění jedince do generační skupiny. (Kandert 2004a: 57) Toto se shoduje s tím, co jsem zjistila v rodinách nově přistěhovalých v Ceboři. U několika z nich jsem narazila na to, že děti, jež zde navštěvují mateřskou a základní školu se již považují za Cebořany. Ještě jednou však podotýkám, že jsou to pouze děti, které se s vesnicí takto identifikují, a to proto, že zde žijí již od dětství.

Naprosto odlišná je pak situace u dospělých jedinců. Kandert k tomu píše: „*Z přistěhovalce, který přišel do lokality v dospělém věku, neudělá plnoprávného*

spoluvesničana (člena vesnické skupiny) ani prožití zbytku celého života v lokalitě. I po padesáti letech života ve vesnici se může takový jedinec dozvědět- zejména od svých souvěkvců (pamětníků jeho přistěhování), že je vlastně ve vesnici cizincem. “(Kandert 2004a: 57) Ani jeden z dotazovaných dospělých, kteří se do vesnice přistěhovali se Cebořanem být necítí. Pan Z (37 let) „Tak já pocházím z Frýdku-Místku a prožil jsem tam půlku svého života. Pak jsem se seznámil s manželkou, která vlastně studovala v Olomouci, tam jsme se teda seznámili a šel jsem s ní do Trutnova. No a pak jsme sháněli pozemek, abychom začali stavět a tady to vyšlo no...mě se tady teda líbí moc...to prostředí jako...hřiště je tu pro děti úplně skvělý...ale nemůžu říct, že bych se jako cítil být Cebořan...to rozhodně ne..ani nevím, jestli to někdy půjde...samozřejmě že tu žijeme, máme tu barák, ale člověk je spíš nějak spojený s tím, kde se asi narodil no...Jinak to asi teda budou mít děti jo, protože jakoby od té doby co tak nějak vnímají, tak jsou tady že jo...takže ty už tak nějak třeba řeknou že jsou Cebořani...prostě tady vyrůstají no.“ Manželé B (38 a 35 let) „Já jsem vyrostla tady vedle ve vesnici, ale manžel je z Dolína. Pak jsme bydleli v Setlici a teď jsme tady no...ale tak my jsme sem jezdili už dřív, protože to hřiště je tu super. Vždycky jsme si tu pinkli volejbal, poseděli a zase jsme jeli, takže už když jsme byli v té Setlici, tak se nám tu líbilo. Ale Cebořanka nejsem. Takhle to úplně necítím....po takhle krátký době co tu jsme to takhle říct nejde....jsme tu tři roky, ale stejně myslím, že už do konce života, budu prostě Zapadlička.“

Všichni z nově přistěhovaných v podstatě zdůrazňovali to, že se identifikují spíše s místem svého narození nebo místem, kde prožili nejdélší část svého života, a to i přesto, že se jim v Ceboři velmi líbí a jsou tu spokojeni.

10 STAROUSEDLÍCI

Vztahy mezi dvěma skupinami, kterými se zde hodlám zabývat a které jsem blíže popsala v předchozí kapitole, jsou do značné míry ovlivňovány především rozdílnou životní zkušeností a náhledem na svět, a proto je zde velmi důležité zabývat se zde alespoň v krátkosti také samotným vývojem a děním ve vesnici, které právě názory dnešních starousedlíků formovaly. Je však nutné se vyvarovat chápání starousedlíka jako někoho nemoderního s názory převážně statickými. Jak uvidíme později, do jisté míry je tomu alespoň u některých právě naopak, protože Ceboř je jednou z obcí, které není modernizace ničím cizím a která má na názory starousedlíků alespoň z části stejný vliv jako jejich životní zkušenosti.

Mezi nejstarší generaci starousedlíků bylo poměrně jednoduché se dostat. Domnívám se, že to bylo především z toho důvodu, že se jedná o starší lidi, kteří jsou zvědaví, co se děje v jejich okolí. Dalším důvodem pak bylo, že mě někteří z nich alespoň od vidění znají a vědí, že má naše rodina v Ceboři chalupu, a tudíž mě nebrali jako úplně cizí. Na druhou stranu však z toho pro mě plynul i jeden zásadní problém, a to, že někteří nemluvili úplně otevřeně právě z toho důvodu, že jsem částečně z Ceboře. Byla zde jistá obava z toho, aby se jejich názor nedostal někam, kam nemá. To je také možná důvod, proč byly některé výpovědi pamětníků, jak jsem později zjistila, zkresleny.

Vstup mezi tuto generaci starousedlíků mi nejlépe umožnila účast na setkání důchodců pod hlavičkou místního Spolku důchodců, který zde funguje od roku 1992. Těší se velké oblibě a akce, které pořádá, jsou hojně navštěvovány, což dokládá i sraz na myslivecké základně, v lese na okraji vesnice. Členové spolku si zde uspořádali posezení na čerstvém vzduchu s občerstvením a přizvali i místního starostu, aby pohovořil o tom, co je ve vesnici nového a co se plánuje do budoucna. Objednána byla i místní televize, která na tomto setkání natočila krátký šot. Z uvedeného je vidět, že nejde pouze o pobavení, ale také o informovanost a řešení zásadních věcí se starostou. S ohledem na přizvání televize se celé akci přikládá velká důležitost.

Jak se ukázalo, zdejšími seniorům velmi záleží na tom, aby bylo vidět, že i ve svém věku nejsou mimo společenské dění, ale naopak k němu svými akcemi přispívají a obohacují ho. Kromě těchto pravidelných setkání jezdí na různé exkurze a výlety po

celé republice. Ceboř tyto aktivity místních seniorů podporuje a každý rok jsou vyčleněny finance na provoz jejich spolku.

Pojátkem, které drží místní důchodce pohromadě, jsou především vzpomínky na minulé časy. Jsou to zážitky z mládí a často také jejich srovnávání s dnešní dobou. Kromě již zmíněných aktuálních problémů ve vesnici, bylo toto téma hned druhé v pořadí. Jak už bylo řečeno, právě těmito vzpomínkami je ovlivněn dnešní pohled této generace na nově přistěhovalé, a proto se jimi budu zabývat v následující kapitole.

10.1. Nejstarší generace starousedlíků

Nejstarší generaci starousedlíků je možné rozdělit na dvě skupiny. V té první jsou ti, kteří se zde narodili a v podstatě ve vesnici prožili celý svůj život. V druhé jsou potom starousedlíci, kteří zde prožili celé své mládí, avšak z různých důvodů, převážně pracovních a ekonomických vesnici opustili a šli do města. Vrátili se sem až ve svém důchodu, přičemž hlavními důvody návratu byli hlavně staří přátelé a citová vazba k vesnici a jejímu okolí. Tyto citové vazby k místu svého narození tedy nebyly přerušeny, i přesto, že půlku svého života tito lidé žili někde jinde. Paní V (67 let): *„Narodila jsem se tu, pak jsem se vdala a nikdy bych neodešla, ale to víte...manžel musel za prací...nabídli mu práci v Praze a tak jsem šla samozřejmě s ním....tehda to hlavně nebylo, že by šli manželé od sebe jako dneska, že jeden žije tady a druhý někde bůhví kde, takže jsme šli spolu do Prahy...no...on si člověk zvykne, ale stejně jsem věděla, že se sem jednou vrátím.“*

Manželé B (76 a 78 let) pak měli podobný osud. S třemi dětmi se za prací, výdělkem a bytem přestěhovali do Havířova a následně i do Prahy. *„V Praze to má sice kouzlo, ale poté co jsme odešli do důchodu, už nás to tam nebavilo a táhlo nás to k rodné hroudě. A velký podíl na tom měly i naše děti, protože ty to tu měly rádi, a jezdili sem na prázdniny do ubytovny. No a pak jednou přijely s tím, že se v Ceboři prodává chalupa po jedné paní...no ona to byla vlastně dřív škola...a tak jsme jí koupili, ale sedm let nám trvalo, než jsme to tu dali do kupy.“*

Vidíme, že ne všichni tedy v Ceboři prožili celý svůj život. Po návratu těchto lidí do rodné vesnice se však neobjevuje žádný problém s opětovným přijetím do komunity starousedlíků, kteří ve vesnici zůstali. Ti je berou jako sobě rovné a návrat je vnímán jako oddanost Ceboři.

10.1.1. Životy pamětníků

Pokud se zaposloucháme do vyprávění této generace starousedlíků, pak zjistíme, že jejich životy byly nejvíce ovlivněny dvěma obdobími, a to druhou světovou válkou a obdobím komunismu. Na obyvatele vesnice velkou měrou působila samozřejmě také první světová válka, avšak jedná se pouze o několik málo jedinců, kteří ji ještě zažili, a to ve velmi útlém věku. Tato válka tedy na dnešní žijící starousedlíky měla vliv pouze z vyprávění jejich rodičů, a proto se jí zde nebudu zabývat.

Z vyprávění pamětníků vyplynula důležitost kontaktů lidí z různých vesnic v okolí. Vztahy byly určovány hlavně tím, kam se z které vesnice chodilo do školy. Některé vesnice měly obecné školy, kde bylo možné navštěvovat první stupeň základní povinné školní docházky, což je případ Ceboře. V jiných vesnicích škola nebyla vůbec, a proto děti docházely do školy do vesnic jiných. Druhý stupeň základní školy pak byl ve větších městech, kam chodily děti z celého okolí. Tímto způsobem tedy byly navazovány kontakty mezi zdejšími vesnicemi. Ti, co spolu navštěvovali stejnou školu, měli mezi sebou obvykle výborné vztahy, které přetrvávají až do dnešní doby. Paní Š (79 let): *„Nejdříve jsem chodila do obecné školy tady v Ceboři a pak se přestupovalo na Pláně do Setlice...no jenomže to bylo tenkrát zabráno Hitler Jugend a škola se pak střídala odpoledne nebo dopoledne někde jinde, mimo školu. Vždycky když byl poplach, tak jsme utíkali do lesa, ale bůhví jestli by nás to vůbec zachránilo...no a dodnes se stýkáme s holkama, i když už jich hodně zemřelo, tak pořád se vidáme. Jednou jenom jako ženský, a pak i s chlapama víte.... ale ty už jsou jenom dva.“*

Na školní léta vzpomínali senioři také na svém srazu. Velký význam měly v té době tzv. „čaje“, které byly vyhlášené především v několika vesnicích a kde se scházela mládež z celého okolí. Díky tomu, že se lidé ze všech vesnic v okolí znali, nebyl problém, když se mládež nescházela pouze ve své vesnici, ale navštěvovala i ty jiné. Na rozdíl od toho, co popisuje Kandert, zde byly mezi lidmi výborné vztahy.

„Jako střed světa je místo bydliště každého jedince spojeno s představou jedinečnosti, výjimečnosti, s představou, že svým významem převyšuje veškeré okolí. Víra ve význam vesnice, v její dávnou a významnou historii, v její jedinečnost, představuje jednu z důležitých hodnot každého z vesničanů- plnohodnotných členů vesnice“ (Kandert 2004a: 59) Od tohoto základního předpokladu se pak odvíjí chování

lidí z jedné lokality k lidem z lokalit okolních. To se dle Kanderta objevovalo na Slovensku především v podobě různých šarvátek, rvaček nebo hanlivých osloveních mezi obyvateli různých vesnic. Velkou roli zde hrála také různá hanlivá oslovení pro příslušníky jiných vesnic.

V Ceboři byly naopak kontakty mezi vesnicemi výbornou příležitostí pro nalezení svého budoucího životního partnera. Minimálně tři čtvrtiny respondentů se se svým partnerem seznámili právě na čajích mimo svou vesnici. V této generaci starousedlíků je tedy obvyklé, že jeden z páru pochází z Ceboře a druhý pak z některé z přilehlých vesnic. Postmaritální rezidence zde nebyla a ani dnes není pevně daná. Do Ceboře se stěhovaly jak ženy ke svému muži, tak i muži ke svým manželkám. Většinou šli mladé páry bydlet k rodičům některého z nich. Hlavním faktorem pro rozhodování byla zpravidla velikost domu.

Další možností pak bylo seznámení v pracovním procesu v jedné z devíti textilek, které se nacházely v Setlici. V podstatě to tehdy byla jediná pracovní možnost spolu s prací v uhelných dolech, jež se nacházely také v Setlici. Paní H (78 let): *„Tenkrát si člověk nemohl vybírat....všichni pracovali ve fabrice. Ráno nás svázeli autobusy, které projížděly i okolní vesnice a už jsme jeli. Byla to těžká práce, ale bylo tam veselo. Vždycky bylo veselo....i když byla těžká doba...myslim si, že to už dneska takhle není.“*

Vztahy mezi vesnicemi probíhaly také prostřednictvím docházení do učení k řemeslným mistrům. Pan V (75 let): *„Já tedy nejsem místní rodák, jsem z vedlejší vesnice a do Ceboře jsem začal chodit do učení k panu Vitákovi. Učil jsem se na lakýrníka a natěrače. To byly časy...jak my jsme se tady nasmáli...a hlavně jsem se tady seznámil s manželkou. Zakoukali jsme se do sebe a po svatbě jsme zůstali tady.“*

Při rozhovorech bylo znatelné, že tato generace klade velký důraz na to, jaké mezi lidmi byly dříve dobré vztahy oproti současnosti. I přesto, že o svém dětství a mládí hovořili jako o velmi těžké době, často plné utrpení a strádání, vyzdvihovali mezilidské vztahy jako něco co v té době pomáhalo přežít. Pravidlem bylo, že poté přicházelo srovnání s dobou současnou, která je viděna jako zdroj závisti, přetvářky a nenávisti k ostatním.

Paní P (82 let): *„No za války to nebylo jednoduché...často jsme měli hlad. To nás tatínek vždycky naložil...mě a bratra, ten už je čtyři roky po smrti...na trakárek a šli*

jsme pěšky dvacet kilometrů pro lístky na jídlo. Bylo to těžké, ale prožívali jsme to všichni a to nás stmelovalo...všichni si navzájem pomáhali.“

Paní Š (81 let) zase mluvila o vstřícnosti učitelek ve školce: *„Tenkrát autobusy jezdily hrozně málo, já chodila do práce a starala se o tři děti a tenkrát ty učitelky byly ve školce hrozně vstřícný...dovolili mi, abych tam děti nechávala už o půl šestý...no já bych se jinak do práce včas nedostala. Dneska už je to problém snad i od sedmi...ale tehdy byla jiná doba, lidé si pomáhali a dalo se s nima domluvit. Dnes už to takhle nefunguje...málokdo pro vás něco udělá jen tak.“* Haukanes, která prováděla analýzu společenského života po roce 1989, v rámci jihočeské vesnice, dochází k podobným závěrům. Vztahy mezi lidmi se zhoršily, jsou žárlivější a závistivější, lžou a pomlouvají se. Lidé už nejsou tak jednotní. (Haukanes 2004: 45)

Pan J (73 let), který se do vesnice přizemil, zase vzpomínal na dobu komunismu. Jak sám řekl, měl „nevymáchanou držku“ a často měl problémy, dokonce se málem dostal do vězení. Dokázal však kromě negativ, najít na této době také pozitiva. *„Za komunistů na tom byli všichni stejně a to bylo dobrý...dnes si podnikatelé na něco hrajou a všichni si akorát záviděj, a to není dobrý....blbý ale bylo to, že se nemohl nikde dělat do noci brajgl, to byly povolený akorát čarodějnice, dneska si může každé dělat, co chce, a to je dobrý.“* Pan J dále srovnává dřívější a dnešní zábavu: *„Dříve se lidé více bavili...neustále jsem někomu půjčoval vozembouch a šlo to na dračku...dneska po tom ani pes neštěkne. Pořád se konaly nějaký akce a byla větší sranda. Dneska jsou to jen diskotéky a televize...lidé už se neumí bavit normálně.“*

Velmi důležitou roli hrál v té době také Sokol, společné brigády a akce Z. Paní M (65 let): *„Dneska máte víc možností, my to měli jasný...chodilo se do Sokola a taky na brigády...dneska už nikdo neví co to brigáda je...zadarmo nikdo nic neudělá...no a pak byly taky akce Z...to jsme třeba kopali vodovod támhle na kopci...každé dostal úsek deset až patnáct metrů, a to jsem kopala i já...všechny ženský.“* O Sokole mluvili hodně také muži, kteří se do vesnice přizemili a ženy, které se přivdaly. Bylo to pro ně místo, kde se seznamovali s místními lidmi a shodovali se na tom, že integrace mezi ně byla velmi jednoduchá, a to do jisté míry i díky sportu, u kterého se vždy velmi dobře pobavili. Jak je vidět, sport spojoval lidi už v dřívějších dobách, jenom v jiné formě než je tomu dnes.

Téměř všichni respondenti se pak zmínili také o paní Hadáčkové, které bydlela na samotě, v chalupě u lesa na okraji vesnice. Mluvili o ní jako o veselé kopě, kterou měli všichni velmi rádi a jednou za čas u ní pořádali příjemné večery, kde se popíjelo, povídalo a zpívalo. Tato paní byla také členkou ochotnického divadla, které zde bylo v té době velmi populární a těšilo se velké oblibě.

Ačkoliv všichni nostalgicky vzpomínají na své mládí, vidí některá pozitiva i na dnešní době. Vnímají to, že se jejich vesnice rozvíjí a myslí si, že je to dobře. Pan B (73 let): *„Ono to tu žilo i dříve, oproti jiným vesnicím se v Ceboři pořád něco dělo...takhle to jinde neměli...no a dnes to tu žije taky, akorát ta zábava je už prostě jiná no.“*

Pokrokovost a účast dnešních pamětníků je možné ukázat například na paní P (82 let), která když se vystavěl nový sportovní areál ochotně přijala roli klíčnice, a každý den v deset hodin chodila zamykat a zhasínat hřiště. *„No to víte, byla jsem ráda, že jsem ještě užitečná a můžu něčím přispět...jako mě to bavilo, ale pak už jsem si řekla, že by to chtělo někoho mladšího. Přece jenom už chodím spát dřív a tohle už na mě bylo moc...tak jsem to přenechala mladším.“*

Další z této generace zase chodí vypomáhat v létě do stánku na hřišti. Snaží se tedy přizpůsobit dnešní situaci ve vesnici a být užiteční. Toto je však případ těch, kteří bydlí poblíž centra vesnice. Pokud tito lidé žijí na okraji nebo na samotě, o dění ve vesnici příliš přehled nemají. Žijí si spíše svůj vlastní život a do společenského života se nezapojují skoro vůbec. Pan F (76 let): *„Já na ty srazy důchodců nechodím, je to pro mě už daleko jít tam pěšky a autem se mi tam nechce...a navíc já ani nevím kdy to vždycky je, já tady na kraji rozhlas pořádně neslyším, takže nic nevím...a já na to ani nemám čas, tady na baráku je pořád co dělat...mám tu zvířata, zahradu a ten barák by mi za chvíli spadnul na hlavu....(smích).“*

10.2. Střední generace starousedlíků

Do střední generace starousedlíků patří potomci pamětníků. Ti vyrůstali už v jiných podmínkách než jejich rodiče, a když dospěli, většinou šli za prací do větších měst, protože sehnat zde práci bylo poměrně těžké. Textilní podniky, které tu fungovali za dob jejich rodičů, byly zrušeny a pracovní místa tedy nebyla. Navíc mnoho z těchto lidí mělo vyšší cíle, než pracovat ve fabrice. Trend odchodu střední generace starousedlíků

podpořil také fakt, že se dříve nestavělo a práce nebyla tak jako dnes lehkou dostupnou osobním autem. Často tedy bydlí i na druhé straně republiky, ale velice rádi se sem vrací třeba o prázdninách i s vnoučaty.

Ti co zde zůstali, pak většinou bydleli v dvougeneračních domcích se svými rodiči nebo zůstali s rodičem, který zůstal osamocen. Paní S (43 let): „*S manželem jsme se tu narodili oba...on bydlel na druhé straně vesnice a po svatbě jsme zůstali v domě u mých rodičů. Dům je velký, takže to nebyl žádný problém. Manžel měl dobře placenou práci, takže i když jsem byla na mateřské, tak jsme to zvládali...a jsem ráda, protože já jsem chtěla vždycky zůstat tady. Oba tady máme rodiče a i pro děti bylo lepší, že vyrůstaly tady...co ve městě...tady jsem je vypustila na zahradu a byl klid...(smích)*“.

Dnes se tento trend obrací, a jak už bylo řečeno, samotní Cebořani si stavějí nové rodinné domy přímo ve vesnici. Jedná se tedy o pozitivní jev, kdy nedochází k odlivu mladých lidí do města, ale naopak zůstávají spojeni se svou rodnou vesnicí, tak jak tomu bylo o generaci výše. K tomu určitě přispívá i více možností pro jejich děti např. i v podobě zdejšího sportovního areálu, který všichni starousedlíci této generace vítají a jsou za něj rádi. Paní S (43 let): „*S dcerou je to teď skvělý, manžel jí bere na tenis nebo si jdeme zahrát minigolf nebo pingpong. Když byl starší syn malej, tak jsme ještě takový možnosti neměli. Ale zase je pravda, že jsme dělali jiný věci a taky to nebylo špatný. Člověk využívá to co je k dispozici...ale za to hřiště jsem stejně ráda. Navíc se tam pro ty děcka pořádá i spousta akcí a tak je má člověk kam vzít.*“

Tato generace už není ve svých názorech tolik ovlivněna dobami minulými, protože si nezažila tolik jako jejich rodiče a navíc její spojení s moderní dobou je daleko silnější. Za prací často dojíždějí i třicet kilometrů a jsou mobilnější a propojenější se světem. O jejich životech se tak nedá mluvit vyloženě jako o životě venkovském. Svět se stává globálnější a to je vidět i na této generaci starousedlíků. To vše se také odráží v jejich vztahu k nově přistěhovaným mladým rodinám.

10.3. Mladá generace starousedlíků

Stejně jako předchozí generace i tato vyrůstala v těsném kontaktu s okolními vesnicemi, ačkoliv už tyto kontakty probíhají s ohledem na odlišnou dobu na trochu jiné úrovni nebo alespoň jinou formou. Opět je zde zásadním pojítkem společná škola, kterou navštěvují děti z různých vesnic a stejně jako u pamětníků zde vznikají přátelství

napříč vesnicemi. Slečna V (23 let): „*Všichni co jsme chodili do školy do Setlice jsme se kamarádili...na tom kdo je z které vesnice nezáleželo, prostě jsme byli jako jedna parta.*“ Odlišná je však vzájemná komunikace této generace. Pěší návštěvy mezi vesnicemi byly vyměněny za automobily, motorky, internet a telefony. Rozdílné je také to, že tito lidé se většinou neúčastní zábav přímo ve vesnicích, ale dojíždějí za zábavou do větších měst. Další věcí, která se od dob pamětníků změnila, je to, že jsou někdy vazby mezi kamarády napříč vesnicí silnější než vazby mezi souvěkovci přímo ve vesnici. Ačkoliv se dříve mezi sebou přátelili všichni a jednou za čas pořádali společné akce, s ohledem na vzdálenost k sobě měli pořád nejbližší lidé ze stejné vesnice. Dnes, když jsou mladí takto mobilní, se mohou více diferencovat dle svých zájmů a najdou si přátele se společným koníčkem raději mimo vesnici, než aby se přátelili v rámci vesnice s někým s odlišnými názory a zájmy. Blíže k sobě mají i lidé různého věku, pokud mají stejný zájem. Například to může být nějaký sport, členství v místních spolcích apod. To dokládají např. místní letní turnaje v ping pongu, na kterých se sejdou děti ještě školou povinné, lidé střední generace, ale i lidé v důchodu.

U této generace pak často můžeme vidět také odcizení z důvodů dojíždění do vzdálených středních ale i vysokých škol. Tam právě mnozí z nich poznali další přátele a začali žít spíše městský život se spoustou možností. Život na vesnici je už pak z nedostatku příležitostí příliš neláká a někteří uvažují, že už se do Ceboře po škole nevrátí a začnou žít někde jinde. Je to případ pana A (25 let): „*Na víkendy a o prázdninách se sem vracím rád, ale žít natrvalo bych tu nechtěl...a to jako ne kvůli lidem jo, kvůli lidem bych tu právě zůstal...ale co tady...V Praze je spousta možností, hlavně pracovních a tady bych to asi nikam nedotáhl...tady ta práce prostě není...aspoň ne taková, kterou bych chtěl dělat.*“ Podobně jako pan A, pak mluvila většina mladých lidí z Ceboře. Tyto výpovědi jsou pravým opakem toho, co zjistila při svém výzkumu Haukanes. Ačkoliv mladí lidé ve většině případů dojíždějí za dalším vzděláváním do větších měst a někdy zůstávali i v internátních školách, svou budoucnost spojovali se svou vesnicí nebo jejím blízkým okolím. (Haukanes 2004: 96) K podobnému závěru dochází i Šalanda. V obci Široký Důl máme co dočinění s kontinuálním českým osídlením, tedy lokalitou, jejíž obyvatelé nechtějí z místa odejít. Naopak v něm chtějí žít a jsou ochotni pro sebe něco udělat. (Šalanda 2008: 14) Tomuto postoji se nejvíce přibližují následující výpovědi.

Pan K (27 let), který vyrůstal na statku: „*Mladí jsem prožil jako každé jiné zdejší kluk...chodili jsme hrát fotbal...pořád nějaký akce, ale teď už pomáhám tátovi s polem a zvířatama, takže není moc čas někde chodit...navíc ještě dojíždím vedle do města do práce...takže fakt prostě ta zábava jen občas a ani na to hřiště nějak moc nechodím.*“

Třetím případem je pan P (32 let), který v současné době pracuje v nedalekém městě a zároveň si dálkově dodělává vysokou školu: „*Já bych odsud nikdy neodešel...jednou k tomu sice moc nechybělo, ale nakonec jsem to neudělal, prostě to tu mám rád...V Praze jsem měl totiž dlouholetou známost a já chtěl jít žít sem...no jenže ona byla zvyklá na město a na vesnici by nešla. Nakonec jsme to skončili, já bych v tý Praze žít nechtěl a bylo jasné, že ona taky neustoupí.*“

Další věcí, která se od dob pamětníků změnila a kterou můžeme vysledovat i z poslední výpovědi, je vzdáleností okruh pro hledání budoucího životního partnera. Opět je to větší mobilitou a tím, že už mladí nejsou k vesnici tolik fixováni. Zvětšuje se okruh, kam se mladí mohou vydat a proto i jejich partneři už nejsou pouze z nejbližšího okruhu vesnice. Často partner pochází z města a může nastat problém, který musel řešit i pan P. Pokud je mladý člověk svobodný a hledá partnera pro manželství, je pochopitelné, že je pro něho socializace za hranicemi vesnice důležitější než účast na společenském životě přímo ve vesnici. (Haukanes 2004: 96)

Z výpovědí mladých starousedlíků můžeme usoudit, že tato generace není homogenní skupinou, která by vždy toužila po tom žít ve městě, ačkoliv je takových jedinců mnoho. I přesto, že někteří touží zůstat na vesnici, nejsou to venkovští lidé, kteří by byli izolovaní a neměli spojení se světem, tak jak je to často mnoha městskými lidmi vnímáno. Ba naopak se jedná o moderní lidi, kteří však ruch města k životu nepotřebují.

11 POSTOJ STAROUSEDLÍKŮ K NOVĚ PŘISTĚHOVALÝM

V této kapitole se dostáváme k problému ovlivňování pamětníků dobami minulými. Tato generace má při posuzování nově příchozích v daleko větší míře také tendence ke stereotypizaci. Tu popisuje Hayesová jako „*klasifikaci lidí podle předem daných kritérií na základě povrchných charakteristik – jako je například barva pleti či sexuální orientace.*“ (Hayesová 2000: 74)

Často se například objevoval názor, že: „*Mladí pořádně nemakají, a pokud ano, tak jenom za prachy.*“ V tomto výroku můžeme najít jak pozůstatky vzpomínek na dřívější brigády, tak i stereotypizaci, protože někteří jedinci brali tento výrok bez výjimky, přičemž směřován byl především na nově přistěhovalé. V podstatě lze tento výrok převést do věty: „*My jsme tu dělali dobrovolně a zadarmo, ale vy jste hladoví a obci zadarmo nic nepřinesete.*“

Paní M (63 let) pak poukazovala na to, že už je ve vesnici příliš mnoho lidí výrokem: „*Dnes je to tak, že jdete a nikdo vás ani nepozdraví a to mě štve. Lidé už se neznají a nedokážou se ani pozdravit.*“

Ačkoliv nikdo ze starousedlíků přímo neřekl, že jim nově přistěhovalý vadí nebo že s nimi mají problém, předkládali mi své názory na ně většinou v latentní formě, kdy mluvili obecně o všech mladých nebo o všech lidech z města apod.

11.1. Podmínky snadnější integrace nově přistěhovalých

Starousedlíci jako příslušníci skupiny „my“ tak vidí přirozeně většinou problém na straně „oni“, kdy nově přistěhovalí mají zkrátka horší vlastnosti než oni sami. I přesto lze z provedených rozhovorů vypíchnout několik kritérií, na základě kterých bude nově přistěhovalým integrace mezi starousedlíky ulehčena.

11.1.1. Upravené okolí domu

Téměř všichni respondenti ze skupiny starousedlíků mluvili o tom, že byl vždy ve vesnici pořádek a že všichni dbají na okolí svého domu i na samotný dům. Tento svůj postoj k pořádku pak očekávají i od nově přistěhovalých, kteří by měli tento koncept přijmout. Tento požadavek pro přijetí se projevil například u staršího manželského páru, který se s obyvateli vesnice seznámil právě přes toto kritérium. Manželé velmi

dbali na to, aby měli zahrádku upravenou a pečlivě renovovali starší dům, který zde koupili. Sami manželé pak vyprávěli o tom, že to starousedlíci dokázali velmi ocenit a začali se u jejich domu zastavovat a chválit, jak to mají hezky upravené. Tímto způsobem v podstatě navázali se starousedlíky první kontakty.

11.1.2. Chování úměrné k životu ve vesnici

Toto kritérium se shoduje s názorem pana Ing. Arch. Rampicha, který, v závěru svého článku „Kam kráčí česká vesnice“ napsal: *„Přeji všem těm, kdo bydlí ve městě a uvažují o životě na vesnici, aby pochopili, že jejich nový dům tady pravděpodobně nebude převratnou architektonickou kreací. Naopak - měl by být v kultivovaném a nenápadném souladu s jedinečným rázem obce. A jeho obyvatelé by měli usilovat o to, stát se součástí místní pospolitosti, stát se vesničany.“* Tento požadavek byl znatelný, např. když starousedlíci mluvili o muži, který se do vesnice přistěhoval a jeho chování neodpovídá morálním kodexům Ceboře. Dům si totiž oplotil ostnatým drátem a příjezdová cesta je označena cedulí s nápisem *„monitorováno kamerovým systémem“*. Starousedlíci toto považují v prostředí vesnice za nevídané. Kromě tohoto jeho městského postoje k materiálním věcem však tento muž vyvolává i konflikty. Jeho dům stojí na kopci v těsné blízkosti rekreačních chatiček. Nejprve se pokusil skoupit celý kopec, na kterém jeho dům stojí, aby neměl v blízkosti žádné sousedy, když však tento jeho požadavek zastupitelstvem neprošel, začal vyvolávat konflikty s místními chataři a zakázal jim průjezd po části jeho cesty, která k chatám vede a po které se do té doby jezdilo. Chataři tak bohužel musí ke svým rekreačním objektům zdlouhavou objížďkou. Takový způsob chování je pro místní starousedlíky nepřijatelný a celou tuto záležitost komentovali převážně tak, že tento pán ve vesnici asi nikdy přijat nebude. Za zmínku stojí také to, že takovýto názor neměli pouze nejstarší obyvatelé obce, ale také mladí. Pan A (25 let): *„Tady si nikdo nikdy ani kolo nezamykal a najednou tu máme kamery a ostnatý drát...no úplně normální to není...aspoň teda ne tady...proboha vždyť jsme na vesnici.“*

11.1.3. Samotný zájem nově přistěhovalých

Dalším důležitým kritériem pro přijetí nově přistěhovalých je jejich samotný zájem se mezi starousedlíky integrovat. Na toto kritérium poukazuje i Bernard. V závěru své

studie píše: „Z analyzovaných rozhovorů se zdá, že vesnice nekladly integraci přistěhovalců z města velký odpor a v případě, že tito přistěhovalci projeví snahu účastnit se veřejného vesnického života a navazovat s ostatními obyvateli vztahy, měla jejich integrace hladký průběh.“ (Bernard 2006: 756)

Někteří starousedlíci zejména pamětníci však mají dojem, že nově přistěhovalí zájem nemají. Paní Z (61 let): „Oni si radši pozvou svoje známý z města, a s těma si sedí na zahradě a grilujou, ale aby šli mezi starousedlíky, tak to moc ne. Zájem prostě nemají, ale to je jejich věc.“ Paní L (70 let) je pak podobného názoru když říká, že: „Oni se tam baví spíše jenom mezi sebou, minule jsem koukala, že si tam pořádali nějakou soukromou akci mezi sebou, jako pro děti. No nevím, třeba až se tu více zabydlí, tak se budou bavit i s náma, ale zatím jsem se s nima ani nebavila, a to bydlíme skoro vedle sebe.“

Nejmladší generace starousedlíků pak vnímá rozvoj vesnice, a s tím související příliv nových lidí pozitivněji než generace starší. Starousedlíci do zhruba 30 let se velmi rychle seznamují a sžívají s novými lidmi. Důležitou roli zde hrají především zájmy, které mají velký sdružovací potenciál. Střední generace, která se rovněž jako ta předešlá účastní různých akcí, jako např. předvánoční posezení v místní hospodě, nemá opět problém družít se s nově přistěhovalými. Nejproblematictější vztah k nim má, jak už bylo několikrát řečeno, nejstarší generace starousedlíků, kteří stále vzpomínají na to, jak vesnice vypadala dříve. Tím, že se tato generace účastní hlavně akcí pořádaných spolkem důchodců, nemá tolik příležitostí se s mladšími nově přistěhovalými setkávat. To je také důvodem, proč téměř nikoho z nově přistěhovalých neznají. I přesto jsou jejich názory na ně nejradikálnější. K tomu se pak připojuje ještě další faktor a to je vzdálenost místa bydliště od centra vesnice, kde se sportovní, kulturní akce nebo jen různá setkání uskutečňují. Mladí lidé do centra dění dojdou, avšak starší generace žijící na vzdálenějších okrajích vesnice v některých případech ztrácí naprosto zájem o dění ve vesnici a někteří z nich například ani nemají ponětí o tom, kde už se všude staví.

Postoj nejstarší generace starousedlíků k nově přistěhovalým nejlépe vystihuje věta: „je to nutné, protože jinak by ta vesnice brzo vymřela.“. V tomto se většina starousedlíků shoduje, avšak i přesto, že mi to bylo od nich předkládáno jako pozitivní jev, rozhovořili se následně také o negativech, která často nebyla příliš opodstatněná.

U některých respondentů, pokud jim byl dán volný prostor, jsem zjistila nezájem o dění a vztahy ve vesnici. Tito lidé pokud dostali prostor, mluvili spíše o problémech vztahů mezi lidmi v globálu a svou vesnici z komentářů úplně vynechali. Jednalo se především o lidi, kteří se celý život zajímali o celkové dění ve světě nebo také hodně cestovali. Oproti lidem, kteří celý život strávili v Ceboři, je jejich vnímání reality značně globálně rozšířeno. Dle jejich názoru na svět by bylo možné zařadit je spíše mezi obyvatelstvo městské. To se projevovalo např. u staršího pána, jenž má prostřednictvím své rodiny a předků spojení s Německem. Vystudoval dvě vysoké školy, a ačkoliv většinu svého života strávil v Ceboři, pracoval pro firmy, které měly své sídlo ve větších městech. Řešil tak úplně odlišné situace než většina lidí z vesnice. Stěhování nových rodin do vesnice pak nevidí jako žádný problém, i přesto, že je pamětníkem.

11.2. Vesničan x městský člověk

Několikrát už jsme zde narazili na problematiku odlišností mezi lidmi z města a lidmi z vesnice. Tyto rozdíly plynou především z odlišných hodnot, které mají lidé žijící ve městech a lidé na vesnicích, i když to podle mého názoru nemusí být vždy pravidlem. Naopak dochází k tomu, že se na vesnici často objevují aktivity, které by byly dříve ve vesnickém prostředí vnímány jako nevídané. Hlavně u mladých lidí, se jedná např. o výlety do hor nebo pobyty u moře. (Librová 1988: 134) Člověk z vesnice zkrátka tyto aktivity nemusel provozovat, jelikož žil přímo v přírodě a navíc neměl čas, jelikož se věnoval zemědělským či jiným činnostem spjatým s hospodařením.

Nové trendy, jak je popisuje Librová, najdeme i v Ceboři. Spousta lidí nejen mladé, ale i střední generace, žije spíše městský způsob života, kdy o víkendech navštěvuje obchodní domy v krajském městě a při té příležitosti se zastaví s dětmi v kině a u McDonalda. Ženám vesnice nemůže nabídnout služby typu kadeřnictví, kosmetika nebo solárium. Všechny tyto služby jsou vyhledávány ve větších městech a není pravdou, že ženy z venkova o ně nemají zájem. Okopávání zahrádek a starání se o drobné zvířectvo už v Ceboři vidíme spíše jenom u nejstarší generace. Není tedy pravda to, že všichni žijí venkovský život, který je často chápán ve smyslu, jak ho žili prarodiče a někdy i rodiče střední generace. Ba naopak můžeme pasivní trávení volného času zaregistrovat i u nejstarší generace, která má zálibu např. ve sledování televize. (Horáková 2008: 114)

To mohu potvrdit i u velkého množství seniorů v Ceboři. Ačkoliv si to tedy sami neuvědomují, často se i oni přibližují v mnoha ohledech právě městskému způsobu života, který je s pasivním trávením volného času spojován. V podstatě můžeme mezi životy starousedlíků střední a mladší generace a nově přistěhovalými udělat, co do způsobu života, rovnítko. I přesto jsou však tyto dvě skupiny v očích starousedlíků pamětníků viděny odlišně. Zatímco se mladším starousedlíkům jako příslušníkům skupiny „my“ spousta věcí toleruje a jsou z hodnotících soudů často vynechány, pak nově přistěhovalí žijí vyloženě městský způsob života, který je špatný a na vesnici se příliš nehodí. Paradoxem však je, že velké množství těchto rodin má své kořeny také na vesnici a pokud žily ve městě pak, to bylo pouze na přechodnou dobu, aby se pak mohly vrátit někam na venkov. Problémem je, že tento fakt spousta starousedlíků nevidí, jelikož s nově přistěhovalými nepřijdou do styku.

Hayesová píše: *„Když někoho poznáme blíže, nepřemýšlíme o něm jen ve vztahu k jeho rolím. Vytvoříme si také schéma osoby, které obsahuje naše chápání daného člověka – například představy o jeho osobnostních zvláštностech a o tom, co má nebo nemá rád. Toto schéma se aktivuje tehdy, když jsme s touto osobou ve styku nebo když podnikáme něco, co se jí týká.“* (Hayesová 2000: 12) Přesně toto schéma je znatelné u starousedlíků pamětníků, kteří se s nově přistěhovalými osobně znají, což je hlavně v případě, že bydlí v jejich těsném sousedství. Jejich názory na ně jsou pak mnohem pozitivnější. Např. paní Š (79 let), která svým novým sousedům hlídá perskou kočku, když odjedou na dovolenou. *„Oni to jsou moc hodný lidi a tak nějak si navzájem pomáháme. Když byl manžel nemocný, tak mě s ním několikrát sused odvezl do nemocnice a hodně se i zajímají. No já jim pak na oplátku hlídala kočku, když byli pryč...no ale řeknu vám, že jsem teda měla strach...ona to byla taková ta perská...ta drahá...no a kdyby se s ní něco stalo...“*

Stejný případ je paní, která byla vnímána opět jako někdo z města. Ve skutečnosti však vyrůstala na vesnici a byla nadšená, že si zde může u místní chovatelky kupovat čerstvé mléko. Jak sama říká, nejdříve na ní bylo pohlíženo skrz prsty, s tím, že by to mléko stejně nepila a že je z města zvyklá na něco lepšího. Celá situace se zlepšila po tom, co si mezi sebou vyjasnily jaké mléko má ráda a proč. Nyní spolu vycházejí velmi dobře.

Zde se tedy ukazuje jak významná je interakce lidí face to face (tváří v tvář), kdy jsou si lidé navzájem představováni v živé přítomnosti a navzájem se vnímají prostřednictvím neustálé výměny výrazových prostředků. Člověk, s kterým takto komunikujeme, se pro nás stává dostupným na základě největšího možného počtu projevů. (Berger, Luckman 1999: 34) Jak je vidět z výše uvedených případů, dokážeme prostřednictvím kontaktu face to face daného člověka lépe poznat a změnit náš vzorec chování k němu, jelikož si můžeme uvědomit, že se zakládal na našem nesprávném úsudku.

Zdejší lidé i přesto, že žijí ve vesnici, která je oproti okolním spíše uzavřeným vesnicím, velice moderní a pokroková, zůstávají stále vesničany s hodnotami, které jsou chápány jako vesnické. Kladou důraz na pospolitost lidí, vzájemnou výpomoc a důvěru. Tyto hodnoty pak mohou posílit i obdivné výroky některých lidí z města nad životem ve vesnici. Paní P (82 let) vzpomínala na doby, kdy pracovala v místní sauně a přijela sem na návštěvu jedna paní z Prahy. Ta prý po pobytu v sauně pronesla: „*Pražáci by mohli závidět, jak je na vesnici veselo.*“ Nikdo z pamětníků neuvažoval o tom, že i nově přistěhovalí s nimi mohou jejich hodnoty sdílet.

A jak tedy vidí lidi, kteří žijí ve městech nebo z nich pocházejí? V první řadě jako velmi pohodlné. Pan B (73 let): „*Život v paneláku je o dost jednodušší. Člověk se v podstatě nemusí o nic starat. Jednou za týden se uklidí, občas na vás vyjde služba na uklizení chodby a schodů... ale jinak je to těžká pohoda... ale žít bych tam stejně nechtěl.*“

Paní Š (79 let), která zde žije od svého narození, zase mluvila o svém synovi, který v současné době žije v paneláku: „*Syn má Ceboř rád, ale manželku by sem nedostal, to víte, je zvyklá na město a své pohodlí.*“ Pan F (76 let), který zde žije také celý život a nyní se sám stará se o menší políčko a domácí zvířata, zase mluvil o svých čtyřech dětech, které se všechny odstěhovaly do města a k němu si jezdí pro úrodu.

Dalším možným případem odlišného vnímání na vesnici a ve městě může být příklad paní, která žije celý život v chaloupce hned u hlavní cesty, která vesnicí prochází. Nejedná se o hlavní silnici, ale o cestu, která je dnes velmi hojně využívána bruslaři a vede ke sportovnímu areálu. Jelikož se jedná o paní, které je 82 let, tak velmi citlivě vnímá změny, ke kterým ve vesnici dochází. Při našem rozhovoru se velmi podivovala, že rodiče dětí z nově vystavěných rodinných domů, vozí své děti do školy auty. „*To za*

nás nebylo, my chodili všude pěšky. Dřív tady byl takový klid, to tady projelo pět aut za den, a dneska je to každou chvíli a už od rána. No a pak když jsou na hřišti nějaké akce, tak je to vůbec randál. Když tam cvičí s těma psama z toho spolku, tak to štěkně jeden a pak začnou hned všichni... no říkám, ten klid už tady není, co bejval...no a když mají akci hasiči, tak to je to samý.“

Problematikou městský člověk x vesničan se zabýval také Kandert, který rozdělil názory vesničanů na městského člověka dle generací. Pro mladé lidi do třiceti let byl život ve městě ideálem s tím, že do budoucna plánují se tam usadit a žít natrvalo. (Kandert 2004a: 67) Podobný trend platí i v Ceboři, kde většina mladých lidí, studovala nebo studuje na středních či vysokých školách ve větších městech. Jak už bylo řečeno výše, některé z nich to teď táhne právě do velkých měst, kde mohou sehnat dobře placenou práci nebo práci, která je bude bavit. Ačkoliv je Ceboř vesnicí, která jak už bylo řečeno, nabízí oproti jiným vesnicím v okolí množství kulturních a sportovních akcí, nemůže ve většině případů naplnit požadavek na kvalitní pracovní místa.

Pro střední generaci je město místem, kde není z finančních důvodů výhodné bydlet. (Kandert 2004a: 67) Toto možná platilo v 60.-80. letech na Slovensku, avšak dnes by se o tomto bodě dalo polemizovat, pokud vezmeme v potaz dojíždění autem z vesnice do práce, protože ve vesnici už téměř žádní zemědělci, kteří by se takto živili, nejsou. Další věcí je pak dojíždění za některými druhy zábavy nebo na nákupy, což představuje další náklady na dopravu. Dovolují si zde tedy tvrdit, že finanční rozdíly se zde v mnoha případech stírají.

Nejstarší generace se pak domnívá že: *„Vesničanovi se ve městě nemůže vůbec líbit. Městští lidé jsou nevšimavý, lhostejní a vzájemně si nepomáhají. Na adresu nejmladší generace poznamenávají, že je jednoduché žít ve městě, když má jeden spíž na vesnici.“* (Kandert 2004a: 67) Jak vyplynulo z výpovědí nejstarších respondentů, tak se názory na městské obyvatelstvo shodují, avšak nedá se mluvit o tom, že by rodiče či prarodiče dělali mladší generaci spížirnu. Několik respondentů sice hovořilo o tom, že svým dětem z města dávají ovoce, zeleninu nebo kompoty, avšak darované suroviny nejsou v takovém množství, že by se dalo hovořit přímo o tom, že vesnice je zásobárnou potravin pro město.

12 NOVĚ PŘISTĚHOVALÍ

Nové rodiny, se do Ceboře začaly stěhovat od roku 2004. S jejich příchodem začalo docházet také ke změně vzhledu vesnice. Vyrůstají zde nové rodinné domy, které jsou podle Hniličky v současnosti považovány za nejlepší možné bydlení. „*Je tomu tak především z důvodu představy o vysoké kvalitě takového bydlení, možnosti soukromého vlastnictví (včetně pozemku), symbolické hodnoty nezávislosti, jistoty, svobody a prestiže*“ (Hnilička 2005: 39) Většina respondentů z této skupiny toužila právě po bydlení v rodinném domě, avšak finančně na to nedosáhla. Ceny pozemků v Ceboři však byly účelově upraveny tak, aby zde došlo k omlazení vesnice a tudíž aby byly dostupné především pro mladé rodiny. Většina mladých rodin, které sem tedy přišly, si v Ceboři mohla uskutečnit svůj sen v podobě bydlení ve vlastním rodinném domě.

12.1. Rozmístění zástavby

Novou zástavbu můžeme ve vesnici najít na několika místech. V první řadě se jedná o část Ceboře v místním názvosloví označovanou jako Petrův Vrch, která byla obydlována nejdříve. Během dvou let na téměř nezastavěném kopci vyrostlo asi 10 nových rodinných domů. Mezi nimi je jeden, který už zde stál, ale byl upraven novou přístavbou pro mladší generaci této rodiny. Dalšími lokalitami, kde se v nedávné době stavělo nebo ještě dosud staví, jsou Lebedov a Na Rozhraní. U tzv. Zrcadel je pak místo asi se sedmi novými rodinnými domy, které se nachází v úplném centru vesnice, na dosah sportovního areálu. O těchto rodinách mají starousedlíci největší přehled, ale i samotní nově přistěhovalí jsou v obraze a vědí, co se ve vesnici děje. Paradoxem je, že právě tyto rodiny jsou starousedlíkům nejvíce uzavřeny. Oblast Nad Kapličkou je z již zmíněných důvodů z této kapitoly úplně vynechána.

Velmi důležité je, že ani jedna lokalita s novou výstavbou není od stávající zástavby v obci výrazně fyzicky oddělena, ale spíše na ni navazuje nebo se s ní dokonce prolíná. Jak upozorňuje Ouředníček a Puldová, právě fyzická vzdálenost hraje velkou roli při integraci novousedlíků mezi starousedlíky. Domnívají se však také, že fyzická vzdálenost se dá překonat snadněji a rychleji než vzdálenost sociální, spočívající právě v odlišných hodnotách a stylu života. Vlivy těchto obou vzdáleností, jak fyzické, tak sociální se pak postupně snižuje s časem, po který nově přichodí v lokalitě žijí.

(Ouredníček, Puldovová 2009: 78-79)

12.2. Motivy k přestěhování

Hlavním motivem k přestěhování do Ceboře, byly jednoznačně důvody ekonomické. Jak už bylo řečeno, vystavět si rodinný dům právě v Ceboři bylo pro mladé rodiny velmi výhodné. Na druhou stranu však někteří z nich pochybovali o tom, že kdyby si za stejné peníze mohli pořídit rodinný dům v jiné vesnici, bez takového zázemí, tak by do toho nešli a obzvláště ne, pokud by museli dojíždět daleko za prací. Důležitou roli zde tedy hraje také to, že je zde spousta možností pro využití dětí i dospělých a to hlavně po sportovní stránce. Dalším rozhodujícím faktorem pak byla také vzdálenost od původního bydliště. Pan V (38 let) „*S manželkou máme oba práci v Dolíně a navíc jsem teď v práci změnil pozici, takže by se mi nechtělo měnit zaměstnání kvůli stěhování....takhle to pro nás bylo ideální. Je to blízko do práce a máme barák jakej jsme chtěli.*“ Manželka pak dodala: „*I dětem se tu líbí... hned si tu našly kamarády... takže jsme rádi, že se tu takhle sžily.*“

Ani jedna rodina nepochází z velkého města, tudíž se zde nesetkáme se skupinou tzv. „hledáčů venkova“, jak ve své práci nazývá Bernard lidi, kteří se na venkov stěhují vyloženě z důvodu změny prostředí a útěku z města. Pouze jedna rodina mluvila o přání bydlet na vesnici, protože oba manželé na venkově vyrostli, avšak z novu podotýkám, že tato rodina nikdy dlouhodobě ve velkém městě nebydlela.

12.3. Vztahy mezi nově přistěhovanými

Vztahy mezi nově přistěhovanými v Ceboři se dají hodnotit vesměs jako velmi pozitivní. Jelikož se jedná převážně o shluky pěti až deseti rodinných domů, které ještě často nejsou dostavěné, není zde taková anonymita, jako tomu může být v některých lokalitách, kde se nově přistěhovaní stěhují již do hotových např. řadových domků s vysokými zídkami či živými ploty a ztrácejí tak společná témata k diskuzi, ale rovněž také možnost se náhodně setkávat s takovou intenzitou.

Pokud vezmeme v potaz, že nově příchozí rodina se ocitá na novém místě, kde téměř nikoho nezná (vyjma místního starosty, s kterým všichni spolupracovali před koupí pozemku), je přirozené, že si bude hledat spojence nejdříve mezi příslušníky „své“ skupiny, která je v podobné životní situaci. Pocit sounáležitosti mezi nově příchozími je

navíc umocněn tím, že proti nim stojí skupina starousedlíků, kteří se všichni dobře znají, a je dost dobře možné, že na ně pohlížejí jako na cizí element

Navázání kontaktů nejprve v rámci své vlastní skupiny však nahrávají také další nezanedbatelné skutečnosti. Tou první je přibližně stejný věk v rozmezí 30 a 45 let. Vždy je jednodušší navázat kontakt s příslušníkem stejné generace než s generací starší či mladší, k čemuž přispívají hlavně společná témata k rozhovorům. V tomto případě jsou velkým společným tématem těchto rodin hlavně děti, které se spolu seznamují snadněji a pak tím do jisté míry nutí i své rodiče, aby se seznamovali s rodiči svých nových kamarádů.

S dětmi pak často souvisí také sousedská výpomoc. Paní Z (31 let): *„Tak s paní tady od vedle se střídáme v chození pro děti do školky. Jak nám to vychází, tak jednou jde ona, jednou zase já....takže v tomhle ohledu jsme si skvěle se sousedama sedli. I manžel je rád, protože souseď dělá do stavebnictví, takže mu se spoustou věcí ohledně baráku zase radí. No a holka je ráda, že tu má kamarádku.“*

Paní H (35 let): *„Ono je to fajn, že si tady má člověk aspoň s kým popovídat...když je hezky tak si jdu pracovat ven na zahradu a minule zrovna seděla vedle sousedka...no ženská v mym věku, tak jsme si tak popovídaly.“*

Nutné je ještě říci, že až na několik výjimek se zatím nově přistěhovalí druží pouze v rámci lokality, ve které se jejich dům nachází. Každý tedy navázal kontakty nejprve se svými nejbližšími sousedy, ale ostatní nově přistěhovalé, jež bydlí na druhém konci vesnice, zatím ještě nezná. To ovšem nepřisuzuji tomu, že by se spolu lidé z jednotlivých lokalit s novou zástavbou družít nechtěli, ale může to být například nedostatkem času stráveným na veřejných prostranstvích, protože jak už jsem řekla, existují zde výjimky, kdy se tito lidé znají a seznámili se právě v areálu hřiště. To, že se nově přistěhovalí znají více s některými starousedlíky než s nově přistěhovalými z druhé strany obce, ukazuje podle mého názoru na poměrně hladký průběh integrace. Nově přistěhovalí zde ve většině případů nedělají rozdíl v tom, jestli se baví s nově přistěhovalým nebo starousedlíkem. Na tento problém narazil při svém výzkumu například Bernard. Nově přistěhovalí hledali nové kontakty zase pouze mezi dalšími nově přistěhovalými, i přesto, že bydleli na opačném konci vesnice a o navázání kontaktu se starousedlíky nejevili žádný zájem. Tyto tendence se však objevovaly spíše

v rakouských obcích, v Čechách pak jen ve výjimečných případech s tím, že se jednalo vždy o přistěhovalce vyložené z větších měst. (Bernard 2006: 756)

12.4. Vztahy se starousedlíky

Nově přistěhovalé můžeme dle vztahu ke starousedlíkům rozdělit na dvě skupiny a to podle lokality, ve které nově přistěhovalí bydlí.

Jako vynikající příklad pozitivních vztahů se starousedlíky můžeme uvést lokalitu Petrův Vrch, která je typická tím, že místní novousedlíci mají velký zájem se se starousedlíky družít a přicházet s nimi do kontaktu. Paní M (33 let): *„Předtím než jsem otěhotněla, tak jsem tady chodila do kulturáku na jógu a bylo to moc fajn...sice tam chodili samé starší paní, ale aspoň jsem se s někým seznámila...a vycházíme spolu velmi dobře... i když už tam teď vlastně nechodím.“*

Paní E (34 let): *„Úplně skvělý bylo to předvánoční posezení v hostinci, kde jsme se opravdu seznámili se spoustou lidí, ale spíš s těmi mladšími starousedlíky jsme se pobavili...no a pak tam bylo taky hodně lidí co už se jako známe, právě tady sousedí.“*

Naopak lokalitou, kde jsem tendence k jakémukoliv družení se starousedlíky nezaznamenala, je U Zrcadel. Už výše jsem se zmiňovala, že se jedná o místo, které se nachází nejvíce v centru dění, u hlavní cesty, jež směřuje ke sportovnímu areálu a naproti přes cestu je řada domů, kde bydlí starousedlíci. Zvláštní je, že při otázce, kolik starousedlíků z těchto domů naproti znají, jsem ve většině případů dostávala odpověď, že nikoho nebo že se jenom pozdraví, ale do řeči se spolu nikdy nedali. Tyto rodiny jsou však o to více přimknuté k sobě navzájem. Pořádají spolu společné akce pro děti a v létě po večerech společně grilují. U těchto lidí jsem zaznamenala úplný nezájem o to co se děje naproti u starousedlíků, avšak z druhé strany je tomu úplně naopak. Pokud jsem se ptala starousedlíků na sousedy, kteří bydlí přes cestu, věděli přesně, kdo se s kým nejvíce baví a kdy se u koho grilovalo. Nikdo z nich však konverzaci s nimi sám od sebe také nezačal. Většinou to vyhýbavě komentovali slovy jako paní P (82 let): *„No tak až se budou chtít bavit, tak třeba budou....to oni teďka mají ještě práci na baráku... takže třeba potom až se tu více zabydlí, tak se budou třeba bavit i s náma.“* Automaticky se tedy předpokládá, že konverzaci by měli začít nově přistěhovalí.

Jak už bylo řečeno, většinou se nejedná o lidi, kteří by sem přišli z velkých měst, ale i přesto jsem několikrát narazila na předsudky vůči lidem z vesnice. Paní V (36 let): *„Já*

sem do obchodu chodim nakupovat docela často, ale někdy mi to tady připadá jak v tom filmu „Slunce, seno, jahody“ ...smích.“

Pokud vezmeme případ, kdy nově přistěhovalí museli řešit problém se smogem, vyjádřil se pan J (39 let) takto: *„Jsme prostě na vesnici a ty lidi nejsou zvyklí, aby něco vyhazovali....hlavně ty starší si myslím že to dělaj, že spálej co jim přijde pod ruku...ale teď už se to vyřešilo...loni říkal starosta, že se snad odpad zvednul o strašně moc tun....no ale stejně...stejně je to pořád potřeba řešit.“*

I přes tyto drobné výhrady, které nově přistěhovalí vůči starousedlíkům mají a o kterých často mluví s úsměvem na tváři lze konstatovat, že s nimi v podstatě žádný problém nemají. Kromě území U Zrcadel se téměř všichni chtějí a snaží integrovat, což se jim poměrně dobře daří možná do jisté míry také proto, že splňují jeden z požadavků na snadnější integraci, a to, že oni sami mají zájem se starousedlíky kontakty navázat.

Pokud dojde k nějaké situaci, že by si ji nově přistěhovalí mohli vyložit jako nepřátelskou akci namířenou proti nim, většinou se tomu pousmějí a mávnou nad tím rukou. Šlo například o výstavbu chodníku, kdy paní zarputile odmítá prodat část svého pozemku, která je k výstavbě potřeba. Paní H (35 let) to komentovala slovy: *„Nemyslím si, že by pro ti nám něco měla, vždyť jsme jí taky nic neudělali...spíš je jenom stará a zapšklá a tak dělá potíže.“*

12.5. Zapojení nově přistěhovalých do správy vesnice

Výzkumy zabývající se tematikou integrace novousedlíků mezi starousedlíky, docházejí k závěru, že se novousedlíci zajímají o dění v obci a aktivně se chtějí zapojovat také do její správy. Někteří se pravidelně účastní schůzí místního zastupitelstva, zodpovědně chodí ke komunálním volbám nebo dokonce úspěšně kandidují. Vyšší aktivita se u novousedlíků projevuje také na poli vytváření občanských sdružení, kroužků pro děti nebo společenských akcí. Podstatné je, že pokud tyto svoje zájmy prosazují na úkor starousedlíků, může to přispívat k negativnímu sociálnímu klimatu uvnitř obce. (Ouředníček, Puldová 2009: 78)

Někteří nově přistěhovalí v Ceboři se o správu a dění ve vesnici začali zajímat krátce po přistěhování, a to z několika důvodů. Paní H (35 let): *„No já vám řeknu, že v zimě to tady byly první dva roky docela síla...to dole u vody bylo normálně vidět, jak se tam ten smog drží, no a pak se daly udělat nějaký měření a zjistilo se, že tady je horší ovzduší*

jak v Mostě. No a to se muselo řešit...ted' už je to teda lepší. Nám šlo teda hlavně o tu zimu, protože v létě je to tady v pohodě, ale ty zimy byly fakt příšerný.“

Pan L (38 let): *„Je tady spousta děcek...no skoro všichni tady maj malý děti co tady choděj do školy...oni tady dřív ten chodník nepotřebovali, když tu nikdo nechodil, ale ted' si tam ty děcka pusťte samotný, i když je to takovej kousíček...ta blbá zatačka tam...no a tak jsme to řešili na zasedáních a starosta byl pro, jenom s jednou paní tu je problém, protože nechce prodat kousek pozemku u silnice...o půl metru by jí to tam zkrátily a ještě jí tam chtěli udělat nověj plot, ale ona ne...a tak to zatím stojí no....“*

Toto jsou tedy dva problémy, které byli ve svém zájmu nově přistěhovalí nuceni řešit a docházet např. i na veřejná zasedání, avšak že by někdo z nich uvažoval přímo o kandidatuře nebo se ve správě vesnice jinak angažoval, se zatím říci nedá. Převažují zde hlavně obavy z toho, jak by starousedlíci přijmuli, že chce o vesnici rozhodovat někdo nový. Nicméně jsou zde vidět náznaky toho, že až se s vesnicí lépe sžijí a naváží zde více kontaktů s místním obyvatelstvem, snahy o zapojení zde jistě budou.

Pan L (38 let): *„To si myslím, že až se tady s těma lidma víc poznáme a pak třeba když usouděj, že tady můžu bejt něčím přínosnej nebo něco a...zvolili by mě, tak jo...ale já se tam nehrnu...to si pak řeknou ten je nověj a hned tady chce něco vymejšlet...já se tam nehrnu...ale neříkám, že bych do toho nikdy nešel...to ne.“*

O podobných pocitech mluvil ve svém vyprávění i samotný starousedlík pan F (76 let), když popisoval, že měl po škole nabídku jít dělat předsedu družstva do nedaleké vesnice, ale tuto nabídku odmítl, doslova řekl: *„Víte co, oni tam byli samý starousedlíci...no a já jsem nechtěl, aby si říkali, že jsem přivandrovalec a šéfuju jim tam, takže jsem šel nakonec úplně jinam.“*

Pan J (36 let) zase říká: *„Mě už starosta oslovil s tímhle, byl za mnou, at' kandiduju...sice tu bydlíme, ale to máte těžký, když jste tu takhle krátce, ty lidi to nevezmou...myslím, že si tam daj radši svý.“* S podobnými názory se setkal i Bernard při svém výzkumu integrace novousedlíků mezi starousedlíky. Píše: *„Respondenti angažovaní v politice ovšem cítili, že právě skutečnost, že nejsou starousedlíky, je pro ně při volbách handicap a připravuje je o velkou část voličů.“* (Bernard 2006: 752)

Takové pocity tedy mají nově přistěhovalí pocity, avšak zdejší starosta, a to bych hodnotila velmi kladně, se snaží o to, aby byli do správy obce zapojeni co nejdříve. I při rozhovoru, který jsem s ním dělala, se zmiňoval o tom, že by byl velmi rád, kdyby se

vedení obce omladilo a objevily se zde nové názory a pohledy na další vývoj obce. Mladé a vzdělané lidi vidí pro vesnici jako obrovský přínos a to i ze své vlastní zkušenosti, kdy už v zastupitelstvu několik nově přistěhovalých je a velmi se to osvědčilo. Podle jeho názoru také nejde o to, jestli se jedná o starousedlíka či nově přistěhovalého. Jednoduše se volí někdo z těch, kteří jsou na kandidátce. On sám pak obchází po vesnici lidi, o kterých se domnívá, že by mohli mít pro vesnici nějaký přínos a mohli být užiteční a snaží se je přesvědčit, aby kandidovali. Když vezmeme v potaz to, že ani on sám není rodilý Cebořan a dokázal se jako starosta prosadit, s tím, že si ho spousta lidí velmi váží, neměl by pak být problém ani pro nově přistěhovalého se dostat např. do zastupitelstva.

13 KONTAKTY MEZI OBĚMA SKUPINAMI

Pro zapojení nově přistěhovalých do života obce a mezi starousedlíky je velmi důležité navazování kontaktů s nimi. Jak vyvodil Klápště ze svého výzkumu, není však podstatná pouze vůle lidí kontakty navazovat, ale vůbec celková doba času stráveného ve vesnici. (Klápště 2009: 83) Pokud je tedy někdo v práci mimo vesnici do pozdního odpoledne, cestou zpátky se ještě staví zařídit nějaké záležitosti opět mimo obec, pak mu často nezbyde čas na to, vyrazit mezi starousedlíky. U nově přistěhovalých, je pak také časté, že po práci pracují ještě na svých často ještě nedokončených domech, což jim brání ve styku se starousedlíky a v kontaktu jsou spíše se svými sousedy z nově přistěhovalých, kteří řeší stejné problémy. Tento problém však podle mého názoru ustane časem, až budou mít stavební práce na domech dokončeny a mít více času také na jiné aktivity. V Ceboři je oproti mnoha jiným obcím výhodou to, že je zde spousta možností jak volný čas trávit a přijít při nich do kontaktu se starousedlíky. V následujících podkapitolách předkládám nejčastější místa sociálních styků v obci.

13.1. Sportovní areál jako místo navazování a utužování vztahů mezi lidmi

Dalo by se říci, že s výstavbou sportovního areálu se změnil celý ráz vesnice. Již před výstavbou současného areálu zde stálo fotbalové hřiště a hřiště na streetball, které v zimě sloužilo jako plocha pro zalednění a bylo možné tu bruslit. S novou výstavbou se však zvýšila celková úroveň. Služby se rozšířily a zkvalitnily. Dnes je tento areál hlavním centrem sociálních styků ve vesnici a to jak mezi samotnými obyvateli Ceboře, tak i lidí z okolních obcí.

V důsledku velkého počtu lidí, kteří areál navštěvují, zde vzniká jakási anonymita, která na vesnici není úplně běžná. Dochází k tomu, že z vesnice, kde se dříve navzájem všichni znali a příliš neznámých lidí se zde nenacházelo, se stává vesnice, kde se pohybuje velké množství lidí, kteří zde bydliště nemají. Zde je nutné podotknout, že je to záležitost sezónní. Tento trend je znatelný hlavně v létě, naopak téměř upadá v zimě. Tato anonymita může být určitou výhodou pro nově přistěhovalé v tom smyslu, že pokud se snaží jít mezi lidi a zapadnout, nevydají se přímo mezi starousedlíky. Nejdříve se tak například mohou seznámit s lidmi, kteří do Ceboře dojíždí za sportem z okolních vesnic, ale nebydlí tu.

K vyřešení sezónnosti sportovního areálu uvažovalo vedení obce o vystavění kryté haly, kde by se mohlo sportovat i v zimě. Tento návrh však nakonec zastupitelstvem schválen nebyl. Odpůrci tohoto návrhu mluvili především o estetických dopadech haly na vesnici a dále se jim nelíbilo využití finančních prostředků na výstavbu areálu, který zde již v podstatě je, i když jak už bylo řečeno, je využíván především v létě.

V současné době je to tedy především tento areál, který slouží k navazování kontaktů. Při sportu se nové kontakty navazují velice dobře, což dokládá např. cebořská tenisová liga, kam se hlásí jak starousedlíci, tak nově přistěhovalí. Členové ligy jsou nuceni spolu komunikovat a domlouvat si spolu zápasy, tak aby sehráli utkání se všemi v dané kategorii. Jeden z členů ligy pan V (45 let) říká: „*No tak vždycky se musíme navzájem kontaktovat, abychom se prostě domluvili, kdy si půjdeme pinknout no...ale že by se tady dělali nějaký rozdily, jestli je to starousedlík nebo někdo novej....při sportu se tohle neřeší... ale myslim si, že ani když nejde o sport tak se to neřeší. Na jednu stranu je to spíš dobře, že tu jsou, je nás takhle na to víc a je to napínavější...máme tady teď vlastně čtyři ligy a to bychom jenom ze starousedlíků nikdy dohromady nedali.*“ Členka ženské ligy paní Z (30 let), projevila také velmi pozitivní vztah k nově přistěhovalým, kteří se zapojili do sportovních aktivit. „*Díky tomu, že zde vlastně přibylo žen v mém věku, se ženská liga vůbec otevřela....dřív to bylo jen pro chlapy, protože ženský, který by hrály tenis tady prostě nebyly. I když i teď je jich tam několik, co nepocházej z Ceboře, ale ze Setlice... ale kdo to řeší, hlavně že se hraje*“ Na závěr jarní i podzimní ligy pak přijde vyhlášení výsledků, kde se všichni sejdou a jsou oceněni. To je jedna z možností, jak zde najít nové přátele nebo alespoň blíže poznat lidi z vesnice a okolí.

Pokud jde o ženy, které takto aktivně nesportují, seznamují se především na dětském hřišti, které je součástí areálu a které je za pěkného počasí plně obsazeno maminkami s dětmi. Paní L (32 let): „*Tak s ženskýma jsem se seznámila hlavně na hřišti...ono když mají taky děti, tak hned najdete společnou řeč...a teď v létě se tam scházíme docela pravidelně. Ale chlapy teda moc neznám, to spíš zase manžel. Chlapi jenom tam co bydlej kolem nás a ti se většinou přistěhovali stejně jako my.*“

Celé rodiny se pak mohou setkávat na minigolfu. Dochází zde také ke sdružování lidí hrajících volejbal nebo nohejbal. Pokud má tedy daný člověk zájem, může se zde rychle dostat do kolektivu lidí s podobnými koníčky. Jelikož jsem se účastnila sportovních aktivit jako byly turnaje v ping pongu, které zde probíhají v průběhu celého

léta, petangu, ale také volejbalu, mohu říci, že jsem nezaznamenala nic, co by nasvědčovalo tomu, že je zde nějaká rivalita mezi nově přistěhovalými a starousedlíky. Právě naopak zde vládla velice přátelská atmosféra a to na úrovni všech věkových skupin.

13.2. Spolky

Sdružování zde probíhá také v rámci různých spolků. Jedná se např. o myslivecký spolek, Sbor dobrovolných hasičů nebo oddíl, který se zabývá výcvikem psů v dovednostech agility.

Můžeme tedy říci, že lidé ve vesnici se sdružují převážně dle svých zájmů, ať už se jedná o různé sporty, koníčky nebo výchovu dětí. Výjimkou tvoří pouze senioři, kteří se scházejí především na základě dlouholetých známostí spíše než dle oblasti zájmů.

13.3. Nahodilá konverzace v běžném životě

Pokud je splněno kritérium, že sami nově přistěhovalí chtějí navázat se starousedlíky kontakt, pak zde dochází také k nahodilé konverzaci v běžném životě, kdy se příslušníci těchto dvou skupin někde náhodně potkají a dají se spolu do řeči. Jak se ukázalo, není tento způsob navazování kontaktů ojedinělý, ba naopak. Paní H (35 let): *„No s jednou starší paní jsem se vlastně seznámila tak, že jsem šla s dcerou ze školky a paní tam něco dělala na zahrádce...já mám hrozně ráda upravený zahrádky no a měla tam takový nádherný keř a tak jsem se zeptala, jestli by mi třeba nemohla udělat odnož, protože by se mi na zahradu taky hodil...ještě to nemáme moc upravený...no a paní byla hrozně milá, od té doby se dáme vždycky do řeči, když se potkáme“.*

Výborným místem pro nahodilou konverzaci se starousedlíky je také místní konzum. Jedná se o obchod, který nabízí poměrně široký sortiment zboží, které je potřeba každý den, i v případě, že se zrovna nejede do supermarketu do většího města. Jako velmi zvědavé se ukázaly především místní prodavačky a samotná majitelka konzumu, která se dá do řeči s každým, ať už se jedná o starousedlíka či nově přistěhovalého. *„No to víte, už jsem stará bába a jsem zvědavá kdo kde bydlí...ale jsou to většinou milí lidi...Pro nás je tohle dobrý no...čím víc lidí ve vesnici, tím víc tržeb z toho taky je že jo.“*

13.4. Místní hostinec

Místní hostinec je místem setkávání hlavně starousedlíků, avšak v zimním období, kdy se nedá sedět venku v areálu sportoviště, sem nově přistěhovalí zavítají i nově přistěhovalí. Většinou však v rámci nějaké akce. Velmi příznivě bych hodnotila akce typu „předvánoční sousedské posezení“, kdy se zde sešli jak nově přistěhovalí tak starousedlíci a především nově přistěhovalí si tuto akci nemohli vynachválit. Místní hostinec je propojen také s kulturním domem, který je v zimním období využíván k pořádání plesů, na kterých se sejdou v podstatě všechny generace. Ačkoliv jsou tyto plesy navštěvovány také obyvateli okolních vesnic, ale i měst, obyvatelé Ceboře zde mají zastoupení největší.

13.5. Význam míst určených k setkávání

Vesnice, ve kterých najdeme omezený počet míst k setkávání a navazování kontaktů, znamenají pro přistěhovalce daleko těžší integraci mezi starousedlíky. Tam kde je proud přistěhovalců silný, sice nevznikají téměř žádné konflikty, avšak dochází zase k segregaci sociálního života. Aktivity přistěhovalců se pak většinou odehrávají pouze v soukromém uzavřeném prostoru. (Bernard 2006: 745-746)

Tento problém řešil např. Pitaš při výzkumu obce Němčice. Ta je fyzicky rozdělena na část starousedlickou a přistěhovaleckou, což snižuje pravděpodobnost nahodilých setkání. Nenajdeme tu však bohužel ani dostatečné zázemí pro setkávání cílené, kde by bylo možné nenuceně navázat kontakt. V myslích obyvatel tak vzniká jakási symbolická hranice, kdy si obě skupiny žijí svým vlastním životem a kontakty se členy druhé skupiny příliš nevyhledávají. (Pitaš 2010: 80-83)

Co se týče podmínek pro snadnou integraci nově příchozích obyvatel mezi starousedlické obyvatelstvo, lze podle mého názoru, vnímat Ceboř, jako vzorovou obec.

14 CHATOVÉ OSADY

Výstavba chatových osad započala v Ceboři v průběhu sedmdesátých let, což znamená, že chataři jsou její součástí bezmála čtyřicet let. Jelikož je zde těchto chatových osad hned několik a v sezóně to pro Ceboř znamená nárůst počtu obyvatel, zajímala jsem se o otázku mezilidských vztahů rovněž mezi Cebořany a chataři, kteří sem jezdí za odpočinkem a nejsou trvalými obyvateli vesnice.

Ačkoliv je jejich primárním cílem relaxace a odpočinek, vždy si našli čas zajímat se také o dění v obci. To mi potvrdil i samotný starosta, který byl pravidelně zván na jejich akce v místním hostinci, kde se probíralo celkové dění v obci, ale také plány do budoucna. Je tedy vidět, že samotní chataři byli velmi organizovaní a v průběhu dovolené si našli čas i na řešení možných problémů.

Jejich vztah s Cebořany nikdy nebyl problematický, dokonce se dá hovořit o tom, že velké množství z nich si zde vytvořilo pevné přátelské vazby mezi starousedlickým obyvatelstvem. To dokládá výpověď pána, který se s některými přáteli již od svého mládí. *„Známe se s několika rodinami, co tu maj chatu někde čtyřicet let a vždycky když tu jsou...tak to je teda hlavně v létě, tak se scházíme a je to jako dobrý no... dřív jsme opíkali buřty vždycky jsme tak pokecali co je novýho. Nebo se sejdeme i v hospodě a pak když je zima, tak se tu ukážou na plese. To tady máme ten mysliveckej, že jo, takže hezký vztahy s nima jako docela máme. Ale všechny teda neznám. To teda zase ne. To spíš jenom co jsou tady na tý straně u nás.“*

Jiná respondentka zase mluvila o tom, jak si její děti vždycky v létě hrály s dětmi chatařů. *„My jsme tady vlastně hned v sousedství, takže děcka byly vždycky nadšený, že jim přijeli prázdninový kamarádi. To vždycky lítali na kolech a pořád někde spolu trajdaly, no teď už jsou velký, ale vždycky spolu prohodí pár slov, když se tu někdy sejdou...no, ale dcera už tu nebydlí, takže to není tak častý.“*

Všechny odezvy na chataře, byly tedy pozitivní. Nikdo se nezmínil o tom, že by s nimi měl někdy nějaký problém.

Vypovídá to o tom, že pro starousedlíky nebyl nikdy problém přijmout dočasné obyvatelstvo Ceboře jako sobě rovné, bez toho, aby bylo poukazováno na to, že do vesnice nepatří.

Je však nutné vzít v úvahu, že se jedná jen o dočasné obyvatele, kteří na rozhodování v obci nemají žádný vliv. Jelikož zde nemají trvalý pobyt, nemají ani hlasovací právo a do chodu vesnice tak nemohou příliš zasahovat. V případě nově přistěhovalých je tomu naopak a navíc je s tím spojeno také celkové rozrůstání vesnice, a to jak do počtu obyvatel, tak i novou zástavbou, která celý ráz vesnice do určité míry mění.

15 POLITIKA OBCE

15.1. Osoba starosty

Osoba starosty je ve zdejší obci poměrně kontroverzním tématem. Na jedné straně je některými obdivován a uznáván jako někdo, kdo se zasloužil o celkový rozvoj vesnice, na stranu druhou je pak vnímán spíše jako někdo, kdo narušuje původní prostředí, které ve vesnici bylo a dělalo vesnici právě vesnicí. V tomto případě se jedná opět především o některé radikálnější pamětníky, jež tento názor zastávají.

Uznání si starosta získal především u nově přistěhovalých. Právě s ním totiž tito lidé spolupracovali při stavebním řízení a při podepisování kupních smluv. V podstatě všichni nově přistěhovalí ho vnímají jako velmi schopného a sympatického člověka, který jim v mnoha ohledech pomohl a vyšel vstříc.

Starousedlíci se pak v názorech na starostu dají rozdělit do dvou skupin. Jedni ho jako nově přistěhovalí vnímají velmi pozitivně, je pro ně přirozenou autoritou a cení si toho, jak usiluje o celkový rozvoj vesnice. Na druhou stranu jsou zde však i tací, kteří se domnívají, že se starosta snaží pouze o své zviditelnění a jde mu především o svůj vlastní prospěch. Domnívají se např., že chce rozprodávat další pozemky hlavně proto, aby vesnice měla stále více obyvatel a on tak dostával více dotací. Příliš si však neuvědomují to, že tyto dotace pak slouží ke zvelebování a rozvoji obce, tudíž i jim samotným.

Úplně zvláštní skupinou, která se se starostou neshodne, je několik místních zemědělců. Hlavním problémem je odlišný názor zemědělců a starosty na podobu zemědělských usedlostí, které podle starosty vesnici hyzdí. Starosta, který je velice zcestovalý, má představu upravených stavení s květinami, tak jak to viděl v jiných západních zemích, ve kterých navštívil obce, např. v rámci soutěže „Vesnice Evropy“. Proto se snaží s místními zemědělci mluvit o estetických úpravách, avšak nedá se říci, že by zde došlo k nějaké rozumné domluvě.

Zemědělci si stojí za svým, a nechápou hromadu hnoje před stavením jako něco neobvyklého. Jedná se o zemědělce, kteří celý den pracují a v podstatě nemají čas na to, jak řekl pan Z (63 let): „*Sekat anglickej trávník a sázet kytky.*“ „*A to, že hnůj smrdí...tak to je snad taky normální a nechápu, že to jako někoho udivuje... že jo*“ Starosta má však pocit, že to obtěžuje, jak ostatní obyvatele vesnice, tak i projíždějící cyklisty a ostatní návštěvníky. Je zde tedy spor mezi starostou, který se snaží o

vytvoření upravené vesnice v západním stylu a typickými českými zemědělci, kteří mají pocit, že jejich usedlosti vesnici naopak utvářejí.

15.2. Obec a plánování nové zástavby

Nová zástavba v obci vznikla na podnět obecního úřadu, který s prodejem stavebních parcel přišel. Hlavním úmyslem bylo prodávat stavební parcely co nejlevněji, tak, aby si je mohli dovolit i mladí lidé s rodinami. Sto padesát tisíc za stavební parcelu, dle slov pana starosty, „*umožnilo vzít si hypotéku, postavit dům a finančně na tom nevykrvácet.*“

Prodávání stavebních parcel takto levně mělo své důvody. Tím prvním byl záměr celkově vesnici omladit, jelikož obyvatelstvo obce stárlo. Mladí spíše odcházeli a bylo potřeba sem nalákat mladé rodiny, které by věkový průměr obce snížily. Druhým důvodem pak byla obava z toho, že by zde mohl vznikat tzv. satelit, jak říká starosta, pokud by se pozemky prodávaly draž, než tomu bylo. Finančně by na ně totiž dosáhli pouze lidé z vyšších sociálních vrstev, což by mohlo vést k izolaci těchto nově přistěhovaných lidí. Byly zde tedy obavy z toho, že tyto vyšší vrstvy by mezi původní starousedlické obyvatelstvo nezapadly a nebyly by přijaty. To však nebylo záměrem. Právě naopak zde byla snaha o integraci, a proto také zastupitelstvo jednotlivé kroky velmi pečlivě promýšlelo. Jako velmi důležité viděli zastupitelé obce rozvržení prodeje pozemků do několika etap, tak aby nezpůsobili starousedlickému obyvatelstvu šok z příliš rychlých změn. Ačkoliv tedy starosta mluvil o velkém množství žádostí o pozemky, které mu ležely na stole, nemohli vyhovět všem zájemcům najednou. Někteří tedy museli počkat na prodeje pozemků v dalších etapách, které byly celkem tři. V každé etapě se prodávaly pozemky na jiném místě, tak aby nedošlo k tomu, že mezi územím starousedlíků a nově přistěhovaných bude ostrá hranice, která by způsobovala segregaci nově přistěhovaných. V podstatě zastupitelstvo Ceboře udělalo přesně ten krok, který na základě svých výzkumů navrhuje Klápště jako prevenci před možnými problémy mezi staro- a novousedlíky. Navrhuje totiž: „Zajistit uvolňování rozvojových ploch po menších částech, aby nevznikaly velké enklávy, které se hůře začleňují.“ (Klápště 2009: 84)

Postupně tak došlo k novému osidlování Petrova Vrchu, území zvaného U Zrcadel a oblasti Nad Kapličkou. Každým rokem se pak prodávaly ještě další parcely, avšak už ne v takovém měřítku jako v předešlých třech hlavních etapách.

Do budoucna jsou plánovány ještě další vlny osidlování. K prodeji je připravováno dalších osm parcel s tím, že je o ně obrovský zájem.

Sám starosta myšlenku přisunu nového mladého obyvatelstva do Ceboře podporuje a domnívá se, že pokud se dnešní nově přistěhovalí do obce dobře asimilují, podpoří to zase další přisun obyvatelstva v budoucnu, což následně přispěje k dalšímu rozvoji.

16 LOKÁLNÍ IDENTITA

V souvislosti s urbanizací a suburbanizací se často debatuje o ztrátě vztahů v rámci komunity. Lidé se socializují v rámci prostředí, ve kterém žijí ať už je to město, vesnice či předměstí a zde si vytvářejí vazby se svými nejbližšími sousedy. Na druhou stranu jsou to však i jiné faktory, nejen ty spjaté s místem, ve kterém žijeme, které utváří naši identitu. (Castells 1997: 60) Identita se utváří během sociálních procesů a je udržována, obměňována a přebudována sociálními vztahy. Sociální procesy, které identitu utvářejí, jsou dány sociální strukturou. Identity, které jsou vytvářeny vzájemným působením organismu, sociální struktury, ale i individuálního vědomí pak zpětně samotnou strukturu ovlivňují, udržují nebo ji přetvářejí. (Berger, Luckman 1999: 170-171)

I přesto, že dochází k celkové individualizaci a atomizaci společnosti, stále převládají tendence k seskupování a organizování se do skupin. Na základě toho pak člověk cítí sounáležitost ke komunitě nebo kultuře. Formuje tak svou identitu. (Castells 1997: 60)

Castells se domnívá, že lokální identita, kterou vnímá tak, že se člověk identifikuje s místem, kde žije, se školou kterou navštěvuje, s komunitou která ho obklopuje a jejíž je součástí, se stromy nebo s řekou, kterou vidí každý den, je defenzivní reakcí na pocity nejistoty. Předpokládá, že politická nestabilita, ekonomické vykořisťování nebo globalizace donutila lidi, aby si hledali nějakou jistotu, sebepoznávali se a ujišťovali se v tom, kdo vlastně jsou a kam patří. (Castells 1997: 61)

Ačkoliv existují badatelé, kteří se domnívají, že dnes mnoho antropologů přeceňuje význam místa na formování identity, Haukanes zastává názor, že nemůžeme předpokládat, že místo ve kterém lidé žijí, není pro jejich identitu a obecně pro jejich životy důležité. Místo je podle ní významným činitelem při tvorbě identity i přesto, že již nelze považovat místní komunitu za přirozenou a uzavřenou jednotku. (Haukanes 2004: 85)

Pokud budeme vycházet z Castellse a jeho teorie vzniku lokální identity jako obranné reakce, pak lze říci, že starousedlíci nejstarší generace mohou mít největší problém s přijetím nově přistěhovalých právě proto, že jsou konfrontováni s něčím novým, s čím oproti jiným generacím přicházejí nejméně do styku, např. s již zmíněným, podle nich městským, způsobem života. Vytváří se v nich silné pouto

k místu, ve kterém žijí a mají pocit, že nově přistěhovalí do vesnice nepatří a nehodí se tam. K danému místu nemohou mít vztah, pořádně ho neznají, nic zde neprožili. Mají tak důvod dělat si na místo nároky a domnívat se, že jsou oproti nově přistěhovalým ve výhodnějším postavení.

Nově přistěhovalí si však svoji pozici uvědomují, což je vidět např. na výpovědích, jež se týkaly zapojení se do správy obce nebo jejich sounáležitosti s místem, kdy se nikdo z nich neoznačil za Cebořana s výjimkou některých dětí.

Kandert se při svém výzkumu na Slovensku setkával s jevem, který označuje jako místní centrismus. Ten je umocňován hlavně vymezováním se zdejších obyvatel vůči jiným regionům nebo skupinám vesnic obývanými rozdílnými etnografickými skupinami. (Kandert 2004a: 46)

V případě Cebořanů je jejich lokální identita umocňována vymezováním se vůči obyvatelům sousední Setlice. Cebořani jsou si dobře vědomi, že vedlejší Setlice nemá takové sportovní zázemí a kulturní dění a jsou na to náležitě hrdí, to pak posiluje jejich sebeidentifikaci s Ceboří. Paní S (43): „*To když se tady něco koná, tak to přijížděj i ze Setlice lidi...tam chcípnuť pes.*“ Pan F (76): „*V Setlici nic není a nikdy tam ani nebylo, to tady to odjakživa žilo víc.*“

Vztah k určitému místu se projevuje i tak, že se snažíme o to, aby místo hezky vypadalo a pečujeme o něj. Když jsem se místních ptala na to, jak se připravovali na příjezd komise, která měla vesnici hodnotit v rámci soutěže „Vesnice roku“, bylo mi řečeno, že nijak. Každý totiž v Ceboří dbá na to, aby to tam pěkně vypadalo. Pokud si někdo svůj majetek neopěčuje, pak je na něho pohlíženo jako na narušitele. Jde např. o pána s živností, který opravuje starší automobily. Na svém dvoře má spoustu náhradních dílů a někdy také vylitý olej, což místní pobuřuje. Kromě již zmíněných zemědělců pan starosta chodí i za takovými lidmi a snaží se jim domlouvat, aby si poklidili. Na důležitost pořádku ve vesnici poukazuje i to, že se tento požadavek dostal i na seznam kritérií, která ulehčí novousedlíkům lépe se integrovat.

Zajímavé je, že nikdo z respondentů příliš nezdůrazňoval vítězství obce v soutěži „Vesnice roku“. Pokud přišla na dané téma řeč, tak Ceboř chválili a vyzdvihovali aktivity, díky kterým si toto ocenění zasloužila, avšak pouze dva respondenti začali na toto téma mluvit sami od sebe, aniž bych se musela ptát.

V obci Filipov byla naopak účast v této soutěži a případná výhra velice důležitým faktorem pro zvýšení prestiže v rámci širšího okruhu vesnic. (Kandert 2004b: 289)

Cebořani tedy tolik nezdůrazňují to, že vyhráli v soutěži, ale spíše to, že se jim ve vesnici dobře žije, že mají pěkné zázemí pro své volnočasové aktivity, a to pak srovnávají s okolními obcemi.

17 SOCIÁLNÍ A INFORMAČNÍ SÍŤ

17.1. Sociální síť

Každý jedinec má kolem sebe svou sociální síť tvořenou svými kamarády, sousedy známými a také příbuzenstvem. (Kandert 2004: 95) Podoba sociální sítě se u každého jedince odvíjí např. od věku, vzdáleností od místa bydliště, ve které se pohybuje, ale také od množství času, který ve vesnici tráví.

Sociální síť starousedlíka pamětníka je nejvíce orientována na místo bydliště, tedy na Ceboř. Z grafu, který tvoří přílohu č. 2, je patrné, že nejčetnější kontakty a zároveň kontakty největšího významu v sociální síti pamětníka jsou vazby na svou generaci, a to víceméně pouze v rámci vesnice. Pokud se sousedské vztahy překrývají právě s generační skupinou, pak jsou pro jedince rovněž velkého významu. Naproti tomu, pokud jsou sousedé mladší než je ego, pak tyto vztahy přecházejí o úroveň níž, tzn. že tyto vazby mají sice také velký význam, avšak nejsou tak četné. Příbuzenské vazby jsou opět velkého významu, avšak jejich četnost se odvíjí od vzdálenosti, kde se příbuzenstvo nachází. Pokud je to stejně jako v případě paní P (82 let), na základě jejíž výpovědi je graf vytvořen, že v podstatě celá její nejbližší rodina se pohybuje v rámci vesnice, pak jsou tyto vztahy kromě velkého významu podpořeny také velkou četností. Pro pamětníky mají velký význam také vazby na představitele obce a jiné významné osobnosti vesnice, kam bychom mohli zařadit např. místního kronikáře nebo správce hřiště. Nejedná se sice až na výjimky o vazby vyloženě přátelské, avšak běžná konverzace zde probíhá. S ostatními starousedlíky pak kontakty probíhají většinou na úrovni pozdravu a kontakty mimo obec jsou minimální, což je logické pokud si uvědomíme, že většina pamětníků prožila celý svůj život ve vesnici nebo v jejím blízkém okolí. Za povšimnutí stojí, že v sociální síti se vůbec nenacházejí nově přistěhovalí. Jak vyplynulo z předešlého textu, není to tak u všech, ale podobnou sociální síť má převážná většina příslušníků této generace.

Ve druhém grafu (příloha č. 3), který představuje sociální síť mladého starousedlíka pana A (25 let) můžeme zaznamenat změny oproti pamětníkům hlavně v orientaci na kontakty mimo vesnici, které mají nejvyšší četnost a ego je zároveň vyhodnocuje jako nejvýznamnější. Kromě přátel ve své generační skupině a příbuzenstva je zde orientace na ostatní lidi ve vesnici velmi nízká a většinou se projevuje na úrovni pozdravu.

Důležité pak je, že kromě přátel z kruhu starousedlíků se zde objevují také přátelé ze skupiny nově přistěhovaných.

Třetí graf (příloha č. 4) vytvořený na základě výpovědi pana L (36 let) pak znázorňuje sociální styky nově přistěhovaných, u kterých je stejně jako u mladší generace starousedlíků významná orientace mimo vesnici, daná hlavně kontakty z předešlého místa bydliště a styky s příbuzenstvem. Významné jsou také kontakty s představiteli obce, což je dáno zase tím, že se v podstatě jednalo o první kontakty s lidmi z vesnice. V jejich sociální síti se však často objevují i starousedlíci střední či mladší generace. Pokud se zaměříme na kontakty v rámci vesnice, pak jsou pro ně nejvýznamnější vztahy sousedské s ostatními nově přistěhovanými, které už by se u některých daly považovat za vztahy přátelské.

17.2. Informační síť

Informační síť jsou velkou měrou odvislé od sítí sociálních. Lidé většinou získávají informace převážně od lidí, s kterými se stýkají. O informačních sítích Kandert píše: *„Když jsem se o způsobech šíření informací ve vesnicích začal zajímat, zjišťoval jsem, že existují určité místní informační uzly, do nichž „vtékají“ všechny informace-tedy místa či příležitosti, kde si vesničané informace vyměňují. V každé vesnici existuje nezávislá mužská a ženská informační síť, které se ovšem překrývají – přinejmenším v případě manželských párů.“* (Kandert 2004a: 96) Jako nejčastější místo pro získávání informací u žen vyhodnotil obchod a náhodná setkání u plotů. Pro muže je to pak především hospoda, o které se zmiňuje i Haukanes, které bylo řečeno, že pokud se chce dozvědět, co se ve vesnici děje, měla by tam chodit častěji. (Haukanes 2004: 90) Stejně tak to platí i v Ceboři, kde jsou tyto uzly navíc rozšířeny o sportovní areál, kde se pohybuje velké množství lidí, kteří nejsou místní a informační síť tak přesahuje i hranice vesnice.

Informační uzel v podobě hostince je v Ceboři typický především pro několik štamgastů, kteří se zde scházejí každý den kromě pondělí a úterý, kdy je zavřeno. Sedí pouze u tzv. kulatého stolu, který je nejstarším stolem v hostinci a je skoro na rozpadnutí, avšak zůstává zde z principu. Když se asi před třemi lety stoly vyměňovaly, tento kulatý zde jediný zůstal. Mladý starousedlík pan J (23 let) mi k tomu řekl: *„Je to*

takové nepsané pravidlo, že tam sedí jenom štamgasti...ti co se tam scházejí už deset let...jako taková rada starších...a mladí sedí mimo, nedovolí si tam sednout, pokud tam zrovna sedí oni. No a řeší se tam hlavně drby...kdo si co koupil a kde na to vzal...nebo se drbou ty, co tam zrovna nejsou...smích.“ Dále dodává: „Stejně tam nikdy nic kloudnýho nevymyslej....jsou to hospodský typy.“

Předtím než je informace předána prostřednictvím některého z informačních uzlů, musí se k ní předavatel nějakým způsobem dostat. Většinou se tak děje prostřednictvím pozorování nebo získáním informace od třetí osoby. Tato informace se při předání další osobě často o něco přikrášlí. Toto jsem měla možnost sledovat, když jsem s jedním klíčovým informátorem dělala několikrát rozhovor právě v prostoru sportovního areálu. Při našem dalším setkání mi vyprávěl, že se ho matka ptala, jestli někoho má. Ta se o našich schůzkách dozvěděla od paní v konzumu, která ji pověděla, že pan J má asi slečnu, protože už několikrát ho manžel viděl na hřišti právě se mnou. Je to výborná situace, kdy můžeme vidět, jak celý systém informační sítě funguje. Na základě pozorování někdo předá informaci další osobě, která ovšem z této informace udělá i nějaké konkrétní závěry. Informaci pak dále předává i se svými domněnkami, s tím, že jich přibývá podle toho, přes kolik lidí informace projde. Vznikají tak podněty pro spekulace a dohady, které zde lidé řeší. Podobnou situaci zažil při svém výzkumu i Kandert, když jednou večer po výzkumu seděl se svými hostiteli a hlavními informátory, kteří mu přesně vyjmenovali, v kolik hodin ve vesnici koho navštívil. (Kandert 2004a: 95)

V současné době jsou námětem pro pozorování a spekulace hlavně nově přistěhovalí, přičemž dominuje hlavně zmíněný pán s domem s kamerovým systémem a ostatními dráty. Paní P (82 let): *„Já ho neznám....ale paní N. říkala, že snad tam chce dávat vyhřívaný chodník....já vám řeknu, že je to s prominutím debil.“*

U některých respondentů jsem zaznamenala, že jim toto prostředí, které komentovali jako vyloženě vesnické, vadí. Paní K (48 let), která se sem před dvěma lety přestěhovala ke svému novému manželovi, mluvila o tom, že na malém městě, kde předtím bydlela, to bylo lepší, protože tady ví každý všechno a není tady takové soukromí. Pan S (26 let): *„Tady si člověk nemůže nic koupit, aby se o tom hned nevedly řeči.“*

Pan V (45 let) si zase stěžoval na to, že pokud šel po vesnici s jinou ženou, než s manželkou, hned se vedly drby a byl automaticky odsuzován, i když jak říká, vůbec o nic nešlo.

Veřejné mínění zde tedy zároveň působí také jako sociální kontrola nad obyvateli vesnice, avšak nelze říci, že by to všechny úplně omezovalo. Hlavně mladí lidé se vyjadřovali tak, že je jim v podstatě úplně jedno co se povídá nebo co si kdo myslí.

ZÁVĚR

V závěru práce bych ráda vyhodnotila výsledky svého výzkumu, potvrdila nebo vyvrátila stanovené hypotézy a zodpověděla výzkumné otázky. V práci jsem si kladla za cíl, provést rozbor vztahů mezi starousedlíky a nově přistěhovalými a zjistit, jaký má nová výstavba a nárůst obyvatel vliv na celkový chod vesnice, kde se ještě donedávna téměř všichni navzájem znali. Za velmi důležité jsem považovala podívat se na tyto vztahy z pohledu lidí všech generací, které v obci žijí. Právě tyto generační rozdíly v názorech se nakonec ukázaly jako klíčové pro přijetí nově přistěhovalých.

Nepotvrdily se hypotézy, že „*ve vesnicích, kde vzniká nová zástavba a dochází k přistěhování většího množství nových lidí, dochází ke konfliktům mezi starousedlíky a nově přistěhovalými*“ a že „*v takových lokalitách mohou dále vznikat izolované části obcí, tvořené právě jenom z nově přistěhovalých.*“ Z pozorování ani z rozhovorů provedených mezi starousedlíky a nově přistěhovalými nevyplýnul žádný závažný konflikt, který by mezi nimi byl a bránil by nově příchozím v integraci. Izolované části s novou zástavbou v Ceboři také nevznikají. Jedná se spíše o shluky nových rodinných domů, které jsou roztroušené mezi stávající zástavbou starousedlíků. Největší izolovanost co se týče sociálních styků se starousedlíky, jsem paradoxně objevila u šesti rodinných domů, jež se nacházejí přímo v centru vesnice. Pokud by tito lidé stavěli na okraji vesnice a jejich izolovanost by byla jak fyzická tak sociální, tak by zde byla možnost, že se stanou segregovanými, avšak z výzkumu vyplynulo, že obec celkově nemá tendence k jakémukoliv izolování a to obzvláště v případě, kdy nově příchozí sami projevují zájem se začlenit.

Naopak se potvrdila hypotéza, že „*nejmladší generace nově přistěhovalých se integruje nejlépe a nejrychleji*“. Některé děti nově přistěhovalých, jež zde navštěvují mateřskou školu či první stupeň základní školy se již za Cebořany považují.

Částečně se dále potvrdila také hypotéza, že „*konflikty mezi těmito dvěma skupinami z velké části pramení z rozdílných životních zkušeností, které se jinak utváří ve městě a jinak na vesnicích. Tudiž i z možných předsudků vesničanů vůči obyvatelům města a naopak.*“ První část této hypotézy se ukázala k výzkumu v Ceboři jako nerelevantní, jelikož převážná část nově přistěhovalých z velkého města nepochází. Jejich původními bydlišti jsou buď okolní vesnice, nebo menší města s tím, že někteří na přechodnou

dobu bydleli v městě větším. Jejich způsob života se tedy v podstatě diametrálně neliší od životů střední a mladé generace starousedlíků. I přesto se však potvrdila druhá část této hypotézy. U generace starousedlíků pamětníků jsou předsudky vůči nově přistěhovalým patrné a často velmi silné. Toto plyne hlavně z generačních rozdílů a odlišných zájmů. Tyto dvě skupiny v podstatě nemají žádný společný zájem, u kterého by se mohly blíže poznat a pamětníci tak tyto negativní konotace odbourat. Netvrdím zde, že odlišný pohled na mladé lidi a dnešní dobu ze strany starousedlíků je typický právě a jenom pro Ceboř. Domnívám se, že s tímto postojem se můžeme setkat téměř všude. Staří lidé něco prožili, a tudíž se staví do role sudích a kritiků doby dnešní, ale často i života následujících generací. Střední a mladší generace toto jako problém nevnímá, jelikož je sama často s městem propojena, ať už kvůli zaměstnání, zábavě či nakupování. Podobný životní styl je pak mezi nimi pojítkem.

Nově přistěhovalí se v otázce vztahu ke starousedlíkům vyjadřovali převážně pozitivně. Nikdo z nich se ze strany starousedlíků neseťkal s vyloženě otevřenými antipatiemi nebo s tím, že by se k nim někdo ve vesnici stavěl odmítavě.

V třetí kapitole jsem z analýzy rozhovorů se starousedlíky vypíchlá několik kritérií, která by mohla nově přistěhovalým integraci do vesnice ulehčit. Jednalo se o kritérium upraveného domu a jeho okolí dále snahu samotných nově přistěhovalých navazovat kontakty se starousedlíky a žít dle morálních pravidel vesnice. Tyto požadavky jsou ve většině případů nově přistěhovalými dodrženy, tudíž ani zde není žádná překážka k bezproblémové integraci.

Další důležitou věcí pro snadnou integraci nově přistěhovalých mezi starousedlíky, a to v každé vesnici, jsou funkční veřejné prostory, na kterých může docházet ke sdružování lidí. V Ceboři slouží jako centrum pro sdružování a navazování nových kontaktů sportovní areál, kde je možné potkat nejen starousedlíky, ale i obyvatele okolních vesnic. Dalšími vhodnými místy pro navazování kontaktů jsou místní hostinec a kulturní centrum. Opominout se nemohou ani náhodná setkání v místním konzumu nebo na ulici, která nově přistěhovalí často využili právě při prvním kontaktu se starousedlíky. Ze srovnání s výzkumem Pitaše, který se zaměřil na integraci nově přistěhovalých v obci Němčice u Pardubic, plyne, že přítomnost funkčních veřejných prostor je pro integraci zásadní.

Projevuje se zde trend, kdy mladí lidé, kteří na této vesnici vyrostli, mají zájem o bydlení a život ve městě, a to především z pracovních důvodů, a naopak nové mladé rodiny, které mají v okolí práci a jsou již finančně zajištěny, se stěhují sem. Integrace je pak nejjednodušší pro ty, kteří sami z vesnice pocházejí, a tudíž věděli, co od života na vesnici mohou čekat.

Pokud bych měla vztahy mezi nově přistěhovalými a starousedlíky zařadit do jedné z kategorií schizmogeneze, tak jak bylo popsáno v kapitole 5, rozhodla bych se pro recipocitu, kdy dochází k vzájemnému prospěchu mezi oběma skupinami. Jedná se v podstatě o nejlepší možnou variantu a to z toho důvodu, že v závěru nedochází ke vzniku a vyhrocení konfliktu, ale ke vzájemné spolupráci.

Co se týče proměny vesnice po získání ocenění „Vesnice roku“, pak musím konstatovat, že k žádným zásadním změnám nedošlo. Z výzkumu vyplynulo, že ačkoliv jsou obyvatelé Ceboře na svůj titul hrdí, nedávají to v podstatě ve svém chování nijak znát. Tato hrdost se neprojevuje ani ve vztahu k okolním vesnicím. Téměř žádné změny se v tomto smyslu neprojevily ani po vizuální stránce vesnice. Lidé si už dříve hleděli toho, jak to v jejich vesnici vypadá a dělají tak i nadále.

Jak už bylo jednou řečeno, celkově bych Ceboř hodnotila jako zdařilý příklad vesnice, která si prodeje pozemků a rozmístění novostaveb pečlivě plánovala a to se jí vyplatilo. Jedná se o téměř bezkonfliktní místo, kde spolu bez problémů žijí jak starousedlíci, tak i nově přistěhovalí.

POUŽITÁ LITERATURA

BAUMAN, Zygmunt. *Myslet sociologicky: netradiční uvedení do sociologie*. 1. vyd. Praha: SLON, 2000. 249 s. ISBN 80-85850-90-7.

BERGER, P., LUCKMANN, T. *Sociální konstrukce reality*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. 214 s. ISBN 80-85959-46-1.

BLAŽEK, Bohuslav. *Venkovy: anamnéza, diagnóza, terapie*. 1. vyd. Šlapanice: Era, 2004. 184 s. ISBN 80-86517-90-X.

CASTELLS, Manuel. *The Power of Identity- The Information Age: Economy, Society and Culture*. 1. vyd. Oxford: Blackwell, 1997. 461 s. ISBN 1-55786-874-3.

GALLA, Karel. *Dolní Roveň: Sociologický obraz české vesnice*. Praha: Knihovna Spolku Péče o blaho venkova, 1939.

GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing 1993. 647 s. ISBN 80-85605-28-7.

HAUKANES, Haldis. *Velká dramata - obyčejné životy*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. 187 s. ISBN 80-86429-26-1.

HAYESOVÁ, Nicky. *Základy sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2000. 165 s. ISBN 80-7178-415-X.

HNILIČKA, Pavel. *Sídelní kaše: otázky k suburbánní výstavbě kolonií rodinných domů*. 1. vyd. Brno: Era, 2005. 131 s. ISBN 80-7366-028-8(váz.).

HORÁKOVÁ, Hana. *Kultura místního společenství: Analýza globálních a lokálních faktorů v kultuře obce Dolní Roveň*. In: *Kultura českého prostoru, prostor české kultury*. Dana Bittnerová, Martin Heřmanský (ed.). Praha: Ermat, 2008. 325 s. ISBN 978-80-87178-03-4. s. 102-116.

KANDERT, Josef. *Každodenní život vesničanů středního Slovenska v šedesátých a osmdesátých letech 20. století*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004a. 258 s. ISBN 80-246-0782-4 (brož.).

KANDERT, Josef. *Jihomoravský venkov po socialismu: Filipovsko na konci devadesátých let 20. století*. 1. vyd. Praha: Matfyzpress, 2004b. 317 s. ISBN 80-867-32-26-6.

KLÁPŠTĚ, P., ŘÍHA, M., KLÁPŠŤOVÁ, E. *Zlatníky-Hodkovice: Charakteristika a preference staro a novousedlíků*. In: *Suburbanizace: sborník ze semináře AUÚP*. 1. vyd. Brno: Ústav územního rozvoje, 2009. 95 s. ISBN 978-80-87318-03-4(brož.). s. 80-88.

KLVAČ, HOŘENÍ, KRYLOVÁ. „Hajdá do království sedláků“ – o hledání autenticity v českých vesnicích v rumunském Banátu. In: *Člověk, krajina, krajinný ráz*. Klvač, Pavel. Brno: Muni press, 2009. 91 s. ISBN 978-80-210-5090-7. s. 72-77.

KOCOURKOVÁ, Jarmila. *Přírodní prostředí vesnice*. 1. vyd. Brno: Výzkumný ústav výstavby a architektury, 1994. 90 s. ISBN 80-85124-37-8.

LAPKA, M., GOTTLIEB, M. *Rolník a krajina: Kapitoly ze života soukromých rolníků*. vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. 166 s. ISBN 80-85850-83-4.

LIBROVÁ, Hana. *Láska ke krajině?* 1.vyd. Brno: Blok. 1988. 165 s.

MICHALIK, V. *Dolní Břežany- jak mlýnici suburbanizace ovlivnit*. In: *Suburbanizace: sborník ze semináře AUÚP*. 1. vyd. Brno: Ústav územního rozvoje, 2009. 95 s. ISBN 978-80-87318-03-4(brož.). s. 72-74.

MILLER, Jan. *Změny a trendy ve vývoji osídlení po roce 1990*. In: *Suburbanizace: sborník ze semináře AUÚP*. 1. vyd. Brno: Ústav územního rozvoje, 2009. 95 s. ISBN 978-80-87318-03-4(brož.). s. 11-16.

SALZMANN, Z., SCHEUFLER, V. *Komárov- A Czech farming village*. New York: Holt, Rinehart and Winston, c1974. 150 s. ISBN 0-03-086290-6 (pbk.)

OUŘEDNÍČEK, M., PULDOVÁ, P. *Změna sociálního prostředí v zázemí Prahy*. In: *Suburbanizace: sborník ze semináře AUÚP*. 1. vyd. Brno: Ústav územního rozvoje, 2009. 95 s. ISBN 978-80-87318-03-4(brož.). s. 75-79.

PETRUSEK, Miloslav. *Velký sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. svazek 2. 749-1627 s. ISBN 80-7184-310-5.

POKOJOVÁ, D. *Měšice- suburbánní obec*. In: *Suburbanizace: sborník ze semináře AUÚP*. 1. vyd. Brno: Ústav územního rozvoje, 2009. 95 s. ISBN 978-80-87318-03-4(brož.). s. 69-71.

RAPPORT, N, OVERING, J. *Social nad Cultural Antropology: The Key Concepts*. 1.vyd. London: Routledge, 2000. 464 s. ISBN 0-415-18156-9.

SALZMANN, Zdeněk. *Proces a syntéza v antropologii*. In: *Okno do antropologie*. Skalník,P., Šavelková, L. 1. vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2008. 346 s. ISBN 978-80-7395-042-2. s. 15-24

SKALNÍK, Petr. *Opakované studie obcí*. In: *Okno do antropologie* Skalník,P., Šavelková, L. 1. vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2008. 346 s. ISBN 978-80-7395-042-2. s. 49-74

ŠALANDA, Bohuslav. *Česká vesnice Široký Důl*. 1. vyd. Kolín: Nezávislé centrum pro studium politiky, ARC, 2008. 173 s. ISBN 978-80-86879-14-7.

ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. *Suburbanizace: hrozba fungování (malých) měst*. Vyd. 1. Hradec Králové: Civitas per Populi, 2007. 234 s. ISBN 978-80-903813-3-9(brož.).

ŠUBRT, Jiří. *Civilizační teorie Norberta Eliase*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1996. 106 s. ISBN 80-7184-197-8.

ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*. 1. vyd. Brno: Vysoké učení technické, 2003. 146 s. ISBN 80-214-2505-9.

ŠUBRT, Jiří. *Civilizační teorie Norberta Eliase*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 1996. 108 s. ISBN 80-7184-197-8.

VÁLKA, Miroslav a kol. *Agrární kultura – O tradičních formách zemědělského hospodaření a života na vesnici*. 1. vyd. Brno: Ústav evropské etnologie, 2007. 218 s. ISBN 978-80-254-1172-8.

VOTRUBEC, Ctibor. *Lidská sídla, jejich typy a rozmístění ve světě*. Praha: Academia, 1980. 383 s.

INTERNETOVÉ ZDROJE

BERNARD, Josef. Sociální integrace přistěhovalců z velkoměsta na vesnici v České republice a v Rakousku. Filosofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha. 2006.

[cit. 13.1. 2011] Přístup z:

http://sreview.soc.cas.cz/uploads/9a99cec7dbd02269cb78b2c84e3e3402cec8b2f2_221_08bernard15.pdf

Encyklopedie. [cit. 20.11. 2010] Přístup z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Urbanizace>

Místní agenda 21. Oficiální stránky MŽP k MA21. [cit. 19.2. 2011] Přístup z:

<http://ma21.cenia.cz/Z%C3%A1kladn%C3%ADinformaceoMA21/tabid/85/language/cs-CZ/Default.aspx>

NEŠPOR, Zdeněk. *Recenze: Petr Skalník (ed.): DOLNÍ ROVEŇ. Poločas výzkumu* 2005. [cit. 17.2. 2011] Přístup z: <http://lidemesta.cz/index.php?id=333>

PERLÍN, Radim. *Venkov, typologie venkovského prostoru*. [cit. 25.2. 2011] Přístup z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/odbor/reforma/perlin.pdf>

PITAŠ, Jiří. *Proměny české vesnice na příkladu obce Němčice*. Diplomová práce. Pardubice: 2010. [cit.13.12. 2010] Přístup z:

http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/36170/1/PitasJ_Promenyceske_HH_2010.pdf

POLIS - podpora sociálně - integračních politik a služeb. [cit. 12.12. 2010]
Přístup z <http://epolis.cz/page.php?location=&menu=first&id=28&idNotion=6>

POTOČNÝ, Tomáš. *Lidé na okraji*. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity. Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti. 2006. [cit. 29.1. 2010] Přístup z: http://ivris.fss.muni.cz/papers/pdfs/ivriswp001_potocny_lide_na_okraji.pdf

RAMPICH, Jan. *Kam kráčí česká vesnice*. [cit. 15.1. 2011] Přístup z: http://www.ais-atelier.cz/publikace/_4ceskavesnice.pdf cit.

SALZMANN, Zdeněk. *Komarov since the „Velvet Revolution“* [cit. 12.2. 2011]
<http://scholarworks.iu.edu/journals/index.php/aeer/article/viewFile/725/818>

SOUKUP, P., RABUŠIC, L. *Několik poznámek k jedné obsesi českých sociálních věd – statistické významnosti*. 2007. [cit. 23.9. 2010] Přístup z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/b9000b8cf4f47901fa229f57daeff95b91495709_644_07-2%20SoukupRabusic.pdf

SPOUSTA, Jan. *Proměny venkova*. 2006. [cit. 15. 12. 2010] Přístup z: <http://www.cdk.cz/ts/clanky/113/promeny-venkova/>

Škola obnovy venkova. [cit. 15.1. 2011] Přístup z: <http://sov-libesice.wms.cz/>

Ústav pro ekopolitiku, o.p.s. *Revitalizace „brownfields“ v ČR*. [cit. 24.11. 2010]
Přístup z: <http://ekopolitika.cz/cs/brownfields/revitalizace-brownfields-v-cr.html>

Varianty- vzdělávací projekt společnosti člověk v tísní. *Migrace*. [cit. 18.11. 2010]
Přístup z: <http://www.varianty.cz/index.php?id=20¬ion=25>

Vesnice roku – v programu obnovy venkova. [cit. 23.10. 2010] Přístup z: <http://vesniceroku.cz/o-soutezi>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – ukázka rozhovoru se starostou obce

Příloha č. 2 – graf sociálních vztahů starousedlíka pamětníka

Příloha č. 3 – graf sociálních vztahů starousedlíka mladé generace

Příloha č. 4 – graf sociálních kontaktů nově přistěhovalého

UKÁZKA ROZHOVORU SE STAROSTOU OBCE

Myslíte, že se všichni ve vesnici navzájem znají?

„Teďka těch lidí je tady hrozně moc a... já je znám, protože jsem se všema spolupracoval, při stavebním řízení, když jsme podepisovali kupní smlouvy a furt něco potřebovali, takže já je znám, že jo... starý i nový, ale ty starý ty nový už moc neznaj... možná pošťačky ještě.“

Je pravda, jak říkají někteří starousedlíci, že na Petrově Vrchu staví jenom Cebořani?

„Není to tak...to já můžu vzít barák po baráku a...když to vezmu od vrchu...Setličák, druhej Setličák, další barák vedle Setličák, pod tím je ze Zapadlic, pak tam je teda pan Svoboda, to je starousedlík, to bych ještě tak pochopil, vedle jsou Loukovi, ty jsou z Dolína, pod ním jsou... ted' si nevzpomenu, ale to je jedno...Peškovi z Dolína. Pak tam je Dolejš, ten je ze Setlice, Prokešovi jsou ze Zapadlic.“

Takže všichni z okolí.

„No, je to z okolí, nejdál jediná z Dolína, jinak to jsou všechno z okolí. Setlice, Zapadlice, někdo z Ceboře...dvoje z Ceboře. A jedny z Hodkovic ještě tam jsou taky no...To víc tadyhle na tom sídlišťátku co se staví za tou kapličkou, tam je víc Cebořanů ještě... je to o tom, že my jsme ty parcely nabízeli hrozně levně, aby si na ně šáhli lidi, který jsou mladý a který nemaj prachy, protože koupit parcelu a postavit barák jde špatně že jo...takže parcelu měli za nějakých sto padesát tisíc no, tak to bylo o něčem jiným...tak si mohli vzít hypotéku nevykrváceli na pozemku a jsou to normální lidi, který sem zapadnou určitě, stoprocentně. A už zapadli.“

Jak probíhaly prodeje pozemků?

„Měli jsme hromadu žádostí, ale vždycky to tak nějak všechno vyšlo. Bylo to tak na tři etapy, co jsme ty pozemky prodávali...jednou tam, jednou tam, pak zas ještě tadyhle u školy. Vždycky jsme měli připravený parcely pro zhruba stejnej počet lidí...oni si pak třeba nemohli úplně, vybrat, kterou z těch parcel chtěj, ale vyšlo na každýho, by se dalo říct jo...ale ted' tam připravujem ještě dalších parcel...asi osm a už dneska tady mám asi patnáct žádostí a to ještě ani nevím, kdy to začnem prodávat. Protože určitě to nebude letos...počátkem a bůh ví, jestli za rok...a tam už nevím jak to rozdělit spravedlivě. Tam to bude problém no.“

Takže zájem pořád je.

„No...tak...Ježíši...je, ale zas z toho nechceme udělat nějaký satelit, že jo. Právě co tě zajímá, tak to nás zajímá taky, aby prostě ty lidi sem zapadli, aby se sžili, a pak sem můžou aspoň přijít zase nějaký další. V týhle vlně sem přijde sto lidí, možná víc...baráků bude čtyřicet...nejmíň...kdyby v každým, byli tři lidi, tak to už je sto dvacet ...takže to je dost.“

Když jsem se dívala na demografické údaje, tak mi ale nepřišlo, že by ten počet obyvatel nějak výrazně stoupal.

„No už máme devět set padesát...tady nebylo ani devět set...jako v těch devadesátech letech. To se postavilo akorát pár baráků. Do toho roku devadesát jedna jo, to tady bylo...pro srovnání...tady to je...768...No a ty lidi už se třeba nastěhovali, jako ty nový jo... ale nemaj zkolaudováno, takže tady nemůžou být přihlášený k trvalému pobytu, takže já si myslím, že letos jich hodně přibude...tak padesát si myslím...dostaneme se bohatě přes těch devět set padesát možná víc ještě...jde o to, aby se poprali s těma úřadama, aby si barák zkolaudovali, a pak se sem můžou přihlásit. To je třeba z toho Petrova Vrchu... taky tady ještě nejsou zdaleka všechny a vim, že už tam dávno bydlej...tak oni tam správně ještě bydleť nemaj a už tam v pohodě bydlej...a už tam maj všechno zařízený, nábytek, záclony, všechno jak se patří, akorát že to nemaj zkolaudováno, tam je ten problém.“

Stává se, že se někdo stěhuje odsud do města? Že by se mu tady vyloženě nelíbilo?

„Ten trend je teďka opačnej no...že ty lidi jdou na vesnice z města...ten kdo se ve městě narodil, tak se mu třeba z města nechce, i když někdy už jsou taky docela otrávený z toho života tam.“

Máte tady také hodně chatařů, jak se s nimi místní srovnávají?

„Já myslím, že tam není problém s nima. Oni mají problém jinej, protože to jsou všechno starý lidi už jo, oni ty chaty už tady jsou... já nevím...ze sedmdesátech let, takže tady jsou třeba už čtyřicet let...takže dneska už jsou skoro všichni v penzi, dokonce už je i takovejch pár chat, kde už umřeli a teď se to prodalo někomu jinýmu zase, ale vim že ještě takových osm roků zpátky, se možná asi tak dvakrát do roka scházeli v hospodě jo, chalupáři a chataři, takže to byla akce veliká...šedesát sedmdesát lidí...vždycky mě tam zvali a chtěli nějaký novy věci vědět. Takže scházeli se a jako drželi pohromadě. Bylo to pár takových osad a normálně chodili do hospody, takže se tu sžívali úplně normálně.“

Existuje nějaká rivalita mezi okolními vesnicemi?

„No tak Setlice nás nemá ráda a to nevím proč. (smích) Jinak jo, jsou tady jako rivalita... hasiči Zapadlic, Ceboře, to je prostě boj že jo tady...kdo z koho, protože jsou nejlepší široko daleko tyhle dva a ostatní zůstávají daleko za nima, takže už se pak jenom bojuje, kdo bude lepší. Ale pak si sem sednou do hospody a zmažou se takže...“

Jak je to tady s pracovními místy? Kam odsud lidé jezdí do práce?

„Bída, bída jako všude no. Na vesnicích, když člověk chce, aby byl trochu klid, tak tady může fungovat jako v zemědělství. Když tady chcete mít nějakou fabriku, tak už to je něco, co narušuje jako ráz tý vesnice...my jsme to nikdy nechtěli. Já si myslím, že dneska je ta doba taková, že každej má několik aut v baráku a jezdí, kde potřebuje. Jezdit za prací, je v celý Evropě normální, takže tady jezdit do Dolína nebo do tý průmyslový zóny do Lipice no a ještě do tý fabriky v Setlici...jinak přímo v místě řemeslníci, družstvo dvacet lidí, pak ještě ta dílna...pila a škola no, zaměstnává taky místní, asi pět, šest...sedm lidí asi.“

Podporujete jako obec místní zemědělce?

„Těch je asi pět a ty nepodporujem...tam je ten střet zájmů, protože oni používaj na myšlení něco jiného než je mozek a je to s nima těžký...jako mě vadí to, jakým způsobem oni maj upraveno kolem svejch jakoby statků...co tomu říkaj jo, protože neviděl jsem jednoho sedláka, kterej by měl kolem sebe, jako maj běžně na západě, že farma je

krásně upravená, u toho baráček, prostě zeleň, kytky...a tyhlety se tam plácáj ve špíně, smrdí to tam, hromada starýho železa všude...prostě je to hnus...a to mě jako ve vesnici vadí, ale...oni na to neslyšej, prostě řeknou ááá nám to takhle vyhovuje. Ale nám to nevyhovuje, protože ty lidi se na to musej dívat a je to špatný no...ale to zas je obraz týhle doby jo, že prostě stát zemědělce nepodporuje všude stejně, u nás minimálně, na západě hodně a tyhle teda podle toho taky vypadaj no...ale oni jsou už na to i zvyklý takže jsou spokojený, jak to mají.“

A všichni jsou podle Vás stejní? Slyšela jsem, že jedni snad prodávají bio výrobky.
„No tak to bych se teda divil...takovej výrobek bych s díky odmítl. Smrž ten už s tím skoro seknul, protože mu to nejde no a Budil ten už se mnou nemluví dva roky, protože jsem mu řekl, že by bylo dobrý, kdyby si soukromí zemědělci udělali kolem svejch statků pořádek, aby to tady vypadalo jako na západě a nemuseli jsme se za to stydět. A on řekl, že jsem pitomej, že nerozumim zemědělství a že jim to takhle vyhovuje. Takže bláto natahaný po silnici a člověk to musí čuchat a takovýhle a dívat se na to...tady jistý střety teda jsou, ale to je všude...no všude to není, třeba jsem byl s tou komisí „Vesnice roku“ a ted' nevím, jakej to byl kraj zrovna, ale bylo to za Moravskou, možná že Vysočina, tam bylo deset soukromě hospodařících zemědělců, všichni měli nový traktory, měli nové haly, pěstovali prasata, každej měl svejch, já nevím kolik hektarů...a symbióza, kdokoliv měl z rodiny, protože to byly rodinný farmy, kdokoliv měl z rodiny svátek, narozeniny, tak se to oslavovalo, piclo se prasátko, scházeli se, žili s tou vesnicí společně...normálně nám to ukazovali a my jsme jenom koukali, speciálně já, že jiným to jde...ale tady holt ne.“

Máte tady pro nově přistěhovalé nějaký speciální výraz? Třeba i hanlivý?
„Nooo, tak to se říká běžně, že to jsou naplaveniny...to já jsem taky naplavenina...A oni i sami to říkaj jo. Říkaj, my jsme ty naplaveniny. Tuhle říkali: „Budeme mít posezení my naplaveniny, tak přijd.“ Jo, takže šest baráků naplavenin...jim to nevadí. Však já jsem taky naplavenina, já jsem tady od roku osmdesát dva.“

A odkud pocházíte?
„Tady ze Zápudlic jenom. Jenom z kopce jsem se splavil dolů. Tak nějak mě to sem pořád táhlo. Tam jsem sice sportoval a takových věcí, ale pak od gymplu jsem se víc tlačil už sem...a hráli jsme tady já nevím...badminton, volejbal a takový sporty různý, tak víc jsem byl jako tady a nakonec jsem tady zkejsnul.“

A kam jste chodil do školy?
„No do Setlice, jako každej tady.“ (smích)

Myslíte, že ten sportovní areál může mít také nějaká negativa?
„Kdyby je mělo, tak by se to dávno vyřešilo...Já totiž jsem si to hřiště vymyslel, sehnal na to peníze, strávil tam stovky hodin a tak jak jsem si ho vymyslel v mozku, jak jsem si v duchu říkal, že by mělo fungovat, tak funguje, takže to je přesně to co jsem chtěl před těma pěti lety nebo kdy a naprostá spokojenost.“

Takže pan Holý to vede dobře.
„Ale tak jsou tam samozřejmě výhrady, ale to jsou jenom takový drobnosti. To jak se to tam ted' vede, tak si myslim, že jsem spokojenej...jedinej problém, kterej tam ještě není a

kteřej už asi nevyřešíme, je ta hala, kterou jsme tam chtěli postavit, protože na ní už je i studie udělaná. A v zastupitelstvu byly nějaký rozdílný názory... původně jsme se tak nějak shodovali, ale pak když došlo na lámání chleba, tak to bylo tak skoro půl na půl. Já jsem tam vystoupil, když jsme hlasovali, protože to bylo sedm osm, no jako ve prospěch haly, no a já jsem řekl, že se svýho hlasu vzdávám, že za těhlech podmínek já tady nehodlám tu halu stavět, protože, když o tom nejsou přesvědčeni zastupitelé, tak jsem to vzal zpátky a nestaví se nic.“

A co mělo být v té hale?

„No hala na všechny sporty. Jako krytá. Pěkná hala, kde by jako bylo zázemí občerstvovací a prostě od všech možnejch míčovejch sportů, florbal, fotbal, volejbal, tenis, prostě od všeho něco. Samozřejmě i pro děti...ženský by tam mohly chodit na nějaký to svoje cvičení...no ale neprošlo to, takže se nestaví nic. V kulturáku je každej tejděn akce, takže tam se cvičit nemůže nic, tahleta tělocvična není naše a je stará hnusná, je to bejvalá hospoda, že jo, takže cpát peníze do soukromýho se nám zatím taky nechce, takže se to zatím vytlouká klín klínem...no hala to mohla řešit...ted' máme priorit jinejch, takže holt nestavíme no.“

Angažují se nějak nově přistěhovalí ve vedení obce? Snaží se třeba dostat do zastupitelstva?

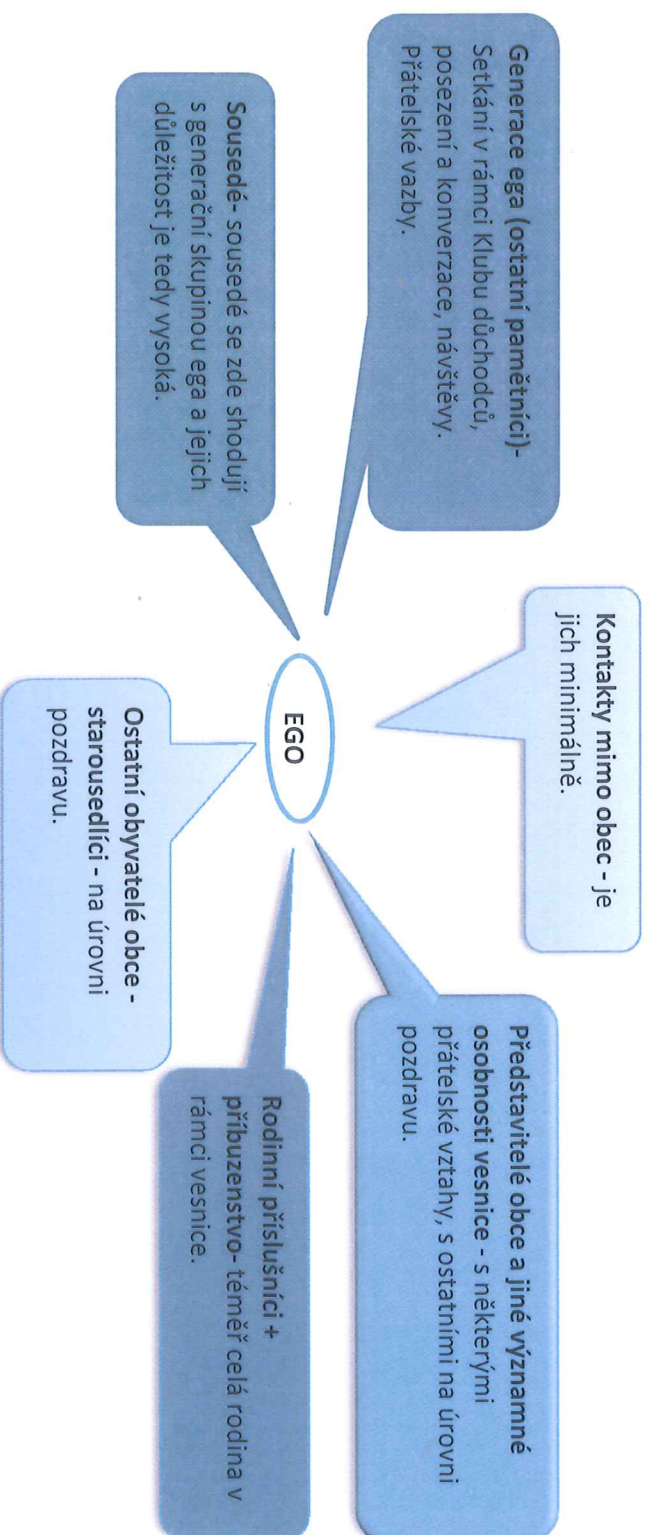
„Já se je tam spíš snažim dostat, protože chci, aby se to tu postupně obměňovalo, aby přicházeli mladý s novejma nápadama. A ted' příští rok si myslim, že je dostanu ještě víc. To jsem dělal už před čtyřma rokama, když jsem tam chtěl dostat šikovnýho mladýho kluka, kterej dělá v Dolíně v bance jo. Ten před nim tady dělal člena rady ještě za komančů, jako penězům rozuměl, ale já jsem si říkal, že už to chce mladou krev...a počítal jsem s tím že ho vyměním...ono se mu to teda moc nelíbilo, si myslil že je neomylněj, ale to je jedno. No a jako bych to snad...něco mě vnuknulo, protože loni zemřel, že jo...né že bych mu to přál, ale jako je lepší, když se to vyměnilo, aniž by se cokoliv změnilo, protože si to mezi sebou trochu předali a ted' mám šikovnýho kluka, a když si potřebujeme brát úvěry a podobně, tak on to zmákne...já tomu nerozumim, on se tím živí tak co...tak to má bejt. A to je taky kluk, kterej tady postavil za rok barák a je tady. Jo anebo Milan Komárek, to je taky kluk, kterej tady postavil barák, ale ten už teda dřívěj, no ale taky není odsud a je v zastupitelstvu.“

Nemají podle Vás starousedlíci pocit, že mají větší právo zde rozhodovat?

„To se nedá říct, protože tam jde o to, kdo je na tý kandidátce napsanej, a tam se může napsat, nechci říct každej, ale je to otázka buďto stran, který si tu kandidátku daj bez ohledu na to, co si tady myslíme my...tak si tam napíšou svoje lidi, ale tady jsou akorát komunisti, který jsou před vymřením a lidovci, kteří jsou na tom stejně. Ty když dají někoho do zastupitelstva, tak to už jsou lidi přes sedmdesát let...no takže my...tuhle cestou už nejdeme několik let a dáváme do kupy kandidátky nezávislejšch straníků. Respektive já dávám, obcházím lidi, kteří si myslim, že by mohli mít pro vesnici nějaký význam a že by je mohli volit a že by mohli být přínosem. Takže vyberu lidi, a pak, protože to není zaštitěný žádnou stranou, tak musim sehnat petici k podpisu, která je myslim sedm procent voličů z celý vesnice...máme tady sedm set voličů a asi deset nebo sedm procent voličů se musí pod tu petici podepsat, že souhlasí s kandidaturou těhle lidí, který tam jsou. Takže to taky musim zajistit já...nemusel bych, to může dělat kdokoliv, že jo, no ale to já si udělám...no a z týhle nabídky at' si lidi vyberou, koho

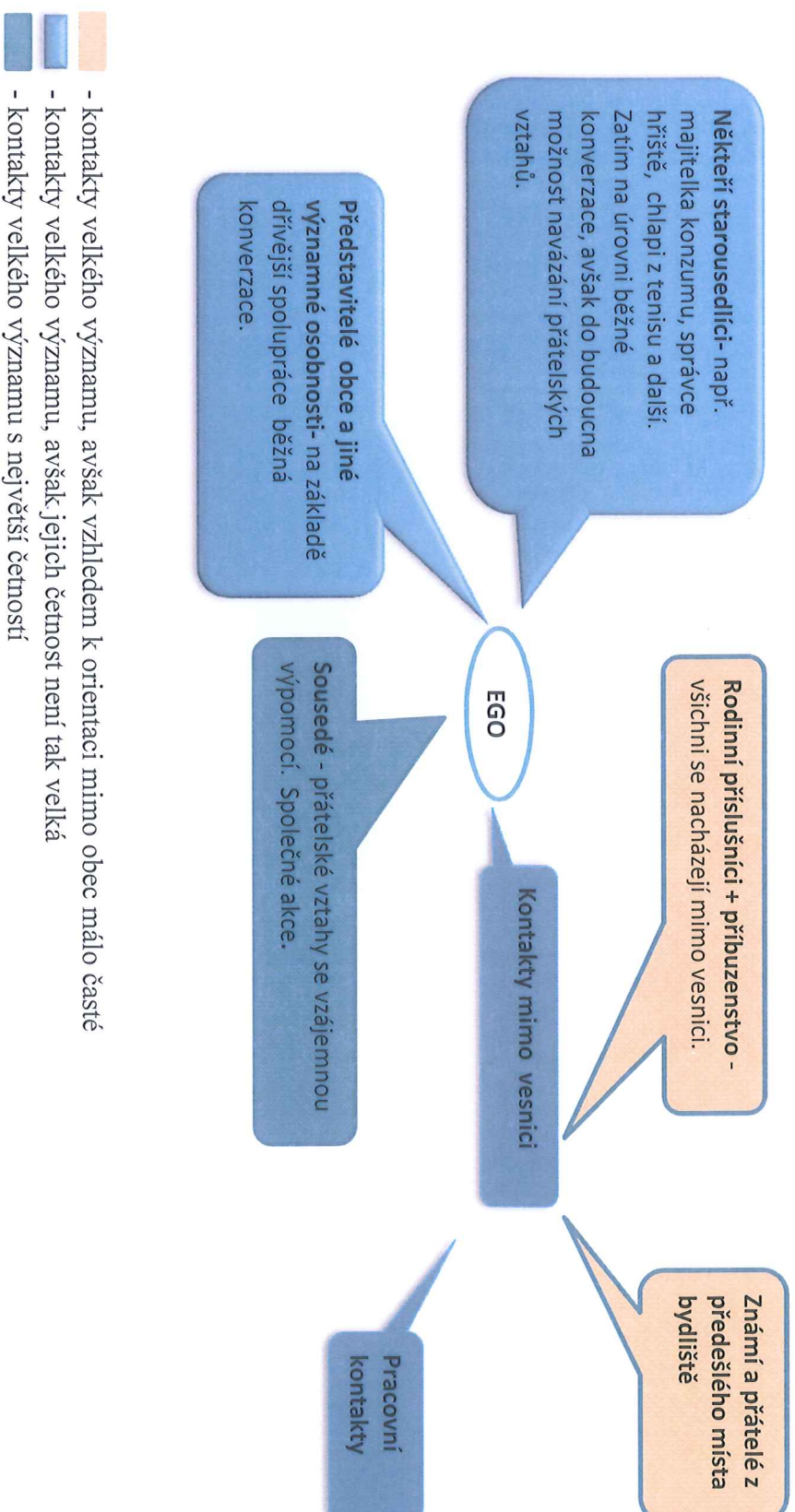
chtěj. No, takže ta moje strana vždycky dopadla tak, že měla v tom patnáctičlenném zastupitelstvu třináct lidí třeba nebo čtrnáct. Ale chce to udělat příští rok ještě jinak...že uděláme dvě kandidátky nezávislejších, kde bude aspoň po deseti lidech. Hlavně chcem po těch mladejch jít, protože se tady osvědčili a fungujou...a doplnit to těma staršíma...a ať je třeba třicet lidí na výběr a ať si vyberou koho chtěj, tak jak je znaj nebo neznaj nebo co já vim.“

SOCIÁLNÍ SÍŤ - PAMĚTNÍK (82 LET)

- kontakty malého významu
- kontakty velkého významu, avšak jejich četnost není tak velká
- kontakty velkého významu s nejvyšší četností

SOCIÁLNÍ SÍŤ - NOVĚ PŘÍSTĚHOVALÝ (36 LET)

SOCIÁLNÍ SÍŤ - STAROUSEDLÍK MLADÁ GENERACE (25 LET)

